శ్రీధరాయనమః.

ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

172

పీఠిక.

ఈగ్రంథమును దక్కొల్లపాటిలింగనామాత్యుఁడు రచియించెను. ఇతనితల్లి గారమ్మ. తండ్రి వేంకటపతి. తాత బిట్టయ్య. హరిసగోత్రుఁడు. ఆపస్తంబసూత్రుఁడు. శ్రీమద్వేంకటేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధవిచిత్రశృంగారకవితావైభవుండు. ఈకవితన యౌవనమునందు "మదనమోహినీ విలాసమును" ప్రౌఢిమదశయందు "సూరతనయాపరిణయమును" ఆవెనుక "విద్యుత్ప్రభావిలాసమును యక్షగానముగాను దరువాత యేబదియేండ్లప్రాయమున ప్రబంధమును వ్రాసినట్లవతారికయందలి 16 ... మువలనఁ దెలియుచున్నది. ఇక్కవికృతకృతులలో విద్యుత్ప్రభావిలాసము దక్క...న గ్రంథములిలవెలయుచున్నవి. సూ... తనయాపరిణయ మను ... చెన్న ...ముననఁ "ప్రాచ్యభాషాలిఖితగ్రంథసమితి భండారము" (ఓరియంటల్ లైబ్రరీ) లోఁ జూచితిమి.

2. ఉత్తరరామాయణము, ఉత్తరహరివంశములోనగు గ్రంథములవలెనీగ్రంథము "ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపా...నము" అని వాడఁబడుటవలన బూర్వ...రిశ్చంద్రోపాఖ్యానమొకటియున్నట్లు "ఉత్తర" శబ్దముచెప్పకయజె...చున్నది. ...లో ...మునందు ...టఁ బ్రశస్తమయియున్న శంకరకవి హరి...ంద్రపద్యకావ్యకథనుబూ...శ్చ...రోపాఖ్యానముగా నెన్నఁదగియున్నది. అయనఁగా, గాధిపుత్త్రి చ...ల...త్రిశంకుపుత్త్రి రాజ్యపదభ్రష్టునిఁజేయఁబూనినది మొదలుపెట్టి చివరకునతఁడు ...సా... పరిపాల...ముచేసెనురలరాజ్యమేలు వఱకునుగల కథనుబూర్వహరిశ్చంద్రో...ఖ్యానముగా గ్రం...ములవలనఁ దెలియఁబడుచున్నది. తర్వాత హ...చంద్రాప... పూర్వ...ంతములను దెలుపుకథయంతయు నుత్తరహరిశ్చంద్రోపా...నముగా నె...న్న...యుచున్నది.

3. ధర్మజుఁడర... వాసనంశీలుఁడైయుండు ... మార్కండేయము చే... హ...రి చారిత్రముఁదెలుపఁబడి...ట్టుమార్కండేయపురాణమువ... ...పూర్వ...శ్చ...ద్రోపాఖ్యానమును శంకరకవి ద్విపదా...నములుగ ...వ్యకా...ము... ...న్నఁడు. ఇది "నెల్లూరికావ...ము" అ...డఁ...డుచు...ను, ని"...నెల్లూరి...బ్రౌన్యాముగ ...యఁ ...యు ... థము ...

...చేయుపద్యము కుఁ...గా ...యు ఈ... ...

ము నే, వీరశరభేంద్రుఁడను మఱియొకకవియైదాశ్వాసములుగలవేఱొండుపద్య
ముగావ్రాసియున్నాఁడు. ఈప్రబంధము "కంచికావ ము" అనివాడఁబడు
ట్టును, దీని "కంచిశరభయ్య" వ్రాసినట్టును, యిందు ంచాపుగా 1050 పద
లున్నట్టును ... త్యామునందే వ్రాయఁబడియున్నయవి. ఇది, యోరియంటల్ లైబ్ర
యందున్నయది. ఇంతియగాకయీపూర్వహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును "గౌరనమంత్రి"
షుమారు 5400 పాదములుగల ద్విపదకావ్యముగాను; ధనాల దేవరాజనాయ
గ్రిణి 859 సంవత్సరమున వాక్యగ్రంథముగాను; కందుకూరువీరేశలింగము పంతు
గారు గద్యప త్మకమగు "సత్యహరిశ్చంద్రినాటకము" గాను, పేరు తెలియనిమ
యొకరు "హరిశ్చంద్రచరిత్రము" అనికొంతకథవచనరచనగాను, మఱికొందఱు
గానములుగాను వ్రాసియున్నారు. ఈపూర్వ హరిశ్చంద్రికథనుసంధించివసుచ
కాఁడగు బట్టురామరాజభూషణుఁడు "హరిశ్చంద్రనళోపాఖ్యానము" అను
శ్లేషకావ్యమునువ్రాసియున్నాఁడు. పెండియునడిదము బాలభా రకవిత నూభ
డగుసూర కవి రిణీతంబై 'పి వసుచరిత్రము, పాణింధమము' అనిపేరొ నఁబ
"కవిజనరంజ ..." అనుమహా బంధమునందుఁ జంద్రమతీవివాహ చరిత్రమును
త్రిముగూర్ప బడియున్నది. ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమును జంద్రశేఖరుఁడ
క దకావ్యముగాను, మాఁ కొమాండూరు అనంతాచార్యులవారు"
హ ంద్రకథ" యనుపేర, వచనముగానువ్రా సియున్నారు.

4. ఇయు త్తరహరి ంద్రప కావ ముదాదాపుగా 670 పద్యములుగలి
ంసఁగ లనొప్పి నాలుగాశ్వా ములు శోభిలుచున్నయది. వీనిలో మొదటి
సము ందు హరిశ్చంద్రుఁడు చక్ర ర్తియవు ఎకుఁ గారణ మునుదెలుపఁబ
. రెండవ శ్వాసమునందుఁ జంద్రమతీసతీగళ మంగళసూత్రముపరులకే
ను ట్టకయుండుటకుఁగారణముసుమిగులఁ జిత్ర గాలిఖియింపఁబడియున్నది.
డు యాశ్వాసము ందువస ర్తువ నమును, జంద్రమతీలీలో నవిహారమును
హా ము, హరిశ్చం ఁడుమృగయాసక్తుండయివిచ్చేసి చం మతినిమయు
మ బునఁజూచి రించుటయును, మయునిచేఁ జం మతిహరిశ్చంద్రునకు వివాహ
ర్పఁ డుటయుఁ గుమారోత్ప త్తియులోనుగాఁగల కథలు గలిగియు యవి.
గ్యా సమునందుఁ జం మతీహరిశ్చంద్రులుపూర్వదేహంబు హా కా
ల రా లోహితరాజను లవృత్తాంతంబును, కేదారగౌరీవ్రతమాహాత
సక ప బు లకూ రుం లో ంతు ద్విజన్మించుటయు, యముండు
లయి నై రా సేయు న ప్రకారంబును శ కా
హ దురాజ ం టయు లోనగు థ

ఇక్కడివి కవితారచనానైపుణ్యముంబట్టినిఘంటుకర్తలగు మా బహుజ
తారామాచార్యులవారి "శబ్దరత్నాకరము" అను తెలుఁగు ఘంటువు ందు,
చఁబడిన 6 తెగల కృతులలో నీగ్రంథమునాలవతెగయందుఁ జేర్చఁబడియు
. అదిసరియనితోఁచెను. ఈప్రబంధమందలి కథలించుకచిత్రములుగానున్నను గొ
న్ని స్ఖలిత ంబులగు పడుచున్నవి. అవియనఁగా, రెండవ యాశ్వాసమందలి,
ద్యములో "యావన" శ ప్రాసమునుగూర్చి విచారించెదము. యావనశబ్దము
యనపుడు "యవ్వనము" అనివకారద్విత్వమువలనఁ బ్రయోజనమగుపడదు.
మునందు వకారద్విత్వరహితమయ్యేనని బ్రాసభంగమ డి. అటులగాక
ద్విత సహితమయ్యెనేనిలక్షణవిరు ంబౌనని శంకవొడమెడి. 'తారుణ్యంయౌ
మే' అనిఅమరము ద్వితీయకాండ 2 9 శ్లోకమునందగుపడుచున్నది. "యౌ
వః యావనం" అనువిగ్రహమునుబట్టియు మఱియునప్పక యము ద్వితీయా
సమునందు వ్రాయఁబడిన "క॥యావనయాతకకౌస్తుభ। సౌవర్ణకయావరాజ్య
మహీ। దౌవారికశ ంబులఁ। దావుకొను ద్వితీయవక్రతమములు మొదలక॥" అను
మునుబట్టియు, పెం యయమనుచరిత్రము ప్ర మాశ్వాస నందలి, ఉ॥"యౌ
దు యజ్వాయుధనాథ్యుఁడునైకమనీయకౌతుక। శ్రీవిధికూఁ టుల్గొలిచిచేసినకూ
మిదమ్మసా।ఖా సహయై జింపసుఖులై ద దుర్గులుసూ దే యు । దేవ
ల సుపద్యముఁ యు, జియు బిం , సూరనా క మగు ప్రి వ
వ్నము" పంచమాశ్వాసమునందు, క॥ విధి తిచే । ఖావా జ్జమె
డఁగా టుడక । యావనప్రుఁజీ రంగొని।ఖా జు వ త్రియలి పో మనె
॥ అను నీపద్యముంబట్టియు, యా న బ్దమువకా ద్విత హి గాన స
బు గుపడుచున్ననునిక్కవియా నశబ్దమును మ దు - దిత్వ హిత
గు 'వ్వరు- ఇర్వన- నెవ్వగ" ననుపద లతోఁగూ ర్చిప్రా న దు కా
ప్రసహి మగు డమ కవి య య నట్టితోఁచుచున్నది. అట్టి... ధా
ట టనుమాకుఁ స్పష్టకుండుటచేద్విత్వరహితముగానే పా స నమందు యావ
మునుముద్రి ంచితిమి. కవికర్ణరసాయనమును ముద్రింపించి కొందఱుపండితు
హూంవయ శ్వాసము 13-18 పద్యములలో "సరసిజనే పా స
య సం చూడఁగ' అ ను, "మహితయవ్వనమంథా మథి మై
యను థ వకారదిత్వస .. ముగా 'యవ్వ ము" నిముద్రింపించి
రె బై వ్రాయఁబ లక్ష్య షు ముల ట్టియుట యుటయసంభావి
యా పద ము ం దు ప్రత .. లడ
తో ముఁబా

బ యున్నది. ఇచ్చట ప్రాసభంగము గాననిది విచార్యము. ఇంతియ గాక చతుర్థా స 8 పద్యములోని ప్రాసమును జూడుఁడు. సం శబ్దముతో ప్రాజ్ఞము-అజ్ఞానము - సర్వజ్ఞము, అనుశబ్దములు కూర్పఁబడియున్నవి. సంజ్ఞాశబ్దము బిందుపూర్వక " " కలి యుండవలయును. ఇట్టి బిందుపూర్వక శబ్దములతో బిందురహిత శబ్దము ప్రాసములం జెల్లదు. " క॥ పొందింపవలయు నెలెడ । బృందావనచారిపూర్ణ బిందు ప్రాసం। బిం వరాత్మ ప్మక। నందనఁ జేకొనయెన దనందనుఁ డనఁగన్॥" అని అప్పకవీయము సలక్ష్యలక్షణము గుపడుచున్నది. ఈ నియమ మిక్కడికిఁ డె యడనుటకు 8 పద ప్రాసమును బట్టి వెరుదీయవలసియున్నది గాననిందుకుఁ గారణము చా ౦ ద ది. ఇ య గాక నిక్కడి కొన్ని కొన్ని ములోను కార ం వ వా డు. ఎవ్వియనిన ద్వితీయాశ్వాసము 11 పద ము. తృతీయాశ ము ప ము లోనగు మఱికొన్ని చోట్లఁ దత ఱు చుగఁ గను డుచు న్నది. పైనుదహరించిన సంశయాంశములఁ దీర్మానించుటకు నాలుగైదు వ్రాఁతప్రతులం జూచియుఁ బ్రయోజనము గుపడదయ్యె. మఱియు " వెళ్లి-మన - యోసమ్మా" లోనగు నప్రశస్త ప్రయోగముల చేతను "ఱింగు ఱింగున రాట్నంబు ప్పుచుండె" మొదలగు ననియత ద్విరేఫవృత్తుల చేతని క్కవిత్వము కళంకమును బొందుచున్నది.

6. ఈయుత్తరహ ంద్రకథను విశ్వామిత్రశిష్యుఁడగు సుయజ్ఞునకు పనిష్ఠుఁడు చె గుపడుచున్నయ . హరి ద్రుఁడు విశ్వామిత్రునకు రా ము ధారవోసి వ కేగఁగా సుయజ్ఞుఁడను భూదేవుని విశ్వామిత్రుఁడు రాజ పాలముఁ జేయని యమింనట్లును డ టహరి ంద్రునకు రాజ్యముని ముని విశ్వామిత్రుఁడు సుయజ్ఞునాజ్ఞాపించి ట్లీ ం ము యొక్క ప్రథమాశ్వాస థాప్రారంభమందలి 16 మువ య్యుత్తమవుప్రకారము సుయజ్ఞుఁడు హరి ంద్రునకుఁ ద నిగాది ము ం మాకర్చు లెక్కలేర్పఱచి యొప్పగించినట్లు ప్రథమాశ్వాసము 6! ప ము మొదలు 74 పద్యమువఱకుఁ జూడ స్పష్టమగుచున్నది. ఇఁక శంకరకవికృత ప్రహరిశ్చ పాఖ్యాన తృతీయాశ్వా ములోని పద్యములఁ జూడుఁడు. " . ॥ అ శా కునాడ బడఁజె । ప్పిన రేశ్వరు డగె నాత్మఁ బెనఁగొను ధైర్యం । బున మఱి యే లుకక । వనితాసుత సహితుఁడగుచు వసభూములకున్ ॥ చ. ॥ మునివరుఁడు కులము నినిర్మలచిత్తశు కిన్ । మనమున బాప్ర రేయను-సుమ స్తకమూ ము రౌ కున్ । జ నయమార్గ శీలతఁ బ్రజా పాలనము నరిం స । నసుతు ఁ బ్రియు తిల యమించిచ నన్ ॥ ' అని సత్యకీర్తిని బ్రజాపా నంబు సేటకుగా శా ము ుఁడు యమించునట్లు గుపడుచున్నది గా సుయజ్ఞు రాజ పపా య : మి గుప దు. శ్రీ రఘేంద్రకృ మగు ర హరి

...పాఖ్యానమునందు నిష్పట్టిన" సకలధరిత్రీపరిపాలనంబున కనువగుద డనా
...బులనియోగించు" అనివ్రాయఁబడియున్నదిగాని సుయజ్ఞునినియమించి ట్టగుప
దుగాన, హరిశ్చంద్రుఁడు రాజ్యపదభ్రష్టుఁడైనతరా త ప్రజాపాలన మొనరిం నది
శ్చంద్రుని మంత్రియగు సత్యకీర్తియో గాదేని విశ్వామిత్రునిశిష్యుఁడగు సు
...జ్ఞుండో మనమివ్విషయమును బూర్తిగవిచారించవలసినదిగా నున్నది.

7. ఈగ్రంథమునందలి రెండవ యాశ్వాసములోఁ గోసలదేశాధినాథుఁడగు
వస్మంతుఁడనెడి రాజు తనభార్యయగు మాగధీలతాంగియందుఁగలిగిన కన్యకకుఁ
...ద్రమతియని నామకరణముఁ జేసినట్లు 24-28 పద్యములయందును, అ లనాకన్య
బాల్యంబుజాతి యౌవనదశ సంప్రాప్తించు తరుణంబున నొక యశుభలగ్నంబునఁ
ప్రవతికాఁగా, నయవిశారదుఁడను సచివవరుహితోపదేశంబున జ్యోతిష్మంతుఁ
డురించుతనపట్టింబట్టి యొకపెట్టెంబెట్టి యొట్టుకేలకునట్టేటు నెట్టించెననియు నా
ఁగరుణామయుఁడగు మయుఁడా పెట్టెంబట్టుకొని చంద్రమతిన్దివిచి తనవదనుంచు
పెంచుకొనుచుండెననులోనగు వృత్తాంతంబులు 30 వ, పద్యము మొదలుగ నా
శ్వాసాంతమువఱకుఁజూచిన గోచరించును. తర్వాత మూడవ యాశ్వాసమునందుఁ
ద్రమతిని హరిశ్చంద్రునకిచ్చి మయుఁడు తనయాశ్రమమున నే వివాహ మొనర్చినట్లు
మొదలు 150 పద్యములవలనఁ దె ...నగుచున్నది. శంకరకవికృతపూర్వహరి ...ం
...పాఖ్యానమునఁగాని, వీరశరభేం విరచితమగు మతియొండు పద్యకావ్యమగు
...హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానమునఁగాని, గౌరనమంత్రిద్విపదమునఁగాని హరిశ్చంద్రు
...వాహమునుగూర్చి వ్రాయుండనందున హరిశ్చంద్రునకెచ్చటవివాహమైనదియో,
వాహమహమునొనర్చినవారెవరో, నిర్ణయించుటమిక్కిలిఁ జిక్కుగ నున్న యది వినుఁ
డు. ఇయ్యు ...రహరిశ్చంద్రపద కావ్యమునందుఁ జంద్రమతితల్లి మాగధీలతాం యని
...ఁదండ్రి జ్యోతిష్మంతుఁడను రాజనియును తఁడు పరిపాలించు దేశము కోసలమనియు
చ ...మతిని మయుఁడు హరిశ్చంద్రునకిచ్చి వివాహమొనర్చె నట్లీగ్రంథము నందును
ఱు హరి ...ద్రద్విపదమునను నగుపడుచున్నవి. ఇందిట్లుండఁగా నిఁక " కవి
జనము ' అను గ్రంథమునందుఁ జంద్రమతీ ...రిణయమును గూర్చి వ్రాసియున్న
...త్తాంతమును జూడుఁడు. ఇందిరాసుందరీకేళిమందిరంబగు విజయాస్పదంబను పు
...బు కథీశుండగు సుశీలరత్నతిపతాశికిఁ జంద్రమతియను కన్య జననమొం దినది
ప్ర... ...నయగుచు యౌవనాభిరామయగు సమయమున జనకుఁడు చంద్రమతిని -
... ...నకిచ్చి నిజపు ...ంబున నే వివాహమొనర్చినట్లును దర్వాత జాయాపతులు ... కె
... జే ...ట్టిను వా యఁబ యు...న్నది. హేతులాగా? ఈ సంశయాంశమును ... గా
...రె వ ...ంథము య...సుఁ జంద్రమ ...వాహమును గురించి రె ... ద

ములు . వ్రాయఁబడియున్నది. ఒక గ్రంథమునందుఁ జంద్రమతీపరిణయము మ
యూశక్రిమంబున జరిగినట్లును మఱియొక గ్రంథమునందుఁ బట్టణంబున జరి నట్లును
.. మన్మంతుఁడను రాజు చంద్రమతి తండ్రియైనట్లొక గ్రంథమందును, శీనర..తి ..
శిచంద్రమతి తండ్రియైనట్లు మఱియొక గ్రంథమందును, చంద్రమతి తండ్రి పాలించు
జ్యము కోసలమని యొక గ్రంథమందును, విజయాస్పదపురంబని మఱియొక గ్రం
థమందునిట్లు భిన్నముగా ... యఁబడియున్నది. ఇట్టి పర ... రవిరోధవిషయములఁ ట్టియి
లోచించఁగా నీయిరువురుమఱియొక హరి ...ద్రచంద్రమతులుగా నుండ ..
కొంటికి సంశయముగలుగుచున్నది. ఇందు మహారిశ్చంద్రుని వి..యమును చా
రి ము.

8. హరిశ్చంద్రుఁడు త్రిశంకునిసుతుఁడని పూర్వోత్తరహరిశ్చం ... పా
ములవల నగుపడుచున్నందునఁ ద్రిశంకుఁడెవనికొడుకని విచారించఁగా ...
వంశములోని సూ ... రణ్యునికొడుకగు సత్యవ్రతునకుఁ ద్రిశంకు నామాంత ...
"పురాణనామచంద్రిక"యందును హరివంశమందునువా యఁబడియున్నది. విష్ణుపురా
ణము ... దు జూడ గాఁ బ్రియారణ్యునికి సత్యవ్రతుండుబుట్టినట్లును, ఆస ... వ్రతుం
డు త్రిశ ... కునామంబున సి..శాపంబునఁ జండాలుండైనట్లును వ్రా... ఁ డియున్నది.
పైరెండుగ్రంథములలో సత్యవ్రతుని (త్రిశంకుని) తండ్రిని గుఱించి భేదము..వ్రాయఁ
యు ...ందున ని ... షయమును భాగవతమునఁజూడఁగాఁ ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతు
ఁడు ...ంచి ...ట్లును సత్య... తునకు ...త్రిశంకుండు జ...ంచినట్లును వ్రాయఁబడియున్న
గా బట్టి ... కుఁడె ...రై ... త్రి ... కుని ... డ్రియెవ ... నదిపురాణములవలననిర్ణయి
చుట ... ం టముగనున్నయది. ※ (త్రిశ ... కు డు త్రి... డు, శం ... వు .. దోషము, అ
.. లవా డు. అవియెవ్వియన. త... చిత్తాబునకురామియు, గురుద్రో ... వధంబును
.. క్షితమాంసోపయోగంబుననువి.) కాఁబట్టి యియ్యిరువురు రెవరైరి హరి ... ం
డు త్రిశ ... కుని కొడుకని ... ంథములవలన స్పష్టముగాన హరిశ్చంద్రులిరువుర... ట య
... ఖ్యా ... గనుండును దా ? ఇఁక చం... మతివిషయమును విచారింతము.

9. ... చంద్రమతీ షయమును గుఱించి 7 వ కలమునందుఁ గనుపఱచిన విధము
జంద్రమ ... ద ద్రు పేరులును వారి పట్టణనామములును భేదముగనున్నందున
నియందలి తలిదండ్రులపేరు కును బట్టణనామములకును మఱియొ ... దా య
... ములు నుండునాయని సంశయి చి "... రాణనామచంద్రికం"
... తుఁడు. ... య భువు ... మన్వు డుకులలో నొకఁడు. కుశద్వీ ... ము
... "..కొ...కులు" " ఉ న ... డు. శిబి తండ్రి. మహాచనుడు ...

※ ... ద్రి ... ... గు.

. ఇతనిది ఉశీనరదేశము." "కోసలము. సరయూనదీప్రాంతము నుండు దేశ
నయోధ్యాముఖ్యపట్టణముగాఁగలది యుత్తరకోసలము. మఱియు ం పర్వత
దేశమునకు శ్రీరాముల పెద్దకొడుకగు కుశునిచేనిర్మించఁబడి కుశస్థ నిరాజ
గాఁగలది దక్షిణకోసలము."] విజయా దము. ఈపేరాచంద్రికయం దుఁగా
డక నిర్విఘ్నముగ వ్రాయఁబడియున్నదిగా పర్యాయపదములుగ నెచ్చటనుగ
ట్టనందునఁ చంద్రమతులిద్దఱైరిగదాయని సంశయించుచుంటి బ్రహ్మశ్రీనాగసు బ్రహ్మలిం
శాస్త్రిగారిచేఁ దెలుఁగునవచనముగా వ్రాయఁబడుచున్న మార్కండేయ పురాణ
ము ందు హరిశ్చంద్రుని భార్య "శైబ్య"యనుయువతియని యునీయమయే, లోహితా
స్య ల్లి యైనట్లును వ్రాయఁబడియున్నందున మఱియొకసంశయమున కెడమయె.
తాస్యునితల్లి చంద్రమతియనియుదివఱకు మనముగ్రంథములవలనఁ దెలిసికొన్నా
టిమిగాని శైబ్యయని తెలియమైతిమి. నిక్కముగ లోహితాస్యుని త శైబ్యయైనప
న శైబ్యకుఁ జంద్రమతియను నామాంతరమున్నట్లు మనము రూఢిజేయవ యును
తుమున శైబ్యకుఁజంద్రమతియని నామాంతరమున్నట్లు మనము రూఢిజేసి ను మ
యొకజంద్రమతి గూర్చి యేమిగవిచారించవలయునో దె యకున్నది. రాజశ్రీ యెన
ద్రము వెంకటరామయ్య గారి పురాణనామ చంద్రికయందు హరిశ్చంద్రుని భార్య
ద్రమతియని వ్రాయఁబ యున్నదిగాక శైబ్యయనిగాని శైబ్యకుఁజంద్రమతియను
మాంతరమున్నట్లుగాని వ్రాయఁబడియుండలేదు గాన నీసంశయాంశమును గూ
మీరును బూర్ణముగ విచారించుఁడు.

ఎనిమిదవకలమునందు వ్రాయఁబడిన సంశయాంశమునుగూర్చి భాగవత
ను జూచునపుడు మఱియొకచిత్రమగుపడినది. ఎద్దియన. త్రిశంకుఁడుగురున్నా వ
నఁ జండాలుఁడై కౌశికునాశ్రయించి యతనిలావునదివిజాలయంబున కరిగినన
యిలువన్నింపకఁ ద్రోయఁడలక్రిందుగాఁబడి ధైర్యంబుతోరాఁ c గౌశికు డు నా స
ము ఠి నియు నట్టిత్రిశంకుఁడు హరి ౧౦ సిఁ నియెననియు నా ం ద్రుఁ
గా ఁడు యాగదక్షిణమిషమున ర్వ ్వమునుహరి చి కులహీను గొలు ఁబెట్టిన
గాఁకక డిఁ బొందెననియును, దర్వాత హరిశ్చంద్రు కిఁ బుత్రులులేక నారదు
ను ంబు వరుణోపాసనసతిభక్తితోఁ జేయవరుణుండు ప్రత్యక్షంబుగా గ వర
ణాముల చేనొప్పకొడుకుపుట్టె ని వా ఁబట్టి లునననతండు రంబి ౧ యు
యు వఁ వరుణప్రసాదంబు రోహి ంతుండ, కుమారుండు జ ం ంగుణుండు
చి పురిటిలోఁబుత్రుపేరి మనఁగా బురుడువెళ్ళి గాని పౌస
పు డువె మ్మటఁబండ్లురామి భావ్య న ను, పఁగువ ౧ పి
ట డి మి యాగ్యుఁ ని ట్లును, ంద చ్చి మ్మట గ

కపాలఁగొనవసిష్టుని శిష్యుఁడై మోహంబునం బొంగుచు నుండఁగాఁ దండ్రి శాపప్రసాదించి వరక్షేత్రయుతుఁడగు రోహితుండింట లేకనడ కేగనింట హరిశ్చంద్రుఁడు వరుణగ్రస్తుండై మహోదరవ్యాధిచేఁ బీడితుండై యుండుటవిని రోహితుండు పురంబునకుఁ దిరిగి వచ్చి యమరేంద్రునిచేఁ బ్రేరితుండై మసలితపస్వియై వచ్చి తీర్థాభిమనంబుఁ జేయుమని చెప్పఁగాఁ దాను తిరిగి వనినియొక్కయేఁడు వనంబున సంచరించి క్రమ్మఱఁ నగరమునకుఁ దిరుగుచుండి యింద్రునిచే నడ్డగింపఁబడుచుఁ గాఁ నాఱవయేటవాఁడడవినుండి యింటికి వచ్చుచు నజీగర్తుని మధ్యమపుత్రుఁడైన శునశ్శేఫునిఁగొని తనకుబదులు యాగపశువుగా నొసఁగెను. హరిశ్చంద్రుఁడు పురుషమేధముఁ జేసి దేవతలను దనిపెననియు యజ్ఞమునకు విశ్వామిత్రుఁడు హోతగనుండి హరిశ్చంద్రు వలనఁ బ్రీతుండై యనికిముఖ జ్ఞానమొసంగెననియు భాగవతమునందు నవమస్కంధమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఇందు సంశయాంశముఁ జూడుఁడు. యాగదక్షిణమిషమున విశ్వామిత్రుఁడు హరిశ్చంద్రుని రాజ్యమును గొనుటకుముందే హరిశ్చంద్రునకు లోహితుఁడు రోహితుఁడు అనుపుత్రుఁడున్నట్టు పూర్వోత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానములవలనఁ దెలియుచుండఁగా భాగవతమునందు హరిశ్చంద్రుఁడు విశ్వామిత్రుని వలన నలజడిఁబడినట్లు కొడుకులు లేకవరుణోపాస్తిఁ జేసెననుటయు నసహజము. వెండియు సత్యవాక్యపరిపాలనముకై కలహంసనైనఁ గొలిచి సూనృతవాక ప్రతిష్ఠాపకుఁడని పేరొందిన హరిశ్చంద్రుఁడు తనపుత్రునికి బదులుగ మఱియొకపాపని యాగపశువుగఁ జేయుటయుఁ ద్రిశంకుపట్టాభిషిక్తుఁడు కాఁడేనియు బ్రాహ్మణసమక్షమున పట్టాభిషిక్తుఁడుగాక విశ్వామిత్రుఁడు గాధిపట్టి యజ్ఞమునకు హోతగను సంతసించి ముఖ్యజ్ఞానంబుఁ గృపసేయుట కన్న మిగుల నబ్బురంబుగ నున్నయది. మఱియుఁ జూడుఁడు. పోకల సాచ నాయనిగారిచే రచియింపఁబడి వసిష్ఠ శ్రీరామసంవాదంబు నగు శ్రీరామహృదయంబను "మహచ్చక్రవర్తుల యింద్రజాలప్రఁగథల"లో భాగవతమునందు వ్రాయఁబడినవిధముగఁ బుత్రునివిషయమై వరుణదేవునితో జేసికొనిన కారణముచేత నిత్యసత్యశీలుండవు గావనియు ననసత్యవేణిదర్శనమునిఁ గలుగునే గాని సత్యవేణి దర్శనము కుఁ గలుగ నేరదని కుండలిశక్తి పుత్రుఁడై హరిశ్చంద్రునితోఁ జెప్పినట్లుగ వ్రాయఁబడియున్న గాన నిదియుం మహాగాథ జాలప్రఁగథ గాక నిక్కమై చారిత్రమేయైన యెడల హరిశ్చంద్రునియొక్క సత్యాభరణతకు భంగము గలుగుచున్నది. ఆలోచించుఁడు. ఇట్టిపరస్పర విరోధాంశముల నిక్కముగని యుంచి వ్రాయుటకుఁ బూర్వోత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానములు సంస్కృతమునుండి యాంధ్రీకరింపఁబడినవో యట్టి మాతృక ఎక్కడకేని మాకుఁ గానరయు మా

యగ్రాసమును గనుటకు సమస్తముగ వ్రాసి మి

ఈగ్రం చతుర్థాశ్వా సమునందు " వీరబాహుని పూ జన్మ త్తాం ల c " త్రిశంకుడు సశరీర స్వర్గమ పేక్షిం చి కులగురువగు వ నాశ్రయించనత నాకమునకు మెయితో c జనc గూడదనc త్రి ంకుండు వెళ్లిపో ల బోయినకా ణము తని c జండాలుండగునట్లుగ వసిష్ఠుండు శపియించినట్లువ్రాసియున్నది. వెన్నెల టి సూరన ప్రణీతమగు తెలుcగు ష్ణుపురాణమునందును మఱియుc దెలుcగుభాగ మునందును వసిష్ఠుcడు త్రిశంకునిc జండాలునిగ శపియించినట్లుగుపడుచున్నది. యందిట్లు వ్రా యుండcగా రాజశ్రీ యెనమండ్రము వేంకటరామయ్యగారి "పురా మచంద్రిక" యుందుc త్రిశంకుcడు బొందితో స్వర్గమునకుc బోవలెనని వసిష్ఠుని సట్లును అందుకతcడుసమ్మతించనందున నతని (సిషు కొడుకులడగ అకు నయపేక్షcదీర్పుcడని వారిని నిర్బంధించcగా వారువి త్రిశ ..నిcజ డాలుండ గున శపియించినట్లు వ్రాయcబడియున్నది. పూర్వోత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యాన ము యందును విష్ణుపురాణమందును భాగవతమున దును వ్రాయcబడినదానికి విరో ముగ వసిష్ఠునికొడుకులు త్రిశంకుని శపియించిర యుటకు వేం టరామయ్యగా య్యదియాధారమని గ్రంథములcజూడcగా భాస్కరరామాయణ బాలకాండము " త్రిశంకుమహారాజుచరిత్రములో" వసిష్ఠపుత్రులగు వాసిష్ఠులు త్రిశంకునికిcజండాల ముcబొందునట్లు శపియించి ని వ్రాయcబడియున్నదిగాcబట్టి త్రిశంకునిc జండా లు గశ యించి ది కులగురుc గువసిష్ఠుcడో గా దేని గురుపుత్రులగువాసిష్ఠులో నివ్వి షయమును బూ ముగవిచారించవలయును.

2 ఈప్రబంధముయొక్క చతుర్థాశ్వాసము 147 వ, ప ముసందు హరి శ్చంద్రు తల్లి " తారకా" రాకాచంద్రనిభాస్యయని వా యcబడియు దిగదా. ఇc వంశము ందుc దెలుపcబడిన వృత్తాంతమునుజూడు డు. " సత వ్రతుభార కే య త వ్రత ' యనునది హరిశ్చంద్రునింగనియె ' ననియేతా ప్రగడ ర త వంశ న దు " సత్యవ్రతుండను రాజువసిష్ఠు వలనc త్రిశంకుండ ' నను ష్టము వ్రాయcబడియున్నదిగాన హరిశ్చం ని ల్లి తారకయో గా దేనిసత వ్రత యో శయా మును మనమునిక్కము c దెలుసుకొనవలసినదిగానున్నది.

ఈ ంథ మును మేము సంవత్సరములోc బ్రకటించి ప్రకటనప లో నొకటిగానున్నందు నీపత్రికకు రెండవ రగ త పోషకులగు హా రుమారెడ్డివెంకటరె గారు మొదట నింబ్ర టిం cబ త్సాహ అ వా స మాకుcబంపుటcబట్టి మఱికొన్నిలి తగ్రంథముల కొ స సము పా యా ంథము ముద్రిం చుటకు చియు య ములచే రాయ లుస

ను రుగముద్రింపించ మకట్టి యిప్పటికిముగించి క తాగులమైమంటిమి. మఱియు గ్రం మునొక్క మాతృకలిచ్చినవా నామములిందు బొ మపరచితిమి.

మ॥రా॥రా॥శ్రీ నెల్లూరుజిల్లా కోర్టుప్లీడరుగారగు నేలటూరు వెంకటరంగాచార్యులు వారు

" శ్రీవెంకటగిరిరాజాగారి హిందూహైస్కూలు తెలుఁగుపండితు గు శ్రీమాన్ సరస్వతీ, నృసింహాచార్య లవారు.

" చెన్నపట్టణమునసుండు చె ఆఫ్‌స్కాట్ లెండుమిషన్ కాలేజి తెలు గుపండితులగు శ్రీమాన్ కొమాండూరు, అనంతాచా లవారు.

" నెల్లూరు కాపురస్తులగు బ్రహ్మ శ్రీ గట్టుపల్లి ఆ నారాయణశాస్త్రు వారు

" శ్రీమాన్ శిరోభూషణము - ఘువాచా వారు.

" పిట్టివెంకటరెడ్డిగారులోనగు భాషాభిమానుల సహాయమువ నీ థమునుముద్రింపిం ప్రకటించి మ వి ంచుచు నింకనునిందెవ్విధమగు తప్పలు మాకుఁ లుపుటకుఁగాఁబ్రార్థి చుచున్నట్టి,

— —9 . } నెల్లూరు.

డయరు, వీరనాగయ్య,
పూంగ, రామకృష్ణ .
శ్రీ అముద్రి గ్ర థచింతామణి" త్రికాధిపతులు.

పీఠికలో నేనిమిదవ కలమున వ్రాయబడిన ...గ హరిశ్చ...ద్రనివంశవృక్షము.

...న మను ... త్రిక ...ను ...య ...వివ... ము.	విష్ణుపు... మ ...యబడిన విషయము.	...తమునందు ... న విష... ము.
...ను ...ర...	ప్రియార...షు	త్రిబంధనుఁడు
|	|	|
సత్యవ్రతు... ...యు త్రిశంకు...)	సత్యవ్రతుఁడు. (నామాంతరము త్రిశంక...ు)	సత్యవ్రత...
|	|	|
...ప్చంద్రుఁడు.	హరిశ్చ...ద్ర...	త్రిశంకుఁడు
|	|	|
లోహి...స్యుఁడు	లోహి...స్యుఁ...	హరిశ్చంద్రుఁడు.
		|
		...హితుఁడు

ఉత్తరహ శ్చ ద ్రోపాఖ్యా ము.

ప కావ్యము.

త పాటి లింగనామాత్య ప్రణీత ము.

శ్రీ శ్రీధరాయనమః

ఉత్తరహరివంశోపాఖ్యానము. పద్యకావ్యము.

ప్రథమాశ్వాసము.

అవతారిక.

౧ శా॥ శ్రీల్లం శంఖ చక్రములనంజటకే ... ఙ్గౌనఙ్గ । మారామా
మోదరథరాగ్రకుచమల్ సాటిం బూ ... । నారాయి ...
దమున ... దునః । కూర్మి ... చ ... ష్టికుచ ...
౨ ॥ గుచ్చి శ్రీ ... నమలు పాక ... చే ...
డ । మును న్నవై ... శునా నామ ...
మకాట ... యి ... కుచపా ... యు ... గ్గు ... మె ...
... జ ... నపా ... వక్ప్ర ... ఖల ... షి గురియ ...
ము ... । థబున స్వయ ... మునథవు చే ... డ చెలువొంద ... మా
... దేవిమముపే ... బో ... గా ... చ । అలయుమయ ... యు
... తెప్పుమేటి ... చకో ... నా ... నేనుజ
... నె స ... మ ... గచ్చి ... ల ... నుగా
... ప ... ము ... ను ... చు యు
... టంచు నేమొ ... శ
... ప్ప ... న ... యు ...

[illegible]నా[illegible]యించెన్॥ ౯. ఉ॥ సుద్దుల త్రైయోచటుఁజా న[illegible] ంచునే
బ[illegible]లుచె తాను లుఁబోఁ లుబోవదాడంగునంచునో । నబాల్యకు
వాఁకిలి దాటఁగ కనాలినే హా ద్దనుగాచుక్రొం ఁ బా గురుస్తును బ్రస్తుతించె
న్. గీ॥ వేదవదాంగ సా[illegible] త్యవివిధగా । కలభాష రేడు ములందు
రలునిజరూపమేఁబడిన [illegible]ధామ । మునకుఁజి [illegible]నవాణి నె [illegible]భుజిం[illegible]॥
రమతిదనునర్చింప । నరువిద్యో[illegible] గనిచయన నంబులు[illegible]। క [illegible] పెక [illegible]
ద్వి దమూఖుండైన ఘ్న భుని గొలుతున్॥ ౭. ॥ పుట్టకుఁబట్టియు[illegible]పకుచుబో
కిఁబుక్కుచుస హా చే । ట్టగరె [illegible]గానుడు[illegible] [illegible]ఁగ [illegible] బాపఁడై ।
జుట్టదంబుజేజెమెయి సొమ్ములుగా మవుల్ ఘు పుచున్ । [illegible]ప్ర [illegible]తా
బృందముల[illegible] నెంచి మొక్కె[illegible] న్ [illegible] ॥గ తరస రచనా [illegible] ం బు
తె యలే [illegible] కావ ము [illegible] య ద [illegible] ల [illegible] నిరా [illegible] కు
యమమ దే॥ ౧౦ [illegible] భ[illegible] కా వ్యము [illegible]నంబు [illegible] [illegible]త్మ
నూ । [illegible]వి తిమెచ్చఁజేయుసుకొకా తి విలాసమనోహరాం యా । యు తివ
[illegible] సొబగొందెడుగా తు లంచుగా లన్ । బ్రవిమల తిబాలుమదిరంజిలఁగా
టియిం నేర్చునే॥ ౧౧. [illegible]॥ అని యి[illegible]దేవతావందన బును, శిష్టకవిబహూ ం
ణ బును, దుష్టకవినిరాకరణంబునొనర్చుచునొక్క ప్రబంధంబునిర్మింపనుద్యోగించి, [illegible]
ర జనానుమతంబునఁ బ్ర న్నుండైనవెన్నుండగు శ్రీకృష్ణునకు నంకి ంబుగాఁ జే[illegible]
ద చుచు ౧౨ ॥శీ॥ మ య రులఁ జెన్నగుతక్కొడపాటవం వి। స్తారు
డ[illegible]గుర్వ [illegible] రు ,యిశోమ [illegible] డు [illegible] యా । రమయందుఁగాంచెను
వ[illegible] [illegible] టా[illegible] న్ ।వారలలోఁ ట్ట చివ[illegible] ఁడొప్పెముకుందకా[illegible]
డై ॥ ॥ అం రకుల[illegible] లక్ష్మిక్ । మయనుసా వనతఁడులీ న్ జె డై
[illegible] వె కటప యన । నం జ భుసుతునిఁగాంచెనా సతియందున్॥ ౯.
మనుక, యుం వెంకటప యనుజన। మానితాంబుజమార్తాండధేను [illegible]ండ
౧ మామాల[illegible]స[illegible] ।తినవ రను ర గాత్రిసూ మను వాహామ[illegible] ॥౧[illegible]
[illegible] ద్ర [illegible]మ [illegible]ద్ద శో చి యైనయా । సూరమయందుఁ గా [illegible]
[illegible] [illegible]పా [illegible]కో సె నా । చారుఁడు భువర్గవ చై[illegible] మవెం టమం[illegible] [illegible]
ల గా క [illegible] ల్ప న్దగున సత్కా[illegible] [illegible] । గ చి
[illegible] న నె[illegible] ల[illegible] బు మె వ్వ యా న బు ందు భ [illegible]
[illegible] ధ [illegible] పి బ[illegible] వెన । [illegible]
యు ద్లి[illegible] యు[illegible] [illegible] ।
[illegible] మ [illegible] మి। నా బు మ, [illegible] పి [illegible]
లణ మ [illegible] బను ష॥

షష్ఠ్యంతములు.

౧ క॥ చక్రవరాయుధధరునకుఁ । జక్రహితాహితవిశాల ✻ చక్షుర్ధృతికిన్ । జక్రవ్యాపితతేజ । స్చక్రమునకును విభవవిజిత ✻ శతమన్యునకున్ ॥ ౨ క॥ మధుసూదనునకు రాధా । మధురాధరసీధుపాన ✻ మదచిత్తునకున్ । మధురానగరవరాధిప । మథనునకు సహస్రకోటి ✻ మదనాకృతికిన్ ॥ ౩ క॥ రామానుజునకు బృందా । రామాచరునకు జగద ✻ రామాకృతికిన్ । రామావతారునకు వ్రజ । రామాసందోహహృదయ ✻ రతిరాజునకున్ ॥ ౪ క॥ హరిశుభనామాంకితునకు । హరివాహనజనకునకు హరితేజునకున్ । హరినాయకమిత్రునకును । హరివాహశ్యామునకను ✻ హరశౌరునకున్ ॥ ౫ క॥ శకటాసురబకదైత్యాం । తకునకు షోడశసహస్రతరుణీశృంగా । కమలవనభానునకున్ । శుకయోగిప్రణుతపుణ్య ✻ సుచరిత్రునకున్ ॥

కథాప్రారంభము

॥ సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన సత్యహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన॥ ౧ క ॥ శ్రీయుతదయారతుఁడు కాం । తేయాగ్రజుఁ డధికవినయదీపితగంభీ । రాయతపృథుకీర్తి మార్కం । డేయమహామునికి మ్రొక్కి తేపం బలికెన్ ॥ ౨ ఉ॥ సాంద్రయశః ప్రతాపజితచంద్రదినేంద్రవిహారుఁ డా హరి । శ్చంద్రధరాతలాధిపుని సత్యవచోవిభవప్రసక్తి । యింద్రసభన్ వసిష్ఠముని సన్నుతిఁ గౌశికుఁ డెచ్చి దివ్యమా । నీంద్రులవద్ద వాదు ఘటియించిన నాటి మొదల్ సమస్తమున్ ॥ ౩ క॥ నృపుఁ బొంకింపఁగ లేకా । తపసియుఁ దుదమోక్షపోవు తత్కథ తెలెన్ । నిపుణతగా వినుపించితి । రిపుదవ్వల నేమి నడచె నెఱుఁగింపు దగన్ ॥ ౪ సీ॥ ముదముతోడ మార్కండేయమునియుఁ గాండ । వాగ్రజునిఁ జూచి పల్కె నట్లు భవ్యచింత । నా హరిశ్చం[illegible]చే వులాటు సొకటి । లీల నేలింతునను చు గాధేయుఁ డపుడు॥ ౫ సీ॥ దరశంఖచక్రముల్ గరుడాశ్వకలితాం । ధవళారుణమ్యతుల్ దవిలి మెఱయఁ । గోటీకరవిదీప్తి వాటిల వికసించు తెలిదమ్ములన నేత్రదీప్తు లడరఁ । కౌస్తుభరత్నముక్తాదామకము లెదఁ జోడైనహారపాదిసెలప । నీలదేహసువర్ణచేలప్రభోన్నతుల్ తపయోధరతటిత్ప్రతిభఁ దెలుపఁ । బన్నగాధీశుఁ డెన్నఁగించు బనగ గొడుగు । ఁజెలువొందమనిందిరానేతఁ జేరి । కెసనా హరిశ్చం[illegible] మొక్కించి నిలిపి । నయము [illegible]లనె గాధితనయుఁ డపుడు॥ ౬ మ॥ పురుషశ్రేష్ఠ మహాత్మ యాజపతిన్ బో[illegible]ం లే[illegible]న్నచో । నరుదౌమ రత్నర్యారాసి సగమే[illegible]ం యాశాష్టబం । [illegible]ర[illegible]ట్టు[illegible] కనిల నెంతో[illegible]నే[illegible]పుమన్ । [illegible]రి[illegible]సురనాథుచే[illegible]ష్ట

నుంచక బూనితి భూసుతా॥ ౭ క॥ సప్తద్వీపంబులనీ । సప్తాశ్వకులాబ్ధిపూర్ణచం
ద్రునిచేతం । దీప్తతనేలింపఁగ సం। సప్తకుఁడనునైతినది యశక్యంబనకన్॥ ౮ గీ॥
చక్రము సగాని యిల యెల్లసాధ్యము గునె । పోసఁగ నా మాటఁ జెల్లించఁ బూనితేని ।
చక్రమిప్పించి యీతని చక్రవర్తి । జేసి కరుణింపుమనవసిష్ఠశ్రేష్ఠరుండు॥ ౯ ఉ॥ అవలఁ
జేరిదొంగతోవలయండకుఁ జక్రము మమ్ముఁ జానియై । నావిను రాజెదంవలఁచినప్పుడె పే
గమువచ్చి సాధ్యముల్ । గావలెనన్న చోటులకు గ్రక్కున లేఖలువ్రాసికట్టిపో। మ్మీవ
నఁబోయి యాజ్ఞఘటియించును యీవిభుకైవశంబుగన్॥ ౧౦ క॥ కావునఁ జక్రము
నెప్పుడు గావలసినవచ్చునను చుఁ మలానాథుం । డావరమునితోఁ బలుకుచు ।
భూవిభుమంత్రోపదేశమునఁ గరుణింపన్॥ ౧౧ క॥ సమ్మనిఁ జెందిమానియు । స
మ్మను జేశ్వర నిజాచియఖిలోర్వియుని । న్నిమ్ముల నేలింత ననుట । కిమ్మహిమ మునీకు రాఘ
టించితిమిటులన్॥ ౧౨ క॥ అచ వాళమెనయన్ । భూచక్రం బేలునట్టి పుణ్యాత్ముఁ
డుగాఁ । డాచక్రవర్తిగావున । చతురాస్యాదులెఱుఁగ నేలు ధరిత్రిన్॥ ౧౩ క॥ న
రవర నా పుణ్యములో । గుఱుతుగ సగమిచ్చెద గైకొనుమిదె తుదనీ । ధర బాయక నిను నిం
ద్రుని । సరిగద్దియ నునుతు దివిజసంఘము బాగడన్॥ ౧౪ గీ॥ అనుచుఁ గౌశికమౌని
తా నాడినట్టి । మాట జెల్లించిబుధులెల్ల మతినుతింప । హరిహరబ్రహ్మముఖ్యులు నానతి
య్య । ఘనహరిశ్చంద్రఁ బట్టంబుగట్టి ర మ॥ ౧౫ గీ॥ రతరంబుగ రాజ్యంబు సేయు
మనుచుఁ । జెరిబహువిధులను నాశీర్వదించి । యోహరిశ్చంద్ర యేగుమయోధ
కీవు వ్రాసెదనుయజ్ఞరక్షనివడిగననుచు॥ ౧౬ సీ॥ స్వస్తి శ్రీయజనాదిషట్కర్మని
రతాదిమహితవిశ్వామిత్రమౌనివరుఁడు । తనప్రియశిష్యును_మునిసుయజ్ఞభూదేవు
వించిపుత్తెం (। యోజనంబెలమిన యోధ్య హరిశ్చంద్రరాజన్యునకు సర్వరాజ
యుక్తు। మిగినిచ్చితి మిపుగుడగజరథతురంగసైన్య నిచయపరిచారకులును । రత్న
భూషణధనధాన్యరాసులెల్ల । తెలియునర్పించినీనిగాదినములంచు । రోక్కముననుు
మాకర్ష లలెక్కచే । రమ్మనుచుఁ గమ్మవ్రాసి చేవ్రాలు చేసి ॥ ౧౭ క ॥ ఒసఁగి -
రిశ్చంద్ర నిఁబా । పెసఁబంపిన సంతసమున వెన్నునకునుబ్రహ్మసదాశివశా । శిక
ముఖ । వసుధామరమణులకెల్లవడిన తులిడుచున్॥ ౧౮ ॥ అంతరథాశ్వకుంజ
భటావళులతోఁ జనుదెంచి కౌశికా । కాంతుఁడు కాన్కలిచ్చి పాదగాంచనమెచ్చుచు
నాదరించియు । త్యంతపసూనమేతుఁడయి యాతఁడు వెంబడి భక్తిగొల్చిరా । నిం
నుతుండు దాసురథమెక్కి నృపాగ్రణి వైభవంబునన్॥ ౧౯ చ॥ తడయక కౌశిక
ణముఁ దక్షిన్నృపుల్ తెరువంపున నక్కడ । క్కడబహుకాన్కలిచ్చి పొడగాంచిబలంబు
తోడఁగొల్చిరా । సడచిదిన ప్రయాణకలునన్ బురముల్ గహనాపగాగిరుల్ ।
చిసమీపభూమికు తుకంబున జెందిన వార్తఁ దెల్పగన్॥ ౨౦. చ॥ నగరమలంకరిం
పజ్జులకాజ్ఞయొసంగుచున్ నుయ । గురుతపోధనుండు రథ్యసాహజఘోట

న రాజి మెప్పఁజనుదేరమంత్రులును భూసురులాప్తులుపౌరులెల్లరా । నగణితవై
భవంబున ధరాధిపమౌళి నెదుర్కొనెన్ వెసన్॥ ౨౧. ఉ॥ వచ్చు సుయజ్ఞుఁగాంచి జన
వల్లభుఁడంతరథంబు డిగ్గుచున్ । హెచ్చినభక్తితో సుతుఁడు నాతియుఁ దానునతుల్ ఘ
టింపఁగాఁ । బొచ్చములేని ప్రేమ నిగమోక్తుల దీవనలిచ్చియాద్విజుం । డిచ్చనుతిం
పుచుండ సనియెన్ రవివంశశశాంకుఁడింపుగన్॥ ౨౨. క॥ గరిమన్ ద్విజసత్తమ మీ ।
గురునికటాక్షంబువలన గురుతరకీర్తి । స్సరిలేని ప్రతిభనొందితి । ధరణిన్ దన్మహిమ
బొగడఁదరమె మహాత్మా॥ ౨౩. చ॥ అనిన సుయజ్ఞుఁడిట్లనె నృపాగ్రణి మద్గురుబు
ధుండవై । తనదు తపోమహత్త్వము పృథాయగు సంతకుఁ జేసి యీర్ష్యలోఁ । బెనచు
నెంతగాయవిధి వెట్టెను వీమ్ములమాకు నైతమున్ । మనసులురోసె మానులకు మచ్చర
ముల్ దగు ద్వ్యయెచ్చటన్॥ ౨౪. క॥ సందరయుచు మీ సత్యము । నిందింపఁగవచ్చి
తానె నిం వహించెన్ । బొందుగనువిదియకలువల । విందగతిన్ మీదు మహిమ వృద్ధి
లంగెన్॥ ౨౫. వ॥ అనిబహుభంగులఁ బ్రస్తుతించుచు సర్వాంగసువర్ణప్రభాభా
సురంబైను మేరు సదృశంబగునత్యున్నతసామజరా జారూఢుం గాంవించి కాంచనర
ంబులఁ దద్భార్యాకుమారుల నారారభేరీపటహఢక్కాకాహళ మృదంగ సంగీతవాద
ప ఘోషంబులుల్లసిల్ల దేవదుందుభిధ్వానంబులు గగనంబునం జెలంగ ననిమిషప్రసూన
ర్షంబులు హర్షవెసంగింప, రవిరశ్మికిన్ జోరవయీకఁ దనరు మఁబటుపటాత్కారవి
స్ఫుటకనకకేతన వ్రాతంబులతిని డంబుగా, మహావైభవసాంద్రుండై హరిశ్చంద్రధ
రాతలేంద్రుండు నిజాగమనంబాకాంక్షించుచుఁ దత్పురంబు నుండి సుయజ్ఞుతోడంజను
దెంచిన యాప్తసామంత పురోహితామాత్య బాంధవ పౌ జనపరిచారికశ్రేణులవిశ్ర
కటాక్షవీక్షణామృతధారాభిషిక్తులంజేసి మధురవచనరచనలనాదరించుచుఁ దరలి
సహస్రారసుదర్శనసాధితంబుగాఁ గలసప్తద్వీపావృతక్షోణీ చక్రంబునకుము
న్నినాగలోకోర్వలోక సప్తద్వయంబాక్రమించి నిజస్వామియగు తామరస బాంధవా
యసుధాధామునాజ్ఞ జెల్లింపంబూనియున్న చందంబున నొప్పగభీరపరిఖావలయి
వరత్నానేకసహస్ర శిఖరోన్నతావరణచక్రంబునం దనరారుచు నిజాగ్ర కనకకల
బుల నూతనజాతరూపజల జాతంబులోయి నిగగనాపగాసంఘాతకమలసంచర
చంచరీక పంచయంబు విభ్రాంతి నిరంతరంబునుం బరివేష్టింపఁద తులకద్యుతంబుల
న కాలతిమిరోదయంబునకుఁ గారణంబు లేమియోయనియునుగా దినీలాంబుదోద
యంబనియును జనంబులకు సంశయంబులుగల్పించుచు నంబరచుంబితజాంబూనద చం
ద్రకాంత వ దివ్యమణిమయ బహువిధశోభితసౌధయూథంబులఁ జెలువొందుచు, మం
దారమా ం చందన కర్పూరకదళికా ళికారమాలూరకురువకా గురుమల్లికా క్రము
పు ౨ నా కేళదాడిమీ చంపకాదినా తరుసంతాన నాభిరామంబులై చై
మా ంబులగు కేళికారామంబుల దీప్యమాన మానససరత్సన్నిభంబులగు

సరోవరంబులబోలుపలరుచునైరావత సార్వభౌమనిభంబులగునిభంబులఁ బుష్పరథస
మాన విమానంబులగు దివ్యరథసంతానంబులఁగు రంగవాహజవాభంగ సంగతంబు
లగు తురంగంబులనకుంఠితశౌర్య రసోల్లుంఠిత కంఠీరవకిశోరంబులగు వీరానీకంబులవీఁ
కందనర్చుచు, నిగమశాస్త్రవిభూతి సంపన్నులగు ద్విజబాహుజోరుజాంఘ్రిజజనసమా
జంబులజెన్నలరుచు, మణిమయగోపురప్రాకారోపరిభాగవిహారోత్సాహ మయూరవా
రంబులకునాట్యసంరంభంబుగల్పించుచుభర్మ్యహర్మ్యఖచితమహేంద్రోపలాగ్రప్రభా
మేఘౌఘంబులకుఁదొలుకరిమెఱుంగుఁదీగలనోజ మెలఁగు వారాంగనారత్నంబులజె
న్నొనగుచు, శశికాంతపద్మరాగప్రదీప్తంబులెకర్పూరకుంకుమంబుబూఁతలరంగలరుకు
డ్యప్రదేశంబులనుమృగమదంబుననలికిప్రసి డినవదువునముక్తామణిరంగవ కలనుల్లి
లు మణిమయవేదికా లంబులను హల్లకమల్లికాచంపకోత్ఫుల్లకమలప్రసూనా వివి
ంబరవితానంబులడంబగురాజమార్గంబులనునారికేళకదళికాక్రముకేక్షుదండంబుల
నిండారుగృహద్వారంబులను మరకతసందోహబంధుర తోరణంబుల నందంబులగుస
ర్వవిశిఖంబుల శోభితంబగునయోధ్యాపురంబుజొచ్చి పురలక్ష్మిపనుపున సంకుమద కుం
కుమమృగమదోపేత బహువిధకుసుమపరిమళ మిళితాభిరామంబైభృంగసంగీతవా
ద్యంబులతోవాటాకానివచ్చుటకై నెమర్లాకానులీల నొలయు మందమంద మలయప
మానానుకూలాగమనంబునకానం దంబందుచు రాజమార్గంబునంజనుదెంచుసమయ
బున ॥ ౨౬. చ ॥ మణిమయసౌధ ఘల సమంచితవైఖరులస్ఫురాంగనా । మఱు
నిమేషులైవరవిమానములందగు దేవకామినీ । మణులాయనంగనిల్చి గరిమన్గనిరప
డు మెచ్చుగానభో । మణికులజుంద్రశంకుని కుమారకుమారసమాన విగ్రహుఁ
వ ॥ అప్పుడు తమలోనిట్లనిరి ॥ ౨౭. సీ ॥ ఈరాజటేమానియిడుమబాధలకునోర్చి
త్యంబుఁదప్పనిచక్రవర్తి। యీధన్యుఁడాయింతినఁటునమ్ముకొనినైన సత్యంబుఁదప
నిచక్రవర్తి । యీవదాన్యుండటేయిలయెల్లనర్పించిసత బుఁదప్పనిచక్రవర్తి ।యీ
పుణ్యుఁడానీచు నేలికగాఁగొల్చిసత్యంబుఁదప్పనిచక్ర ర్తి ।యీనయజ్ఞుఁడా
గఁగారానికేని । య వైంబూని కొనితీర్చిమెప్పఁగాంచి । సత్యసమ్మూర్తియైనట్టి
క్ర ర్తి । సత్యవాక్యం కదసర్వసాధనంబు ॥ ౨౮. సీ ॥ ఈచక్కఁదనమారమెఱ
లకాద తుదవరనూనులకుఁదలవంపుగాదె। యీవితరణమాదిశావల్లభామెయబి తా
మఱుల ల్లసిగ్గుగాదె । యీశౌర్యమాయుమాధీశషణ్ముఖవి మాటోపములక
టిగాదె । యీవైభవంబుదేవేంద్ర ధనాధిపవిశ్రుతశ్రీలకువెగ గాదె । యిట్టి
తచారిత్రునిట్టిఘనుని । నిట్టినిత్యసత్యవ్రతునిట్టిరాజ।సార్వభౌమహరిశ్చంద్రచక్ర
సాటిగలరెజగాదమున్జగములోన ॥ ౨౯. శా ॥ విశ్వామిత్రుడుద్రోహియై చ
నక్షవేధించెఁబరై ఖరికా। విశ్వంబున్వగదొందనంచనుట భావించకానిపం
విశ్వామిత్రుఁడుగాఁడు యిట్టినకలోర్వీశేశసత్కీర్తిచే। విశ ంబె నలు రి

ంచెంజగంబెంచఁగన్ ॥ 30. చ ॥ అవలితపుంబు హొచ్చితుదనాగఁ గనీయకజా
ట్టుపై । రవికిరణాళిత న్గ సిరసుయొనర్చుచు బాయనన్నిశల్ । బహలుగసంఘటిం
చిమె బాయకఁ గాయునిరం రంబునీ । యవనిపుసత్ప్రిలాపనివిడాతపముప్భితమం
్జేయుచున్ ॥ 31. ఉ ॥ ఇక్కడజూడరమ్మ రథమెక్కినృపాగ్రిణిడానివచ్చునీ ॥
వనాలపొంకినవసార ంథవు టుంకి ొక్కపున్ । జక్కెరపిల్లుచేతినెలిచా
ంకినిపుల్ వాలంకు । చిక్కనినిక్కజ ్రవలచిన్నె చన్నులపొంకిమెచ్చఁగన్ ॥
ఉ ॥ చంద్రసహస్రసాంద్రరుచిజాలము నేలెమనానవాబ్జముల్ । చంద్రశిలాకని
ల్ని సించుమనోహరాంగముల్ । చంద్రసమానగంధసహజత పహత్వము
గాఁచును । చంద్రమతీసమాఖ్యననిశంబును నీసతి దా యుండుట ॥ 33. ॥
్జముమందహా రోచుజచంద్రచంద్రికాన మిపి ంటినెసఁ । సుధజందు
ాపిపై సుధియుతేనియపల్కుక్షీరోదకన్యాయసారమె య । దంతహోరకపజ్కి
శా బూల రసా ప్తిరత్నకాం న్యాయ ంజితముగఁ । గోమలాంగంబుకుంకుమ గం
ం మైసుమసౌరభనా య మతిసు ద । నంగళ్యంగార సంగతులమరురీతిఁ ।బ
ఎహాజినీ యపటిమసొంపి । రమణిమణిదాఁ బవిత్రతారత్నమగుట । నా యథ
బులెంపను యవౌర ॥ ర ఉ ॥ లాలితసార్వభౌమ పుభలక్షణసద్యదనేంద్ర
నిజ । ఫాలనటద్విరే ని భాసురకుంతలుఁ ంద్రబింబరీ । లాలపనాబ్జసూతన
లా పసోభపుముద్దులాడునీ । బాలుఁడు చెక్కుటద్దముబాలుడొ ంకవటమ్మచూ
॥ 34. ఉ ॥ అమ్మరొనేమగామనకు నక్కెనుభాగ్యముసేసుజూడ గా । నమ్మటు
మ్మాయమహా యుదునాపదలన్వసరానుతిఁడిన । తమ్మునెమాడచేకొని న పాగ్రణితా
రిపేర్పమువ్వురి । ట్టిమ్ములగూడిరామహిమ తెంచఁ దరంబెజగత్త్రయంబు న్ ॥ 35.
సా ॥ ఎలమిన్ బుణ్యసతీమణుల్ పురములోనీశివ ంపుచున్ । దెలిమ త్రెంబులసేస
మతిభూ ోవ శిానకప్లల్లవం । బు శోభి ను స్త్రపూరకల ంబుల్ గొ చునే
తంచి । క మలుల్ల ల్లఁ ను నా ర్యాపముల్ యఁగన్ ॥ 3 . .గీ.
రా నేతె చి రాజధాని । రాజసమునహరిశ్చంద్రరాజ । రాజ వనలొ
రా ములు । రాజసదనంబుకడఁగరిరాజు ॥ 3 - సీ ॥ అంగణంబుజవా
క ్యంగారించి గంబు ము ్ లుపుమ్మరనఁగ। మాణిక్యవజ్రస ణికుడ్యముల
సుస్నంపుఁబట్టైలసొంపుగుమించ। రకపుదంతపు హజా ంబు కుసు బచ్చతోర
బులు మ్య ంపఁ । గ్రమకేతుకదళికాకాం ముల్ షే కట్లుపితాంబర
గఁ । బసిఁడిని ంపు యి ్రిగనొప । దా రసీమటుపభొ
మునహొచ్చి । రథము దెంత సుతు రాగనంతి ి ంచె
నప్పుడప్పుడ ఁ ।

సాయంతనవర్ణనము

౩౯. గీ॥ తనదుభూభారమితఁడుచేకొనియెభళిరె । చూతమంచుహరి దుఁజూడవచ్చు । ప్రణుతఫణిరాట్ఫణామణిప్రభయనంగ । నపరగిరినిల్చెనినుడ రుణరుచుల॥ ౪౦. సీ॥ పతిమస్తకోపరిధరిధవిల్లికుచింప నైరయసూర్యపుటంబు గ డుగనంగ । నస్తాచలంబునకపులనువిభునాజ్ఞ సంఘటించఁగ బోవుచక్రమనగ । ధ ర్విపాతాళ లముజొచ్చు నృపాలచటులప్రతాపపుంజంబనంగఁ । దన యి యొప్పదని శశికుఁడుబుచ్చియ లోపైచు కోర్థార్చియనఁగఁ । గుఱింకెన రాంబు రాశి నక్కువలయారి । మనునిభుండగు మనుమనిమహితభూతి । గంటి పుడ యను రాగక తుఁడగుచుఁ । గనుగొనుచునుండఁ జనియెనాయనఁగనంత ॥ ౪౧. మ॥ అ ప ద్వీపగతావనీతల రిపుత్రా శదేశంబులన్ । విఘ్నలానేకపురాళిరాజు లనుపక్షావే బోయిచక్రంబుగా । లుపఁదత్వావక లఁజేర్చినిగుడెన్ లః కంబులాశ్చరము । ప టుప్రాభవ లనాఁదనరెసంధ్యారాగము లమై ॥ ౪౨. ॥ సత్యజ్ఞత గుహరిశ్చం వేధించి త్రిల్లుకౌశికకీర్తితతియు । అంబ్యజాళ తినేలితనుచునేరము బోవనధిపుఁ గొల్వఁగవ యమునిరు యు । పట్టాభిషేకంబుపతికొనర్పఁగఁ జనునదులమునా ను యమునాప్రదీప్తా । త త్న ంశ ను వైభవము గాంచనరుచెంచునట్టి ర్వా బరంబో । యనఁ మదభృంగసర్వాం ఘనకురంగ । నాభపాక మపలకృష్ణాత ం గ । ంగథహివై సంగతాభంగకాంతి । నల్లుకొనియెతమంబుబ్రహ్మాండమెల్ల ॥ ౩ చ॥ రుచమమి నం కరు నిర్మలమానసమ వార్ధినే । మరకలకౌశికుండనెడు మం ద మాఁగిమ ంపుచు ఝషా । సురులకుఁదృప్తిగొల్పెడు యశోమృతముఁ జనియింప దు పురుల్ । జె న తియంతఁగనుపించెనుతారలుదార న్ విన్ ॥ ౪౪ చ॥ రవి కుల ఁడెఁవఁడ తిరంబుగనన్నడకెంచుకీర్తిచే । భువిదనరారెనంచలుకబొందుచు రో .కఁ యు ని । దివితలయెత్తిచూ యదితేకువతోగనిచె నాగతిన్ ధవళిమ తోనెసంగెశశితద్ర తోదయకాంతి ంతటన్ ॥ ౪౫ వ॥ హరిశ్చంద్రధరాతలేం ం డును నత్తెఱంగు నిజరాజగహంబుప్రవేశించి సంపూర్ణచంద్రదర్శనంబున నాం ద బునంబొంపు కుముదచకో ం ంబుల తెఱంగు నలరుచున్న నంతఃపురకాంతా నదాసదాసీన్వ కు వాతంబుల నత్యంతంబునాదరించి యంతకుమున్నభూసురసహ ంబులకు సమారా నలసంతృప్తియొనర్చి సుయజ్ఞుఁడు యమి చినతెఱంగున రా యోగ ంబులగు పంచభక్ష్యప సాయత్తంబుల పాకయత్నంబులాయ ంపైయుం డు ంతశిషు ండు ం నూ కారులు కాంచనకద కా త్రం బు వ పు పు మే ంబుగా బాంధవామాత్యసామం ం ఖ్య వ తో ధారా సు సహితుండై భోజన

నవారూఢతుఁదృప్తిం జెంది యంతంబు పంతుపెన్నెలబయలఁగూర్చుం కర్పూర
బూలవినయమధురవచనరచనల నాదరింపుచుం బంచి కాశిరాజుంబ్రియభావణ
పూర్వకంబుగావిడిదికింబుచ్చి మణిమయశోభితంబగుకేళికాగృహంబున హంసతూలి
కాతల్పంబున భార్యాసమేతుండై యిష్టోపభోగంబులందనరి సుఖనిద్రం జెందునది డ॥

పాతఃకాల వర్ణనము.

౪౬ చ॥ తనువుగుణత్రయాప్తిఁదగుతామసరాజససాత్వికాఖ్యనే । మనుజు
కైనచోనథమమధ మనుత్తమరీతినొప్పనీ । మనుకులసార్వభౌమునకుమత్స్వరవైఖరి
ట్టులంచువే । గుని త్రిభంగియుక్తముగఁగూసెనునప్పుడుకుక్కుటౌఘముల్ ॥ ౪౭॥
చ॥ అవని ఁదేజమిచ్చుచునహర్నిశముల్ దనదీప్తిమాపఁగాఁ । బవనసఖుండుదక్కి
హుభంగులచేగృహరాజిడాగినన్ ।బ్రవిమలకీర్తిపేగఁజోరజారియడెం యనాక్ర
మించెనో । భువినదీపముల్ తెలుపుబొందెనుకుందనుకట్మలద్యుతిన్ ॥ ౪౮ చ ॥
న మలదివ్యతేజరవిసత్కులపావనసార్వభౌమున । భ్యుదయముగోరిసర్వజనులుర్వి
వ ...ంబురుహాళిరంజిలన్ ।ముదము పెలంగువైఖరిసముస్నతులై కనించెఁబద్మముల్ ।
మదముల ంగి తద్రిపులమాటిక్కనిహ కముల్ ముడుంగఁగన్ ॥ ౪౯ గీ ॥ అకరళత
దోఁచుపూర్వదిగ్ధవళిమంపు। టధిపుసత్కీర్తికన్నెఁజానాడినట్టి । యింద్రనీలంపు
చెండ్లనానగరివాశ్రితు ।చుండెఁగోలకులఁదుమ్మెదపిండులపుడు ॥ ౫౦ మ ॥ రపారుం
డగురాజపాలనమునన్ శ్రీమించుతద్వృత్తిచే । న పద్వ ములం జయించ ల పు
ణ్యాప్తుల్ గదాభూమినం।దరునాశా ముజెం నేమిగులపంతంబేలనింకంచునో । తెలి
గొప్పన్రతిచేతిః మరుదర్మింబుంటువిల్లంతటన్ ॥ ౫౧ ఉ ॥ చక్రముపంపుసేయ ర
చక్రముకైవశమ దుచుండఁగాఁ । జక్రధరాభమూర్తిరవిసత్కులదీపక చక్రవర్తిభూ।
చ।కమునేలుచు డపరిచక్రసమాఖ్యను నొందమాకహెూ । శక్రమహత్వమబ్బెనని
సం నిలెన్భువి క్రవాకముల్ ॥ ౫౨ చ ॥ తొలుతటిదిక్కుదీపులటు తోడనె భూధ
పునాజ్ఞచేకొన । న్మలయకనిల్చుతద్ధవళిమంబను తె నిశానిచేరు న్ । వెలిగెడుపద్మ
రా యుతవిశ్రితకాంచన కుంభ మోయనన్ । జలరుహబాం ధుండుదయశైలముపైఁ
గనుపట్టెన డన్ ॥ ౫౩ గీ ॥ వందిమాగధపాఠకవైణికా । నాదములమేలుకాం
చి గంధోదకముల । స్నానమొనరించి సంధ్యయుజపముహెూమ । విధులు సలుపు
చుఁబూజించి విప్రవరు ॥ ౫౪ ॥ తెలిమించుపెన్నెల వెలిగించుముత్యాలగొ చౌ
ట్లు చెక్కులనటింప । దొగరె నెఱసంజ జిగిదెచ్చుమాణిక పతకంబు ముఁ
థవిల్ల । నురువంటిమణికంఠసరినంటి పతార హారదామంబుల యా గమెస గ।
చ బెడఁగు నిగ్గుల చ్చతుదగ ఘనకి టమమ స్తకమునలర ఁ। లి కేయూ
త్న ణవి వ । ల రుచికొ శ్వంగా తుఁడగుచు ।ప ఁడితేకు నొ
దుప్పటిచెఱ గు । దొ కుచుండం త్నపాదు లఁదొ్రి ॥ ౫౫ ॥ అడపము ఖ

ర్ణముబంగరు। పడిగము చేఁబట్టి వెంటఁ బాఁపలునడువన్। వర ర్నకంకణా టు।
రంజాముకలు గొంపఁ బ్రతివలుపవన్ ॥ ౫౬ సీ ॥ జగిగొలం డు తేటమగ టాలని
ల్ టు చోట్లఁ జాతపో ద్వృత్తిఁ దెలుపఁ। కచకల్ ప్రకటించు చికిలిమాణి ల
వు చాఁటులసంజరంజిలంగ। మధ్యసంశోభి మాత్తికేంద్రోపలతత కాంతులుకుయు
తమముఁ నింప। దట్టంపు జాలిచుట్టు పట్టెళ్లలను నిద్దంపుఁ బెంపు చె న్నెలఘటింపఁ। గం
తజీవరత్నప్రభా కాంతమగుచు। పగలు రేయును నచట నేర్పరుపరాక। బరిఢవిల్లు
ట్టినిజసభాభవనమునకు। సముగ నరుదెంచెనా హరిశ్చంద్ర నృపతి ॥ ౫౭ క ॥ ము
గమణిమయపీఠము। నందచటు వసించు నలను షట్కా లమొక్కా। వందనము సేయా
డు। పొందుగ నాశీర్వదింప భూమిశ్వరుండున్ ॥ ౫౮ క ॥ రంగగు ముత్యపు ముగ టా
కంగులనైడూర్యపీఠకపు పైఁ జముగన్। బంగారపు సింగా పు। సిం చపున్ గద్దియ
నువసించుచు వేడ్క ॥ ౫౯ సీ ॥ సామంతరాజ వ్యసకలది ల్లక టు యోధగణ
సాంగపర తములు। సత్పరిచారికా సాకార ఱను ల ృ మ మము
లు। సభ సితాసితమణి ప్రభలహర్నిశలను యకగను ను మిషులు। గా క
సంగీత గాంధర్వగా ముల్ ది జ రాశీ వ ఘోష లుపమరవ ప్రసింహాసన
ప్రదీప్త। శారదా సక్తుఁడైం జనఁబు ౧౬ । స పరిపాలనోన్నత నిత్యుఁ డగుట।
బ్రహ్మవైఖరిఁ గొలువుండెఁ బా పుండు॥ ౬౦ ఉ ॥ అప్పుడు సత్కీర్తి సచివాగ్రణి శోడి
భవంబు జూచి నా। డొప్పుగ టబోవు కినమంటికికొల్వున దేవ పుయి యా। చొప్పన
వట్లనేటికిని చూడఁగఁగ నటించు భాష్పముల్। గుప్పునఁ గనాలంకులను గుప్పిక్కుచుఁ
రూన ప్రేమదొల్కఁ న్ ॥ ౬౧ చ ॥ నుమిఁక సత్కీర్తి స వనసౌటికి మారక
ముల్। వెనుతవులంగఁ దామనుభవింపక కూడను మెట్టి వారికిన్। దనకొక తు చ్చు
తిఁద యుసౌఖ్యము నొందు వేళలన్। మనుజుఁ సుక్షేద మోదమున మత్తిలు చేయవివేక
మ న్ ॥ ౬౨ ఉ । ఎంచఁగఁ గోశికుండు దులనీ గఁగ రానిబుణంబు న్।
బం కలంచు పెల్లయది బాలునిఁ దెక్కలి గొట్టి పాలు ప్రాగించిన లగాఁద చుకేడనితో
చదునేసు రాకునా। సంచితపుణ్య చేఁగలిగెఁ జాడు భయ కసా ముల్ ॥
౬ ॥ అనిమంత్రి మనస్తాపము। నదువివేకవచ ము ననుడు వుచున్। మ
న ల గౌశికు డి। నలేఖం నుయజ్ఞపేశకొసంగన్ ॥ ౬ క । గురునా
ము దాల్చు ఁ। ద్వ గాఁబు నేంపనందుఁ దగునధి న్। బు జనులనురప్పించు
। రనాలుం లెక్క జెప్పగా గ్రమ మెనవన్ ॥ ౬౫ క। గ ను ంబులకోటల।
దు ణపుని ల నె డుజె। వు మి పన్నె కు నయుచుము సాలు
రి। న్ ౬ ॥ అమి హాదే దాయ్ర దా ము భట్టివృత్తులు
స్తు । త్రియ బంజాతు మా ంబులును యా మ్యములును।
కొ ప్ర ధా ౖ। లుసువర్ణా

దాయములును వర్గాదులసుడియు బేహారులసుంకములును । గుత్తసీమలవల్లను కో
ట్ల సంఖ్య । సకలదేశంబులను గన్న స ధనము । పరమహీపతులంపినపగిదిరొక్క ।
మక్కడెక్కడియాదాయ మిదియటంచు ॥ ౬౭ సీ ॥ విష్ణుశివాలయ విభవోత్సవము
c బడితరంబులకును బ్రత్యహంబు । నిలవిప్రకోట్లకు నిడునన్నసత్రవర్షాశన సత
యజ్ఞాదులకును । మందురావాటిక మత్తేభసందోహములకును నానా ప్తబలములకు
। సైన్యనాయకమాన్య సచివపురోహిత బంధువ ములవుంబళికెలకును । నూ
గంబులకును వినియోగములకు । పర్తనలకు నగ మనోవర్తులకును । జిల్లరల
ద్ర ర్తల జీతములకు । వివిధమైనట్టివ్యయములు నివియటంచు ॥ ౬౮ చ ॥ మునున
కౌశికుండు తనముద్రలుగా నియమించుటొక్క టే । మనివ్యయమేమిలేదు దినము
ఘ యింపcగ మాహావిస్సుకుం । దనియcగ వియ్యముంబయకుcదప్పగcగట్టిన రెం
ఘోవటుల్ । వినుcడిదెకాని పట్టినదిలేదఅపీసముమీధనంబునన్ ॥ ౬౯ క ॥ ఇcక
ట్టిస్వాబు నికా । శికుననుమతిలేకమీకు శ్రేయస్కరమై । ప్రకటితమగుసద్వ్రియ
। కకలంకుcడు సత్యకీర్తియత్నమునcదగన్ ॥ ౭౦ చ ॥ తరలకవ మీయవిధిc
భవద్గ హచారదోషముల్ । బరువడిబోనవగ్రహజపంబులు మములన్
మరే । శ్వతులకుభోజనంబులును సల్పఘటింప సహస్రసంఖ్యలై । వముగcజె
ద్ర వ్యములc జెకొనcగావలెమాపయిందయన్ ॥ ౭౧ తే-గీ ॥ కొ వ నిల్చినవి
యంచుc గోట్లసంఖ్య । లో ర ధనధాన రాసుల నొప్పగించి । పూర్వమేమున్న
మిద బొక్కసముల । రొ క్కములుమీ యదిమే మెఱుcగమనఘ ॥ ౭౨ క ॥ మె
ది cబాలించితి । నీదినమున్వఅకుcజాలహెచ్చరికలతో । వైదికుcడను నాచేతం । గా
దు దాయెట్టులున్నcగైకొనవలయున్ ॥ ౭౩ క ॥ ధరణీశ్వరయిcకనెలవా । యరిగెద
గురునికడకు ననిననుయజ్ఞున్ । వరమతిcగనుcగొని యిట్లనె । సరసహరిశ్చంద్రుc
పుడు సవినయుcడగుచున్ ॥ ౭౪ ఉ ॥ ఓవసుధామరేంద్ర సకలోర్వియు మేము
మీయధీ ముల్ । గావెయిటేలcబల్కనఅగా మదినెంచకు నెప్పటట్లనే । భూవ
లయాధిపత్యమిటుబూని దయామతినిల్వవ మీ । రేవిధిcబంపినన్నడతు నింతయు
 క్రము సున్మునావుడున్ ॥ ౭౫ మ ॥ వ తత్వప్రకటాగమాంతరచనా పాండి
త్యమో, సంతతా । ధ్వరసాధ్వర్యధుర ధలత్వమొ హరిధ్యానప్రభావ బొ, బం।ధు
రయోగాసన ధీరతాభ్యాస మొ, దో ర్వ్యరాజన యో । గ్వరసాభావము బూను
ద్విజవర్గంబేడ రాజో త్తమా ॥ ౭౬ ॥ అనవిని మొక్కుచుననఘా । నను ధ
జేయcదలcచినన్ గొన్నాళ్లై । నను మీరిందుండcగవలె । నని డన్ మంచిదని
జ్ఞుcడు లిచెన్ ॥ ౭౭ చ ॥ అదివఅకెల్లcదత్పరి సుయజ్ఞునియాజ్ఞ కు లొగ్గ
తు గుచు cద లేని లోయననుండిరి గానసాగరుల్ । మదిన అ

శ్రీ శ్రీధరాయనమః

ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. పద్యకావ్యము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

౧. ॥ శ్రీరుక్మిణీచరణలా । క్షారసశోభితనిజాగ్రసౌధవిహారా । దారప్రమోద ...న । హీరామలకీర్తిబృందకృష్ణముకుందా ॥ ౨. వ ॥ దేవా ... పువధరింపుము, పాం యాగ్రజునకు మార్కండేయుండి ... నియె ॥ ౩. క ॥ నరవరయొకశుభదినమునఁ । ... గహరిశ్చంద్ర భూఁడుపరువడియం ... పు వెడలి నెలంతలుచా । మరములువీవంగఁగ మహిమాన్నతుఁడై ॥ ౪. సీ ॥ అంగణంబుపుశోభితాంబరంబనహస్తిమదయుక్త హారమణులెసంగఁ । గప... త్మముకుటసంగతుల సామ...తులుసావ ... చూర్ణవ మాడ । ముకుళాబ్జములగతిమొగపుఁగేల వలతోఁ బరరాచగుమిసరోవరము । వందితారికిరీటబృందేంద్రమణిరాజినిజ ... దాబ్జగతాళినికరములఁగ । ఖచిత తదర్పణకలితబింబి । తఁబగుచుబహురూపముల్ దాల్చియున్న । మహితవివ ప్రసభామంటపమున । నవ్యమణిదివ్యసింహాసనమ్మునందు ॥ ౫. సీ ॥ జంబూత... ద్వీ నాయకులు ... రు ప్లక్షవృక్షద్వీపపతులువారు । కుశమహీజద్వీప కువలయేశులువీరు ... చన దీ... ఘనులువారు । శాకశాఖిద్వీపలోకేశ్వరులువీరు శాల్మల ద్వీపసమి వారు । ... రాగద్వీపగారితేజులు రువిశ్వలోపద్వీపవిభులువారు । వాసవాగ్ని ... రప ... పవన । ధ ప శా ... తుల్ ఘన ... బంపు । కా ... విపరా నివే ... లుదెల్ప । నాయవనిభర్తకొలువుండుమన సరమున ॥ ౬. మ ॥ ... ర జోద్భవుతే ... ద్యుమణియో ... హా భూభర్తయో । ధరకేతెంచుటకేమి ... తువనిచిత్తంబు ... హాశ్చ ... బం । ... మైయందఁటఁ ... ... వలిపెట్ ... సమీపో ... । ... ట్టినాత్మగు ... మిం... బేహాదంబున । ౭. క । గ యె ... గ్గ వ ... దులు ... చి ... రనిభర్త్రి ... । సద్గి కనతులోన ... । దద ... ... కొ ... ప ॥ ౮. ॥ వంద ... మొ ... మోదముఁ । జె ...

। గు ద పు ... ను । పా డు ... మ

అ ... ... ంట్ల యె । ... చ. ప ... ।

జలరుహబాంధవాన్వయనిశాధవ, యోనరనాథ, నేఁడుగా । [illegible] లితము [illegible] ।
ప [illegible] తపోమతపఃప్రభావముల్ । కలఁగిమహాపదల్ గడచి కాంతయు మీరును
త్నముఖ్ । ఫలితసుకీర్తియుంగలుఁగఁబంతముతో నా రించెఁగౌశికు [illegible]
భూతిఁదరమా నుతిసేయఁగఁద [illegible] భావముల్ ॥ ౧౧. క ॥ గురువును దైవము
యు । నరయఁగఁగాథేయుఁడతఁ యానతిమదిలోఁ । దరలక నాపదఁగడచి
రసంపదలన్ శుభంబుఁజెందెదవింకన్ ॥ ౧౨. క ॥ అనవిని త్రిశంకునందనుఁ [illegible]
మీరానతిచ్చినట్టులగాథే । యునిదయయు మీకటాక్షము । ననువుగ ననుధ [illegible] స
నుసమయమునన్ ॥ ౧౩. సీ ॥ తుఱుము నెమ్మిగ్రహింపఁ [illegible] దఁజిక్కులేఁజిల్వపడ
జేర్చుక్కబరిధవి [illegible] । [illegible] రిక్కమచ్చిక [illegible] డఁబున్న మకలువవిందమోము
న । మోము నె మి, ని [illegible] లజాలుహిమబిందు [illegible] నానాసముత్యంబుదన । నా
వ కాంచనద్యుతి [illegible] తి గె లు [illegible] ట్లఁ [illegible] గు [illegible] జెద [illegible] ఱులవ
మెఱపులటుల కప్పుపౌజుల త [illegible] గ్రమ్మికొ । భ [illegible] దె [illegible]
సఖులుగొలువ । శ్రీ లితధామ [illegible] చంద్రమ లలామ ॥ ౧౪. । చను [illegible] చిగు [illegible]
య బున తులో [illegible] చే । వ లుబడ నా [illegible] ని । వెనుకనువ యి
కవేడ [illegible] ౧౫. చ । [illegible] ప్రుడు [illegible] యనుయజ్ఞునిఁగన్గొనివిప్రవ
ఋలుయ [illegible] కర్మములుధర్మములెన్నియునైననీ ।విప్రులపతివ్రతామహిమ వేయొ
ఁబోలదేకదా । నృపతిమహాపదల్ గడవు జెల్లఁదదుత్తమశీలతంజుమీ ॥ ౧౬.
వుఁడుఁగౌశికశిష్యుఁడు । భావమురంజి మీదుపలుకులు నిజమౌ । తావక
మహిమకుఁ । దావలమౌ రిమహిమఁదరమెను [illegible] ॥ ౧౭. చ ॥ పరమము
నొకటిఁబల్కఁదలంచెద నానతీవలెన్ । గరుణ [illegible] నాథున [illegible] గా [illegible] జంబుగ ౧౮
నన్ । మఱుగయియీశుభాంగిగళమంగళసూత్రముచిత్రవైఖరిన్ । రు కు నే
గను [illegible] కనుండుట కేమి హేతువో ॥ ౧౮. చ ॥ అదియనుఁగా తక్షకుఁడహ
నేటి లోహితాస్యుని । ప్రదములఁజెన్కఁబ్రేతపతి నైచ్యకులప్రభవాధిపాక [illegible]
ద [illegible] నాన్నపాలువె కుంగొనగారణమేమి [illegible] గా । సుదతిని బ్రాహ్మణు [illegible]
సూయశనె [illegible] రుఁడేలు [illegible] । ౧౯. క ॥ ఇంతయునుం దెల్పఁగ [illegible] । [illegible]
యతో [illegible] మ [illegible] ంద్రవినఁగన । త్యంతము [illegible] దమ [illegible] దుఃఖ । వి [illegible] మీ [illegible]
రా వియును గలవే ॥ ౨౦. క ॥ అనవిని వసిష్ఠ [illegible] । నుమనిసక [illegible] ంబు [illegible]
[illegible] వే [illegible] నుమ [illegible] ప్రశ్నవేఁ [illegible] । పని డఁ [illegible] య నీకుఁబ్రజ్ఞ జెలంగన్

[illegible] చ ద్రమ [illegible] గార్వచ త్ర [illegible]

[illegible] నాథు [illegible] ఘను డు [illegible]

[illegible] తమ [illegible] దగుచు [illegible]

యొకరూపాతుఁడనమింఁచిఘూదేవదేవతాపూజ ము । వితరణస గుణవివిధధర్మం
గణితస త్రినలరియతఁడు । చింతసంతానహీన చేఁగలంగి । ంకరునిగొల్వ
స్వామిసత్కటాక్ష । లీలనిజభా యగుమాగధీలతాంగి । కల్లచిత్తంబుబొ గఁగొ
న కెలమి ॥ ౨౨. క ॥ నెలమసలెనునానాతికి । వలఁజయ్యెఁగానువేగవళులున
చేఁ । గలకలమగునెమ్మొమున । నలరెనుచాండిమమువేననలసటబొడమెఁ ॥
. క ॥ శృంగారరసమునింపుచు । బంగరుబరణలనుపంచబాణుఁడుయమరిం। చెఁ
లపుచిర ల । నంగాఁగుచచూచుకములునలుపగుఁజెలికిఁ ॥ ౨౪. గీ॥ సమయము
ఁ సూ ఁజానమేన । నంటియుండుటకొదవింకననుచుపెడలి। వచ్చుయావనశ్రే
చ్చ టి । కారుగనుపట్టెకప్పనూగారుమిగుల ॥ ౨౫. ఉ ॥ ప్రా లమాస
లొగడు పొఁదుగమాగధిగా చెఁక్రైఁడిరే। కు యనా శశాంకుకళయో నమేల్
పుమిన్నచే । ది నబొమ్మనా సొబగుదీవియనాశుభలక్షణాకృతిఁ ।ముద్దుజెలంగ
నుమోదముతోనాకనాఁడువేడుకఁ ॥ ౨౬. మ ॥ తొలుతఁ జేసీనపాపకర్మభ
ని యఁద ంబాశుభో । జ్జ్వలరూపా కలక్షణాకృతులపూవర్ణించుచెట్లూ
వాచేఁ ద దండ్రిల్ ధనరాజ్యయుక్తముగనంతంగీడునుంజెఁడన । చ్చెలిజన్మించుట
కుష్టలగ్నమగుటంజింతించివిప్రోత్తముల్ ॥ ౨౭. క ॥ సంతానము లేదనిమది । సంతత
నుజింతసేయుశం రుకరుణఁ । సంతానముగలిగియునది । సంతాపజహేతు య్యో
పతికకటా ॥ ౨౮. గీ ॥ ఏటికిదిదెల్పననిపురోహితులుయూర । కుండిరం టఁద
ండ్రిలు మలర । శిశువునకునామకరణంబుజేసిచంద్ర । మతియనఁగఁబెంచియని
శ బుమమతతోడ । ౨౯. ॥ తంద్రిభంగములచేఁదింద్రింపఁజనియించు శ్రీరమాసతి
జెలువుఁగాంచి । అత్మగురుండువజ్రిహతినొందంగ నొప్పునపర్ణతోను గాం
। య ంబు జనకుఁడ్ష ధిబొం ఁగవృద్ధి గాంచురోహిణితోడ రిమమించి । జనని
యి ప్రకాశ న్గొంధ గడినశా దామణితోడ మతఁగాంచి । నట్టులనెప్పుటి టికెఁ
ట్టియగుచు । సంప లసద్గుణంబు ఁజక్క నము । జదువునఁబ్ర ద్ధిఁగాంచుచునె
దుగుచుండె లీలనుప్పొంగిచంద్రమతీలతాంగి ॥ ౦. చ ॥ అనిశముచక్త్రి మనుర
దఱమే నుబాయకుండుసం । గనలనుపిడగానుపముగానకఁగుందుచును ము త్మ
లో । జభవాబులోచనభవప్రముఖుల్ వి రాకుమారికై । నుజులనె నేలత
మా మానవతిం జింపఁగఁ ॥ ౩౧. చ ॥ విధుకళ బొలెఁజ దమతివేగమనోవిభ
 సద్మె । ప్ర మరజస్వలయో నదిబాంధవమిత్రిలుత దండ్రిలుఁ । రథగ
 ము రాజ ము ముబొ దతానునుఁ । విఘవగునట్టిదుష్టదినవే గుట
 ॥ ౩ . ॥ సు హా చి నుదో్రి మ. బో
 సహి తుఁడై ప యుక్తు డై కుచు

ట్టులనిరి దేవ। వినుచంద్రమతితో ల్లఁజనియించు దినలగ్నమతి మిష్టమగుటఁ జూచితిమి
డు। నేఁడు నా సతి సమర్త్తాడిన వేళయు నంతకన్నను గూర్రమదివచింప। నోరుయా
యీ రాజ్యవారణాశ్వ। సైన్యధనధాన్యసామంత సచివయుతము। గాఁగఁ దలిదం
లకటశీఘ్రముగఁ గీడు। నొందఁ దానును విధవయైయుండఁగలడు ॥ ౩౩. క॥ జనియిం
మొదలుగనా। శనము య్యెను నాకటి యొకటి సంతలము నిద। ర్శనముగ నిది హేతు
గా। మనమునఁ దోఁచనిది యొకటి మనుజాధీశా ॥ ౩౪. క॥ అక్కటయీ సతి
క। క్కడఁ బ్రకినను గడము యెల్లనశించుఁ। గ్రక్కున మోమాటము మ ఁ। ద
చించెదము దూఱు దప్పినఁ జాలుఁ ॥ ౩౫. గీ॥ సుతయనఁగ గాదు మృత్యువు వాసు ను
చఁ। దగదనుచు మఘాసురుల్ దెల్ప బెగడి వేగ। నఱకఁ బడినట్టి వృక్షం ... అగు దో
ప। ధరణిపైఁ బడి మూర్ఛిల్లె ధరణివిభుఁడు ॥ ౩౬. క॥ వినియఁటయం ... పు ము...।
సరోదనమొసఁగెనంతఁ గాం లు వేగఁ। జనుదె చి సేద దేర్పఁగ। ... పి ...
గులసంతాపమునఁ ॥ ౩౭. చ॥ కనికరమెంచి మంతు నుగాంచిత చ ... ర్థి
లో। మునిఁ గిటి నెట్టులింకఁ దుడుము ట్టిదఁ బుట్టిన సాఁడె దెల్పరై। రనుపమ సద్గుణాన్వి
త జాత్మజఁ బార్రియపు ముద్దు పట్టినె। ట్టిన దెగఁజూడ నక్కట కటా మును నెంతటి పా
క ... నో ॥ ౩౮. వ॥ అమాత్యులారా, మీరస్మ యంబగు హానివ్ ... లకు బాధ్యు రు
...న మీబు మంబునం బ్రవర్తించెదఁ దరుణోపాయంబేమియని వే న నీయమ్మ
యించుటాదిగాఁ బ్రాప్తంబులయిన యనర్థంబులు దోతంబులౌగదా, దుహిత
నియొక్క మిత్తంబున సర్వనాశ స్వనాశంబులనోరఁ వచ్చు నే క ప జేయుటకు నర్హం
గాదను వారును, యెక్క మాట జోస్య సాముద్రి శకున స్వ ...ంబులు సరిపడు
పడవు గావున నిశ్చయంబనఁగూడు నె తొడిఁబడ నొకటిచే కడపట దుఃఖపడవలయు
గావుఁ బదరుటకు చితంబు గాదను వారును, దురితహేతువులగు నిట్టి కర్మంబులితగులు
చుచెు ను, మీచిత్తవృత్తికి వ నట్లు ప్రవర్తింపవలయునను వారుగాఁ బరెపరి తు
మ తు వారించి నయవిశారదుండను సచివవరుండప్పుడు మితేనికిట్లనియె
... దబ్బ అ రామశా స్త్ర బుధరణివ శ। హానిఘటియించునను నిందనతివ దార్ఛ
శ్రీ వ యిం రాడువ ం లయు। గాననిందుకు నొకకథకలదు వినుఁడు॥

మణిమాలికా వృత్తాంతము.

క॥ మధురసనింధుని ంతర। మధురం తపుషి తాగమహిత న
మ రా ... ఁడగు। మ ... నా మంచి లీ ... ౪౧. ఉ॥
లుచు డు ... తు డూహ తా ... తా రప్రత ... త ...
చి ... త్రి ... ణిమా ...
... భ ... వో ... ॥ కా తూపు ...

మ్మ పై సలాకు, మోహపుర్ | దీపము, కాఞ్చక్రొమ్మె అపుడు దీవియు, తావులదీ
చి గ్రామణిజీవపుర్ జికిలిరత్నము చిల్కులకొల్కి నాఁదగున్ | సామజరాజయా
జ నపుర్ రినివ్వటి cగన్ ॥ ౪౩. ఉ ॥ శుకమాపల్కు, కళంకుగన్పడనిమ౦
చుఁజ దియందంబెనె | మ్మొకమూ, మేనుకడానివన్నియపుటంబుల్ డించ మేల్ సం
ౘ | రకమూ, యక్కమలాక్షి మోవి పెలcదీర్పన్ రానినానొంపుమా | ని మూ, దా
డనంగలదె ం ద్రిలోకంబులన్ ॥ ౪౪. ఉ ॥ హామికcజొచ్చి బాల్యమనునా
లంకుcగ ంచియిచ్చగా | నామికగామిడై నిలిచియూవలయెత్తి జెలంగుతద్వయో|
మ రాజకుంభపిల దగతినొప్పcగుచద్వయంబునా | రీమణికారయూరుదనరెన్ గలి
చి దా ధారయై ॥ ౪౫. చ ॥ లల ముఖంబుసాటిగcగ ంకముcబాపుడటంచు
వే | లకువిధుండొసంగుది ముఁ జసంపదచేతcగామివా | రలుమగుడంగ
ంబు నిటడియానలేటికిన్ | జలమునపెడరాభ్రమత చంద్రసురౌఘము పామరు
గదా ౬. ఉ ॥ నా మనోహరా తి నం డుచోద ము ందుచు మనో | జా
అసుగా ... ములజా వహించుచుసర్వమేదినీ | నే లుం యభా ములు త్యము
బంప గవచ్చి ట్టిత |ద్దూతజనౌఘముందొలcగcదొర్ఱియcగcగూడదుతద్గృహంబునన్|
ం గీ ॥అదిగణింపcగనేమికయమరనాథుc | డాది తులోకరొకరనుపరాయ
ములసంచ చుయానారదునకు | దినమునొకచోటనిల్వcగాc ఱ ॥ ౪౮.
చటులేంద్ర నీలసాం చారుప్రభాపూరంబులాపు బోణి వేణి | మ తాల
గనిగసొగసుమేల్ వగcగుల్కునింతిపల్వరుసకాంతి | పద్మరాగో ప్ర
చ న్నొందుమురి ంబుముదితకెమ్మోవితీవి | స cబురతిజాతివన్నెపచ్చ సర
రయూనారినూగారుతీరు | చాలము లలేచాల్లుచానగోళు | కంబుగళపా ము
పగడంబుడంబు | గా సతికొప్పెమణిమాలికాసమాఖ్య శుకముమైకుcదనం
జె గ ॥ ౯ ॥ వ్వ రించుమన ంచు లేనికుమా ామణీ | యావ స
రగ దరశుభాక కి గుమా గుcడేc డివ్వనరాశివేష్టి మహీతనాక లం
లే దా నెవ గc త్రభానుcడెవ త్యముcజింతిలుచుండె డన్ ॥ ౫ం క |
జ క్షి గ మెటిది | వైకు గరంబు పెలు మధుసూ దనుc లకు గ్గి
కు | cసమతిcజనుదెంచ యగైకొ వేడ్కన్ ॥ | ము కంద జ
వెంపె ల్లనcజొన్పిరాచకుళ్ళా జెట్టి | గిచు నామ బు| చూర్ణరేఖచే
న్ని దcదీర్చి | కుంకుమ టిసోcకులపై డి ంద్రింగ
న మట్టిచ దముపై గారు టిచె గు కిం
చింద సా చే
గనా బు ॥

దిక్కులనిజతేజం । బలరఁగమత్తేభయానమలవడఁజనుదేఁ । డెలియంగనిపీఘ
పులుగొనియద్భుతములలరఁబురజనులెలమిన్ ॥ ౪౩. ఉ ॥ ఎక్కడనైనఁగన్పడెన
మ్మహిలోనిటువంటిరాజవౌ । యక్కమలాయతాక్షుఁడో, సురాధిపరేఖ్యుఁడో,
శంబరారియో । చుక్కలతేఁడో, గాకన్నృపసూనుఁ డోచిత్తరువందువ్రాయరా । ద
క్కటువీనిచక్కదనమమ్మరెయంచునుతించునయ్యెడన్ । ౪౪. సీ ॥ నిరుపమచంద్రస
న్నిభముఖామువానిధవళాబ్జపత్రనేత్రములవాని । మెఱుఁగుఁజామనిచాయమే
దమువానిఁగబుసౌందర్యకంఠంబువాని । సవురై పటురాజానుబాహుల
జారువిశాలవక్షంబువానిఁ । జెలువంపుఁజిన్నారిసింహమధ్యమువానిఁగరిరాభోరు
గ్మంబువానిఁ । గదిసాధనపెంపయలునె డలవాని । జవీథులవ చ్చనా కు
రు । సౌధమునను౦ కాంచెనాశ్చర కలిత । మానసాంభోజయైచిత్రభానుపుత్రి ।
ఉ ॥ అక్కలకం కంతితెలియ నిన డె ంపుచున్ । క్కె ణ న్దు
హీణిచాయలజంటదారిమేల్ । జో క్రపువాఁ చెంగలువసూ టూ బాటు
పె । పెక్క గ నా టన్వలిపుటిక్కువఁ క్కనరేచియార్చెన్ । ౪౫.
టులఁగనిద్వి యవ థకగ్గమగుచుఁ । గడమ ల్లనులీనమైత్తుణములోనఁ । దుద
కఁబాల్పడితోయజాక్షి । మఱచిసెమ్మేనుజె మీఁదనాటఁగెనపుడు ॥ ౪౬. ఉ ।
యపాటుఁజూచికడఁకన్మదినద్భుతమందిలోమ్మన । న్దిన్నగఁజేర్చిపట్టియొ స
దెప్పిలఁజేసిరేమెనీ । కున్నటులుండియిట్టులఁబయోరుహలోచననాగ, మె వా
ల్గిన్ను దేలపైచిచెలికత్తియఁగన్గొనిపల్కెఁగొంకుచున్ ॥ ౪౭. క ॥ ఓయమ్మ
లేదా । కాయ శతకోటిరూపకాశలుఁడదెర । ధ్యాయ మార్గంబునసెట క్రో
గ చునున్నరాచకొమరునిఁదరుణీ ॥ ౪౮. క ॥ కంటిగదావింటివెనా । వెంటనువన
తుంటవింటితులవవా । ల్గంటియటువంటినృపసుతుఁ । జంటిమొనజ్జె కున్న
గ గలనే ॥ ౪౯. క ॥ అనిమగుడనునదిమూర్ఛి । ననొకనేర్పననుదేర్చిలేమలు త
జనకు కెలమిన్ । వినుపించిరిదాఁచకతివవృత్తాంతంబున్ ॥ ౫౦. ॥ వా
మించి టువ టిమనోహరరూపవైభవా । కారునినై నొ నిలతామహితా
చుమోహనా । కారుఁడునేటికిన్న గెఁగానిపుడ చునునెంచి త్రివి । స్త్రా త్ర
ఘానుఁడుమహాజారముఁజేరఁగవచ్చి। క్కనన్ ॥ ౫౧. గీ ॥ కొలువులోను యా
ం । క్రొత్తగానెవ్వఁడోరాచకొమరుఁడో డు ।మ రివ చ న్న
। య దగుచా దో మ్మనుచు ్రుడు । ౫౨. చ ।
ద భ మ రు ల్లనుగుమఁగూ గూఢ లా గ
డుమ
స్వి । ౫౩. వ త శేషం

క   తాదిసంతోషమానసుండై, చిత్రభానుండుపవ్వులఁగాంచి, లేచి, యెదురో   ,
తె ్చ సమీ ంబునమణిమయపీఠంబునందునిల్పి, తానునిజాసనంబునఁగూర్చు   ,
యె దు డివచ్చితి , మిమ్ముభావింపదేవతాశ్రేష్ఠుండవనుచుఁదోఁచుచున్నయది, మీస
్కులనామంబులు నిజంబునఁదెలియింపఁదగుననినఁ దత్కుహనామహీవరకుమారుండిట్లని
యె ॥ ౧౫. క ॥ నిజములుబల్కెడువారును । నిజమనుచునుదెల్పనదియనిజమనువా
ఁడ । త్రిజగములనైనఁగలరే । నిజమనితెల్పెదముమీకునిజమోకాదో ॥

✻ కుహనాభూధరునిచరిత్రము. ✻

౧౬. ॥ ఇలనాదుపేరువెన్నెలగంటిశ్రీపతిరాజనందరుత్తమరా కులుఁడ । బ
యు డోకండుబెంపఁగఁబెరిగినవాఁడఁదలిదండ్రులుందురుదలఁచిచూడ । నదితీరమ
కశ్య ము గోత్రధరుఁడరత్నాకరపురముమాది । యిలభోగిరాజునుయిమ్మడి
త్రీరాజుపడ న కల గాపాడుచంద్రు । ధీరమతులెన్నమాయన్నదేవరాజు । రంగప
రాజువెంగ రాజువ ద । రాజులుందురుదేహంబుప్రాణములును । నాకటిగావారెమే
 నైయుర్విపెలయ ॥ ౧౭. క కమలపతిరాజుకూఁతురు । కమలాఖ్యనుజిన్ననాఁడెక
డువేడు తోఁ । గ్రమముననువివాహంబై । తిమిదానికిథలవియేమిదెల్పెదునృపతీ ॥
౧౮. ॥ ఇందురమ్మన్నవేగఱొమ్మెక్కు, మందె। మేలము లోకమాతవుమేలటు చుఁ
బ గడులోకులకిచ్చుమె గధనంబు । నెల్లఁ పలతవిహ ంచుని టనిలపు ॥ ౧౯.
గెంగోడుకొ ఁడంగ బుమాలినవాఁడుతుయరోగమునబావ డుఁ ృశించు । ధ ర
 రాసులుదాఁచుకమామామయప్పలచేభంగమందుచుఁడు । టువంటిసాంగతఁమె
 డుబాయుదునంచునేనిల్లఁటుముండియుండి । పే రిమదిహోసిపెడలివచ్చితిగదా
ఖ లుములయందుఁగాంతులేక । సన్నవస్త్రంబుజాలు న్నాదరించి । సిల్పుచుట్టంబుగ
ల్గి లుతు నుచు । సకలపట్టణభూములుసంచరింపు । చున్నవాఁడనున దుగానెన్న
వ ॥ ౨౦. ॥ చలమువచ్చినఁజొత్తుజలరాశిలోనై మ పైఁ డి నునానుకొం
। బటుసర మేది భారమైనవహింతుమనుజసింహమ ం   కిఁజొత్తు । మెఱ మ
 వ్రతమిన ం వెలయుదుఁబంతగించినరాచపౌఁజునణఁతు । బ ముఖంబులవచ్చు
అనై వ తు ంతుఁబురవరు తిలంగ । దుష్టజనమానిసీత్రవ ని లడఁతు
తు డనఁ వా శినడఁతుఁ । బ ల తోఁచు యె ను డింపఁ । గట్టిపెట్టితిని
 లములు ॥ ౨౧. ॥చ వ నెరు, చెన్ను , మోర, గో । నొ టిపదము ,
  డ ద ట । వింటు, లోకంటు, కొగి టు, టిదం । వైఖరు నోర్తుఁబో వై
 ॥ అ అమక్కు మాపై । ము ను లెద
 క్కెడ   లమపెహా
 న్గ ప గు మి థ

మిక్కిలికోరికలెఁజేకుతె । వునినిల్వుఁడెప్పుడును గాశ్యపగోత్రులెమాకుబంధు
వినుతాంగి...దుప్రియపు...నిసికెదెటం నేసెదక । ౨౮.క॥ ఈరాజ్యభా మె
ధీర నువహించియుందెతిరమతినెపుడు । న్నారమతినిల్పిమున్నున । వా కఁబోషిం
చుండవలయునటన్నక ॥ ౨౯.ఉ ॥ ఈరలుప్రేమమీఱసుతనిచ్చితెలంగదినిక్కమైన
సం । సారమురోసిబంధుజనసంఘముఁబాయుచ చ్చియుండివే । సారకనెందుఁబో
యెదనిజంబుగఁదల్లియుఁదండ్రిపీవెకా । గారవమొప్పనెంచికలకాలమునిచ్చటనేవ
చెదక ॥ ౩౦. క ॥ ఈరాజ్యభారమెల్లను । ధీరతవహియింపుమనిన తెలఁగొ ...టిని
నేరనుమీబు మతు । ...అకమీవ నుండుమిక్కిలిభక్తిక । ౩౧. మ ॥ అ న్నమ్మ మీ
ఆఁగాన...వ యత్యం ంపుమోద...బున । నదౌయానతిబాహ్మణుల భమ చూర్త
బుల్విలో ...పఁగా । ఘనత... ధనకోటివచ్చుటకురేఖలా ...యుచు ంచియి । ప
నరనీఁడునలంకరించుటకును... బుగా ంచు క ॥ ...ల్లు డి యు
లె నుఘటియించిపంపిరెయెలమిక ధరణి । ఘు డులేచి గ । న
దె సతు కానంద । ౩౩ క ॥ అం టబా ధ ...రణి । కా తులు నుద
ప్ర... ములురా । నత. అవిభవము ...డు ం సము శుభముహూ సమయ...
...క ॥ ౩౦. చ అమితవినోదవా ములునాగమఘోషములుల్లసిల్ల గా । మ...
జిత్రభానుఁడుకుమారికయాౕమణిమా కాసతిక । విమలమనోహరాంగినతివేడ
వివా... మొ ...హెచ్చుగా ప్రమదముతోడఁదత్క్షపటురా కుమారునకగ్నిసా...
గ ॥ ౩౧. క ॥ వే ... ము ఁబ యు ...మెదుదిన బులనోన ...యాదంపతు క
మో ం ...ఁగఁజె లు సా రమునఁబను ఁగే సద ములో క ॥ ౩౨. చ ॥
రసాలా ము స్గచ ...హణచంచ... వ... ...స్త్రాంబుజ । రణా న్మధురోష్ఠచు
...నాదప్ర...దం ...లక । స్మ కె బహుచిత్రబంధక నాచ...తురధుర్యంబు
... చెన్మణిమాలి స్థయరమాకాంతుండురాజా తిక ॥ ౩౩. ఉ కొన్ని న
కుంతలి ం రాజ్యభో సం । ...తఁ ...ప్రత్యహ...ఁబాయక వెన్ను
...డియు యి... । మ గార చు ఱిమామనుప్రేమను ...రియొక్కనా డ
...ఖుల ...వి య బున ట్ల మం బు క ౧ .క ॥ నిజము మ య ల...
బులు న్నవెఁ స తాపయు ఽ । బిజియ...మరుబ ధు । । మున్నీతు చి
వే.. ...ద ని క ॥ ౧౫. ॥ తలనాయకు ... ...క్కచుఁ ఁ కొ
...చినాఁడ మాటలునే... లే । ...యెయిందు ల్లు
...ను ...నా ...గ ...నె ...లె ...మి...
కు ...త. ...ను ...న
జె... । అ ల

ంతో స్పట్టఁగా । మూమూసంశయమంద నేమిటికిఁకన్నాబం సం ంబునన్ । ఁడ గవత్తురోపెదకుచున్నేముందుగాఁబోయివా । రేమ న్దగఁబ చ్చి టసేనె ప్పుడున్నిల్చెదన్ ॥ ౧౧. క ॥ అనిసమ్మ గాఁబల్కుచు । నను ంచు వ యఁటఁ బ్రియాంగనతోడన్ । వినిపించినమవిభ గ్గన । వనితామణిమూర్ఛనొం దఁబోగలంగన్ ౧౧. ఉ ॥ తిన్నగ సేదదేర్చి, సుదతీమణి, నిన్నడఁబాసియుందు । కుపన్నవచ్చియనిశంబునునిన్నిశలన్ రమింతునే । నన్నులెఱుంగ రాదతిర స్యమటు చు దృశ మయ్యెన । వ్వెన్నుఁడునట్లయామినులపేడ్క రమించిచనున్ద మతిన్ ॥ ౧౦. క ॥ పీడకనిట్టులనాలై । దేఁడులువిహరించగ మిరవుగనించె । డావ కినియాహరి । కో గమేమనుచుఁ దెల్పగుణరత్ననిధీ ॥ వ ॥ అంత ॥ ౧౧. ॥ ఆ పు పు సట । లఁపు న్నాసల లుపుతనుమధ్యమున । బలుపున్మై తెలున్ । పొలుపున్గాంచిగుసగు లఁబోవుచుఁగాంతల్ ॥ ౧౨. క ॥ అదిఅయి పో శీ కు । బొ లఁగరాది దు డెఁబొందఁగ సెన్ । గదయమ్మజె యా క । మున కల్లుచూలు చెన్ ॥ ౧౩. । కనుఁగొనియుం జనకుడ్ర సఁ యింకఁ దాఁచినన్ । మనకునుప్రాణహా యనిమానక పేఁజనిమం నంబు । వనితలుకొంకుతోభయము నివించిరియేమిసాయదో । మనుజవరాగ్రగ మణిమా కగర్భముఁ దాల్చె ం ॥ ౧౪. క । ఎ ఁడునే పాపముమా । క బడ దుమిగులఁగాపొ ఁచుమె । మున్నారముమీయాజ్ఞను । నెన్నఁ దైవం గునితైఱఁగ నన్ ॥ ౧౫. క ॥ అదరిపడివినుచుదైర ము । జెవర న్నా రచు అ ప జె ధితహతహం । బొదలుచుఁదర్జనినాసికఁ । గదియిండలయాఁ న తా నను డై ॥ ౧౬. ఉ ॥ మక్కువఁదెల్పియొక్కమటుమాయలరాకొమరుండు చ్చితా । కు ట్టుమంచువచియించిసఖీమణిఁజెం యా న । గ్రక్కున మోసపుచ్చి గా ఁ నెట్లనిసం తంబునేఁ । బొక్కుచునున్నచోఁ డుగుఁబోలినవా యిదేమి మా ॥ ౧౭. క । హెచ్చంబులే కులమున నచ్చపుమడిచీరమయలయంటి తిన్ । చ నే డిఁట । హెచ్చు నేమైనఁబాయదెట్లుతరింతున్ ॥ ౧౮. గీ ॥ ఇల బాయినాయిగైదే డులకును । జెలువగ ంబుఁదాల్చినచెనఁటిమాట । దాఁగు య వయఁ లఁపరాదు । పరులెఱుఁగకు డవేగమేప హరింతు ॥ ౧౯. మ ॥ అ హ త్తినాత్మసుత దా క్తయై యు వం । చ బంగారపుమ దసం చ చిభ శిచే । తనుసామీప్య వాహము ద్దాపిణఁతన్వై ఁ బం నే ప్రవేశించెన్మహాంభోనిధిన్ । ౧౦ । అప రానే తా కా సాకా బు

మ

ఝుళాయమానసాగరాంభోభంగమహోత్తుంగతరంగసంఘాతఘాతంబులఁ గ్రి
మీదైనందండఁగొట్టుమిట్టాడుమందసంబునందదరి నిద్రమేల్కని స్వప్నాద్యవసయిం
గాదని శ యందుసుషుప్తింజెందు తనకయోయిట్లాపత్పరంపరయేమకోదై
యిదిమాయయో, తోయధియో, యడవియో, యడుపీథియో, యనివన గా
యించి గుండియలుబగిలి దిగులొంది వడికొట్టునందడఁబడుపెట్టియంబడిదైవ-
బాణంబువెడలక యోయమ్మా, ఓయయ్యా, ఓయనుంగులారాయనిసారెసారెకు
మాఱుఁబల్కవారెవ్వరులేక తమవారలచైతన ంబకాయనియెన్నుచు, జ్ఞానంబుహా
మిడండగానక పుండరీకాక్షుండు దక్కఁద కరులుదిక్కయె దరేయ యు
మోతనతిక్రమించురోద ంబడంచి శ్రీహ పాదంబులు త్పద్మ బుఁజే ంద ంచి
మ ణిమాలికావఘూరత్నంబిట్లనియె ॥ ౧౧. ఉ॥ ఓజగ వఘూరమణ, యోచవ
రాస్యముఖామరస్తుతా। యోజి దానవ ర, యోయమితా వా డనాయకా
యోజయశీల, యోవరద, యోమునిసేవిత, యోముకుంద, రా మను-
గునను వేఁ గన వే, గరుణింపవేహరీ ॥ ౧౨. ॥ న ం చే త్య తబాధల
గుబ్రహ్లాదునేలి పరమపురుష । ఘన గా జలగ్రాహంబుచేఁజిక్కద్విరదా ష
ఱఁబ్రోచుదీన క్ష । కుటిలదూరా సు పాగ్నిఁబడకుండనంబరీషునిఁగాచినట్టి ర
ద । యామకింకరులచేతనగపడునయ్యజామీళుఁబాలించినమిత్రతేజ । యాపదలు
నే న్నునాత్మఁదలఁప । లీలతోనేఁడునామొఱాలింపుమీవు। య శోకా లిరు డ
నా రి చె । దరి డుకటాక్ష రినిని త్తజిమహాత్మ ॥ ౧౩. క॥ నిప్రి రా
మొ రి । తనయాత్మనెఱిం పేమఁదౌర్భ్యనిఁబను । నియతఁడువా ఁ
డి కనకపుమంద ముఁదెచ్చి కృనభక్తికి ॥ ౧౪. సీ। ఇం దిదిక
వ వ ంపఁబంకరుహాభవుండుపజ్జఁజెలఁగ। స్మరవైరియతిమైత్రిసరసోక్తులను
ట్లసంఖ్యనుసురల్గొ చినిల్వ । సకలవేదోక్తులసన్మను ంపవిదా ధరశ్రేణి
య । గంధర్వసంఘము నంబుఘటియింపనప్సరోగణములు మచుండఁ ।
ము టిద దివ భవన మ । దతేమహోన్న వజ్రసౌధంబునందుఁ దమి
తె ల్వ త వే । ండుకొలువుండుచక్రిసన్నిధిని నిల్పె ॥ ౧౫. ॥ ంద
గధరు డప్పు । మందానందా ఁడగుచుమందస్మితుఁడై । మంద దానెతివి
యక । మం యనువెడలిమదినద్భుతమై॥ ౧౬. సీ॥ న కోటి నానా-
భ చే తు మిన్నుచెన్నుదొలఁక । గరుణారసోద్భ్వా గరిమవాలను
ళా మనస్పి ఘటి । గవకే శంఖచక్ర బులు టుసా ద్రచ తప
ంఘు మే దాల్చు డా యసాలుజి హ శ కు రులా ం
ఱ గా రు క్ష ప్పుమ

చరిత్రుఁ డోదగాత్రు । నిందిరాభర్తఁ గాంచెఁ బూర్ణేందువదన ॥ ౧౦౭. క ॥
కలుమీఱు బంగరు । కలశంబులు బీఱు సేయఁగా చనుఁగవకా । దోలఁగేడు ప...
...న । నెలకొల్పుచుఁ జూచి పొగడ నిరుపమ జితిక ॥ ౧౦౮. మా ని ॥ జ
య శుభనామా సర్వలోకాభిరామా । జయ జయ రవి ధామా చారు సత్కీర్తి సోమా ।
యజ...జగతీశా సాధుభావప్రకాశా । జయ జయ యదునాశాశత్రురాట్కంఠపాశా ॥
౧౦౯. ॥ శాంకరీధనమిత్ర, సన్నుతచారిత్ర, పరమపవిత్ర, పంకరుహనేత్ర । పాలి
సురజాల, భవ...శీల, కరుణాలవాల, రాక్షసవిఫాల । సర్వలోకాధ్యక్ష, గ
... రిపుశిక్ష, సన్నరక్ష, విశాలవక్ష । శమనసన్నిభకోప, చటులబాహాటోప, స్మ
...టిసమరూప శార్ఙ్గచాప । మకరకుండల కేయూర, మంజుహార । శరణు శరణయ్య
సుఁబో వృసాభ... । భక్తమందార, కాతరభయవిదూర । జలధరశ్యామ, దేవతా
...భామ ॥ ౧౧౦. మత్తకోకిల ॥ దేవ నీ చరణాంబుజంబులు ధీరతం గనుఁగొంటి నో ।
య రూపపాపముఁ బాయ ధన్యత నొందితిక । గావు మంటి మొఱాలకింపుచుఁ
మన్న నీకనా । జీవముక దయ నిల్వఁ జేసితి చేరి మ్రొక్కెద శ్రీహరీ ॥ ౧౧౧. ఉ ॥
... మాల ంపు బృథివికా మధురాపురమేలు సత్యసం । పన్నుఁడు చిత్రభానుఁ డు
పార్థివపుత్రక నొందయానిధీ । మన్నన నొక్క రాజను కుమారునికిం జనకుండు పేడ్క
। నన్నటు బెండ్లి జేసెను మనం ...నా మదికోర్కెఁ గాంచుచుక ॥ ౧౧౨. క ॥ ఆ
రాసుతు ...ందఱితో । నూకిఁబో యిదని పోయి యొకనాఁడు సునె । వ్రేలుఁగ కుం
డ...క । గూరిమి ననుఁ గూడి జరుగు గుణరత్నని ॥ ౧౧౩. గీ ॥ ఒరులకత్తైఁ గెలుఁ
...చియుంటి । నట్లు జరిగెను బహుకాలమరయనిపుడు । యేమి హేతవొ మాతం
డ్రికింతయైనఁ । గరుణ మకనిద్రింపఁగ డలిపైచె ॥ ౧౧౪. ఉ ॥ ఓ మాత్మప్రా
ణముల నొందఁగఁ జేసెద రింతెతం డ్రిడ్వక । బా వుబు చేత నెడఁబా పెను నచ్చటికో
నాథుఁడో । ...రాజు చెంతకును జేర ఘటించవలెక యామతిక । డా ...బా
యు డుటలు ధర్మ వెస త్కులకాంత కెంతయుక ॥ ౧౧౫. చ ॥ అనవి నవ్వుచుక స
జాక్షుఁ డుయి నిపల్కె నాఁడు నీ । యనుపమసుందరాక ...హోత్ములు సన్నుతి సే
...మోహముక మనసుఁ గలంపవచ్చి మటిమక్కువతో నిను బెం యాడియ । ట్ల
ము రే రాజతనయాంక ...గూడిన వాఁడనే జుమీ । ౧౧౬. మ ॥ వెలయక కుసుమ
మ నిలువక । వీక్షించి తచ్ఛిన్నముల్ నలినా ...ణనాథుఁ ...నీయకటం... ...
...యో గదా । తెలియం బూలగు జే మొవంశము కీర్తిం జెందెదగా ంచు । తలిదం
...యించి ంతె నుఁ గాంతాపాపముల్ జెందునే ॥ ౧౧౭. క ॥ ...పి చిన
...మీ రక్ష గా గదనుచు । మా ...ట్లొనరిచి । నా ...రూ
ప ॥ ౧౧౮ । నుచు ద... దా... ను...

ట్టి నింటికిఁ జేటుఁ బుట్టునేఁ బుట్టినదినమనియా నాఁడు డెం ఁగొంకి। రఁటు యిప్పుడేశ
స్త్రాదినవేళ యనంతకుఁ గీడు గానఖిలరాజ్య। ధనధాన్యవస్త్ర వాహనమంత్రిబాంధవస్వ
జనయుక్తముగ నాశంబునొంది। దానికై పుత్రశోకంబుఁ దాల్ప గ్నిఁ। బడఁగ వై
వ్యమును బొందియడలుచుండఁ। గలదువ ంపుఁడనుచు విప్రులు వచింప। నదినిఁ
యుంచె మాతండ్రి యదయుఁడగుచు ॥ ౧౪ , క ॥ మీ పదయుగ్మముఁ గంటిని। నా
లిఁటు దొలఁగె మ్రొక్కిన ప్పుడె యిట్లా। ప్రా పైదీవించితిరో। తాపస కులవర్య య
యొదన్న యువకుఁడీ ॥ ౧౪౨, వ ॥ అనిన నన్నృపుచు యోగదృష్టి నిమయుండాత్మనిఁల
కింపుచున్। వనితాశాస్త్రముకల్ల గాదు విను దైవజ్ఞుల్నిదా ంబుగా। వినుమీం న్వి
మీ గురుం డటులఁ గావించెన్గ దాయై మ। ద్వినుతాధిక్య తపోమహ ము ఁద
ఖంగం చేదన్ ॥ ౧౪౩, గీ ॥ ప్రేమనా సుతమందోదరియును నొకటి। నీవు నొ టియె
తొ ల్ద్రదీవించినట్టి। పలుకుఁ జెలిం చెదను దే తలుసు పఁ। దెలియుమిందుకును మ సా
ధంతు నొకటి॥ ౧౪౪, ఉ ॥ కా తుఁ ను ంతము గట్టినమ గళసూత్రచి మున్।
గాంతరొజా నాత కిఁ గానికనంబడకుండఁ జేతుగో। ంతయు నేరికై ,విధవానన
షముదీఱు ం న। ంతము చ్చునాప లునబ్ధమూలోఁ గడతేరు ట్లనే ॥ ౧౪౫,
స్నికువిచా మేలభుఖ తలిదండ్రులు నేననుమ్మయ। స్తోకచరిత్ర వై విభునితో సకలాంబు
ధివే త్తావనీ। ప్రాకటరాజ్యసంపదల భాసిలుచుండెదవమ్మ నమ్ము మీ। లోకములో
వ నకులున్వరవృద్ధి వహింతు రెంతయున్ ॥ ౧౪౬ , క ॥ వనితా యివ్వనిఁ దపమే। నని శమ
గావింతు మయుఁడఁటుం మురు న్నున్। దనకూరిమి డుహితలలో। ఘనముగ నిన్నెంత
నుచుఁ గరుణ వలిర్పన్ ॥ ౧ ౭ , వ ॥ అనియిట్లయ్యతివరుండూరడించఁ బరమాన
భరితాంతఃకరణయై ఖేదంబపనయించుచు నితరచింత ర ంతయు లేక జ్యోతిష్మంతు
మారికారత్నంబు నమ్మయునాశ్రమంబున నుల్లంబలరఁ దల్లియుం దండ్రియుం గురువునై
ంబతం డెకా నెంచి పరిచర్యఁ జేయుచుండు నయ్యెడ ॥ ౧౪౮, సీ ॥ విద్రుమ స్తంభ
భ శో తం వై తేట వజ్రం పుదంతెలఁ జెలంగ। పణికమా మాణిక కొణిగలఁ జె
మ పుష్యరా పువలభులనె ం। లంపుగొప్పతిన్నెలవన్నె దులకించి వై డూ పు
లో షలఁ నర్చి। కాంచనావ ణసంఘటితమై దర్పణకుడ్యసంతతుల చేఁ గొమరుమి
స్ఫటిక సోపానమా క్తి జాలజాల। మరకతకలాపశశికాం సురుచిరాగ। ర
యొ నా। శమారావ మఁ। దగసృజించెను దివ సౌ ంబు మయుఁడు ౧ ౯
బో డు సా ం చా సహస్రంబుల ం గా
। సు య యు డ రువిభవమునన్।

ఆ. సాంతము.

ఉ॥ కరధృతగోత్రగోత్రరిపుగర్వమదాపహ భీమభీమసో
దర మిత్రమిత్రకుముదప్రియశోభితనేత్ర నేత్రసం
భరితసువర్ణవర్ణ నశుభప్రదనామ విహారహారదా
మరుచిరకంఠకంఠజితమానితకాంబవభోగభోగదా॥

క॥ కమలాప్రియాంతరంగా
కమలాహృత్కమలభృంగ కరుణాపాంగా
కమలధరసన్నిభాంగా
విమతభయదకదనరంగ విహగతురంగా॥

వసంతతిలకము॥ రాధాకుచద్వయిచరత్కరయుగ్మపాళీ
మాంధుర్యభూషితసమంచితవాక్యశీలీ
ద్ధోద్ధశౌర్యపటురోమవిహారశాలీ
ధుర్యకాంతి తచిత్రసహస్రహేళీ॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్వేంకటేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధ సారస్వతవిచిత్రహరితసగో
త్రపవిత్రాపస్తంబసూత్రశృంగారకవిత్వవైభవ తక్కెళ్ళపాటి
వేంకటమంత్రితనూభవ రసపాండిత్య లింగనామాత్యప్రణీ
తంబైన ఉత్తరహరి కథయను మహాప్రబంధంబు నందు
వి మిత్రశి దగు సుయజ్ఞుండు వత్సమ మునిం
గని చంద్రమ దేవిగళమంగసూత్రంబు పరుల
కుంగనుపింపకుండుటకుం గారణం బేమి యని
యడుగుటయుం జంద్రమతీజననప్రకారంబు
తనికిందె టియుం జిత్రభానుకుమారిక
ణిమా కయను కన కను వెన్నుండు క
టరాజవేషంబున వివాహంబైచన్న
కథావృత్తాంతంబును జంద్రమతినిం
దజ్జనకుండు మహానదిప్రవాహంబంచి
నమయుండు వెడలించినిజాత్మజ
గాసంరక్షించుటయు నుకథ
లం గలిగిన ద్వితీయాశ్వా
సము సంపూర్ణము.

శ్రీధరాయనమః.

ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము-పద్యకావ్యము.

తృతీయాశ్వాసము.

౧. క॥ శ్రీవసుదేవసుధాపా। రావారశశాంకశంకరస్తోత్రచరి। త్రావిమలభావ
బు। గ్రీవాదంతజితకుందకృష్ణముకుందా ॥ ౨. వ॥ దేవాయవధరింపుము॥

వసంతర్తువర్ణనము.

౩. గీ॥ అంతటవసంతమలరెదిగంతవ ల । తాంతపరిమళతోషితస్వాంతచలిత
౦ విరచితమధుకరాత్యంతరుతయు। తాం కాశాగతానిలాక్రాంతమగుచు॥ ౪.మ॥
వెంటన్మ నుబోనినేరమెలమి యంగసర్వస్వమా । ఋతురాజుంగనిగాన్క-పేయ
అఁడారూఢి దయస్మెచ్చియ । ౖ మాణిక్యప్రభూమవణాళిబహుమానం ౖ
ౖటు। త్ర తుఁబులఁబండుటాకులురులందాల్చె ౯వాళంబులన్ ॥ ౫. చ॥ ఇలశ
ర్క మ ౖడ ర్థతిచాడిఁజెట్టవి । చ్చలవిడిఁజిక్కు-తత్తుహీనసైన్యములం బె
ట్టకట్టె । చల నన్యానికుంజతరుజాలములన్నుమరాజిదట్టమై। యలరెనువాటెఁ
చుతలయారులనందిరుగాడుఁదుమ్మెదల్॥ ౬.చ॥ అనుపమదీప్తిఁజైత్రకుముదాప్త
వోదయసుప్రకాశత। న్వనపుటభేదనప్రకటవర్ణి భూరుహసాధరా చ । క్క-నగుల
తసాంద్రశశికాం పుచో ఝగర గిజాలుఁజే।ల్చినజలబిందుబృందమనఁజిందుమరందడ
ౖలి దుఁజూచి న్॥ ౭. ॥ స్రగ్గ ఁదోఁటకోటలకుఁజైత్రుఁడు గాపుగనిల్పుపచ్చ
। లగ్గలదింపులోయనశలాటులుదీటగుఁగొమ్మకొమ్మలన్ । నిగ్గగమానియంగర
స ంబులసన్నముత్యపు । గ్గుల పచ్చపూసగుమి చాలనఁగాఁబువుఁ ౖదె
। ౮. ఉ॥ ఒప్పునర దేశములనూ ర తరుప్రజాళితా।మప్పుడుభ_క్తియు
। డాఋతురాజుకియ్యఁగాఁ। ప్పము న్హ ద్రపటఖండములఁన్మడిఁగొన్న
ల।మెప్ప ముల్లెల మించెఫలప్రతతుల్ ప్ర ష్టమై॥ ౯. ఉ॥ కొల్ల,ఫ
గొండిద డాళులా మీ। రొల్లరొాయంచు లు గయో నుత
ౖ న్। పె ద్రోయువా గవే కన్నో అఁబ నో ల్ల స

పదన్బాగరుప్రల్లదమోప్రబలెన్నికా టుల్॥ ౧౦. క॥ మారుఁడు రాఁగలఁడని శ
గారము గావనుల మధుఁడు కట్టించెనొకో । తోరణములనఁగఁ జిల్కలు । బారుగ
ఋంపుచుండె ఖలవిభ్రాంతిన్॥ ౧౧. చ॥ నవసూనాంచితశాలలో మధుఁడు నానా
హూతృధ్వజప్రవణోత్కీర్తిన్ శిశిరప్రసీ పశువున్బట్టించి వ్రేల్చె న్మరం దవరాజ్యాహు
బ్రిజ్వరిల్లఁ బలిరుందట్టుఁ పుచూతప్రభా । నవనా ౦బ్రభవించుధూమతతినో జంబర్వ
లంబముల్॥ ౧౨. సీ॥ జింకతత్తడులతో జెంకినిల్వనికల్ల మేనిదిమ్మరితేర్లు మెండుకొ
నఁగ। జిదుగులేఁజిగురాకుచేరుడు బియ్యాలకవణంపు జేనుంగుగములుగదలఁ । గండ
క్కెరదండిఖాణంపు జెఱకులజీనిము స్త్రీదు తేజీలునడువ। పూఁదేనెజీతాలపొగరుపాట
తెక్కనీలిడాల్దూ జెలగోలునడువ । నిటుజతుర్విధదళములుద్భటముగాఁగఁ । బా ఁ
గామునిదళవాయిడాయవలపు। రాయలారామ నడిగెరహివియోగి। సముదయవనతతి
పలాయనములుగాఁగ॥ ౧౩. ఉ॥ అత్తఱిఁజి జాతవి యాంకమనోహరగీతపాఠక
న్మత్తమ ప్రవతావృతసమంచితపుష్పనికుంజపుంజర । మ్యోత్తమమా మయాశ్రమగత
జ్వాల నాం రంబులన్ ।హత్తినవేడ్కఁజ ద్రమతియాప్తసఖుల్గొలువ రింపుచు

వనవిహారవర్ణనము.

౧౪. సీ॥ పొన్నగున్నలనీడఁగన్నెమావులజాడమురియుచుడాఁగిలిమూఁ
డు। వృక్షపుంజంబులవివిధకుంజంబులనలరుఁదీవెలలనుయ్యాలలూఁగుఁ । బుపొ డు ఎ
రంట్లగప్పురపుటనంట్లనా గావెన్నెలకుప్పలాడుఁ। బొదరింటిపట్టులఁజదర పు ట
లఁబంతుగాగొరింటబంతులాడు । వెదకిపువ్వులఁ దుముఁదుమ్మెదలగదుము । ఫల సం
బులఁబిల్చుఁజి లనుబిల్చు। రులునలుదిక్కుల దీడిచెలులఁగూడి। శా నుపొ్వ చం
ద్రమతీలతాంగి। ౧౫. క॥ అంతటనొకర్తుజ్యోతి। ష్మంతునిసుతఁజూచి ప్రొద్దుజరు , గ
బలా। యింతులతో వనిలోఁగల। వింతలుజూతమ్మురమ్ము వేడుకలలరన్॥ ౧౬. క॥
పిందెకాయపండుల। విరివిన్వనతరులు విఱ్ఱవీఁగుచు ధరపై। నొఅఁగెనొకించుకగంజే । వి
రిబోఁ సఁడు క్క ధమేర్పడఁ న్। ౧౭. మ॥ నవసూనాంచి శాఖలాయెడనెడన్
రత్నా సానుప్ర ం। దవు ంబై గుమిఁగూడుకోయిలలు చెంతన్మేఘుబ్బ దంబుగా బ్ర
వణ ఁకులతాఁగులచ్చ లుగాభాసిల్లెడి ంజెయా। చివురుంజొంప మావి గ
నాఁజెన్నొందుఁజ ద్రానవా॥ ౧౮. ఉ॥ కామినిహోయొకింతతుదఁగన్పడ జుట్టి ప
డచే । నామికయుప్పుమెప న సితాంకసుధాకరుఁ దా లీ ఁదాఁ। మ
ద టు రిజా వంబ రారెచూ మా। రామనుప్రోవుజేయు పు పుసదా
। ౧౯. మ। పొలఁ వే ంచుగాఁగురువ బున్ అొమ్ము జేర్ప .. ల
ంబొ గుచ బుూన గోయ దేమేయన్ నలినాక్షిమ యో

న్నాగభ్రమరీ గాఁగిటన్। జె మిందాల్చిన దేమొ నానదియుఁ జూచెన్గంటెకోపం
బున్॥ ౨౦. క॥ చివురుంబయఁటఁ బమల్చుచుఁ। బువుగుత్తులనెడియురోజపుమ్మ ధుదు
।బవురయళిశిశువుకొసఁగెడుఁ।బ్రవిమలమతిఁజూడుదీపెబాలింతసఖీ॥ ౨౧. ఉ॥ క్రొ
న్ననవింటిరాయఁడదిగోచనుదెంచెనటంచుఁజైత్రుఁడు। న్నన్నుతవైభవంబలరసంపఁగి
వెకురుంజునల్లడన్। బన్నినదీపపున్నిఖిలబాగునఁదత్కుసుమంబులేర్పడన్। గన్నియ
కిపేవిరిసెగ్రక్కునఁదుమ్మెదజిమ్మచీఁకటుల్॥ ౨౨. ॥ స్మరతేజఃపుఁజంబన।విరిమొ
కింశుకంబువిరివిగఁజె ఁగెన్। ధరణికివన్నెగఁగంటే। విరహిణులీవనికిఁజేరవెఱతు
సాధ్వీ॥ ౨౩. ఉ॥ అల్ల గోకచంబునకునందము యీసహకారనవ్యస। త్పలవమెత్త
యనినఁబక్కునవ్వుచుఁబల్కెనో ర్తుయో।కల్లరియి యేలఁబలుకన్సహకా సమీప
మొం తాఁ। బల్లవమెత్తునాయదిత్రపారహితోజ్జ్వలమావసాబ్జయై ॥ ౨౪. చ॥ కలకల
నవ్వఁటుదొలఁగన్దమిఁజేకొనఁజేరునంతలోఁ। బలపలబీజపత్త్రిగనుపట్టెనాకించు
కప్రీలిదాడిమీ। లమదెపక మైతొడిమఁబానియిలఁబడె జంత గ టె । పలుజిగిగు
బ్బలుంగనిత్ర న్ నీకటు క్కవైఖరిన్॥ ౨ . ॥ పాటలేమిఁబ్రియాళిపజ్జరాఁ
వమ్మతెరలకఁజూచెదుతల మబల। అలసితోయేల వావిలిచెంతనుసురనమావిపైఁజె
మాఱ నేమి। ద్దు బు కుపొన్న ద్దసుద్దులుచే వదలవుయదెకురువకమువిడు
। డగొ గు వ్వెదుమొగమువేల్చెదవుసంపెఁగకుఁజేరి। ప లనుద
నుమిసెదవుయ య। శోకవకుళ బులనుగిం సుడిసెనేమొ। తెఱవస పోయి
వర్తిం పమ్మ। తెలియకంటిమియిక్క తెలిసెనమ్మ ॥ ౨౫. క॥ అనిపలుమఱుఁ
మతీ। జాయశనేత్రితోడవనివింతలుజ। వ్వనులంతయుఁదెల్పుచుపి। చ్చల డి
రులుగోయఁజతురతమెఱయన్॥ ౨౬. సీ॥ చివురులుగొనకుమంచివురు మరువేఁటకా
హికిఁగానివరయ। మ యీపొన్నగొమ్మెల్లగోయుము క్కకుం బదవేమిమాకం
ము కు। గోరంటఁజిదిమిం గోరంట నుగెంపుయ యతమాని పెదగ ంపు। చంప
పెత్తిదాఁచంబకపకన మొల్లలియ్యవదేమెమొల్ల మనియె। యే కే పాడెదొయే
గొ। చూచి లకంబుగై కొనఁజూచెజాణ। మావిభవమొందుఁ గే ంటమావిభవ
। రుగఁగోయుఁడటంచునొండొరులునగుచు ॥ ౨౭. ఉ॥ మచ్చికఁ న్నదొటనడి
నుశై టనుబు బంతులన్। ముచ్చటజెం పోనియకమూఁగెదరంచన నొర్తుబ
బో। చ్చటదీ దోయికనుముందవవత్సరమోర్పు తెచ్చుకో। త్మె ృగునేయటన్న
మిత్తిచెఱ గు ఎమెచ్చ న్॥ ౨౮. చ॥ లికుచఫలంబులంటియ లీలలలేమలు గో
వా కయొకబోటి యో చెఱంగుఁదొలంగి ము యో ర్తుకొ । చ డి
వ చలి లు ై ం ఁడ్లివే। ఁక దనేన ంచనన దేమసి షులున్నన

వ్వారందముగా॥ ౩౦. సీ॥ కుముదమ్ములవలనికుట్మలమ్ములున్నవియల్లి నదదిగోయాల్లి చెంతఁ । గేతకివెతకబోకేతతిగాఁడమ్మ మెఱయుసుదొలకరిమెఱయునపుడు। మిళ మేమిమామిడినెక్కఁగలవ జెుకకమదెవ్వారిలెఁగింశుకముఁగోయు । కరవీరమిక్కరవీరలకునేమిపొగడెదఁజూతముపొగడలిమ్ము । మరువమెత్తకురమ్ముయాఁమరుమ్మ। కన్నెరవుసేయకువెయోఁడగన్నెరకను। వేఱుసేతురశేకురువేరుదాఁచి। కొమ్మదానినొకపాలుఁగొమ్మనీవు॥ ౩౧. క॥ అనుచుంబ్రసవాపచయం । బునఁగోకిలకుకనిదములనొండురులగా । వనిఁదచ్చన లాడుచుఁజ । య్యన బడలికలొదవ వార్ద్విహార్పింతిగా ॥

వార్విహారవర్ణనము.

౩౨. ఉ॥ సారముఁజంచరీకకులసా సకుక్కుటచ వా ం ము వ్య గంధసుమజాతమరందరజఃప్రభావనీ । తీరముఁబద్మి కుముఐదీపి వం ధాభ కా। సారముఁజేరిమందవిలసత్పవనాగతశాం ఘర్మలై॥ ౩౩. ఉ॥ ంగు డాల్చె అవి కల్పడలించిచెఱంగు ంగరుగా । ర గుల గువల్వలుదెరల్చుచుఁబావడదూము గాగ శలో।సింగపుఁజిన్నికొనులనుజిక్కఁ దించి గించికొంతులు।ప్పొంగెడుమేనులందుదు భూషలుకొన్నిదొలంగఁజేసినగా॥౩౪. ఉ॥ సందెడలంగఁబయ్యెదలఁజాటొకయించుంలేకబాలికా। బృందపయోధర తులుచేర్చిసరోవరమందిరంబున । య్యెందిర వేడ్కల డిర స్వనకేళినితీవెగుంపులో । బొందుగఁదీ నట్టి నునుపుప్పొ వెన్నెలకుప్ప యనగా॥ ౩౫. క ॥ జక్కవలుకొల కై దం । కు నగమకించుచున బాలి గా గ్రిక్కిరిసిపొదలసు తులు। గ్రక్కునసి ంబుఁజేరి లకల గుచుగా ౬. శా। శేచెల్లె జీనరాఁగదవెయే లజాగుయోసక్కలో। తేమో నేవెఱతుగా భళాయెలుఁయీబూటకాలమ్మలా। రామెల్ల ందిగరమ్మ మెట్లుకడుజీర్కాముందుగాఁబోకురా। డ మ్మచెల్లగడవోసమ్మానసుందొర్యకే॥ ౩౭. క॥ అనుచుసరోవరము । వ్వయొండొరులమీతివడిఁజొరఁబ ర। త్యనుపమవిలాసకేళి జనితమహా చ తు ములగా॥ వ॥ మఱియును॥ ౩౮. సీ॥లకుముకి తి గొంచకముని టిచే న ద ల యలునదియు । నిలువకసరియాఁదఁగలవె జాలమ్మురమ్మ చు ంటమిటా ం చున యు।నెటుఁదేలునొయనియేమరుజెలిత్రెళ్ళిప ంకిపొదంబులో యు యపడు రిబోణిబలిమిలోఁతుకునీ పడదొర్సిమొఱఁజొ ఁబట్టునదియు నమొ ము నేగ యుండ ట్ట గ వీఁ చున యు నా జే జరుగు । ౫ రేగియప్పడ జముఖులు గదలె ఁఖులువా। చ

। లుపగ క్రైదల్ల డిల్లుపగిదిన్గొలన౯॥ ౧౦. ఉ॥ ఇంతియొక ర్తునీటఁబడియీఁదఁగ
నేత్రశక్తినా। ద్యంతముమద్విభూతిగొనిహామిక నేటికిఁజిక్కెనంచునో। వంతదా
అం దా సవలులుకాళ్ళను మేనఁజుట్టుకో। నెంతయు తిబెగ్గడిలనిందుముఖుల్విడిపిం
చిరయ్యె౯॥ ౧౧. సీ॥ కచ్ఛపగ్రాహసైకతగభీరావర్త బిసకోకదరమీన లసితపద్మ।
వాలశోభితసరసాపగాతతుల్యం పైరతిసల్పుకడిమిమెఱసీ। పదజంఘకటినాభిబా
హువక్షోరుహగళనేత్రముఖవేణికలితరుచులు। సరసీపైఁబర్వవిచ్చలవిడి తమిఁదొట్టిది
లై యీఁదుచుఁబట్టి పెనఁగి। నీటనొండొరుముంచుచునిగుడిచల్లు। లాటలనుమించి
మిటులై సాటిదెరలు। బోఁటిగుమి జేరిరోటముర్జాటుకొనుచు। సలిలకేళినివిహరించి
చంద్రముఖులు॥ ౧౨. క॥ జలములవెలుప మేనులు। నలకలుతడియొత్తిపైఁడియంచు
అఁగువ। న్నెలదుప్పటములుగట్టుక। తళుకుంగంచుకములెడలఁదాగు చువేడ్క౯॥
. ఉ॥ కమ్మనియేణనా తిలకంబులుఫాలములందుది యం। దంబుగ ంజనంబు నుద
లదేర్పుచుఁబుష్పమాలికల్। క్రొమ్ముడులందుఁ జ స్నితళుకున్దనువల్లి కలందురత్న
పు౯। సొమ్ములుబాల్చిబోంట్లుమరుసంకుమిటారికటారులోయన౯॥ ౧౩. క॥ సంగతి
గాఁజంద్రమతీ। బంగరుబొమ్మకును మెఱుఁగుఁబన్నినరీతి౯। శృంగారింపుచువేడుక।నం
నల క్రిఁజెం నలరెడువే౯ ౧౪. చ తురముసై క్రతూపులపొదుల్బలువిల్లుధ
చివచ్చి। త॥ ముగనొక్కరా తుఁడదా ఎనన ముడిగ్గుచు స౯।సరసీజలంబు
గ్రి చల్ల సిడలవిశ్రమింపఁబో। సరగునఁగ చెనిందుముఖిఁజంద్రమతిన్సుదతీశి
॥ ౧౫. క॥ ఆతన్వంగియుఁజే। జాతాయతసన్నిభాతిసౌందర్యధరు౯। వీ
తభయుసార్వభౌమ। ఖ్యాతమహాలక్షణాంగుఁగనుఁగొనియతని౯॥ ౧౬. ఉ॥ తే ము
ప్రాయమునొప్పబగుతీరుమనంబుఁగలంపఁజిల్కరా। తేజివజీరుఁడుప్పరము ద్రిప్పమెఱుంగు
లు ప్పజాజిసే। జాజళుకు టింపనటచానలుదిగ్గు లేచిగ్రమ్ముకో। రాజకుమా గా
వురాచలియింపక రతాత్మయై ౧౭ ఉ॥ ఎక్కడివాఁడొయీచెలువుఁడిం పట్టి
యిరంభచుట్టమో। చుక్కలఱేఁడొశ బరునిసూఁడొవసంతుఁడొ కాకభూమి । నె
డయిట్టిరాజుజనియించుటలెక్కడనిక్కమెన్నసే। యిక్కువనేర్చినొక్కొ సృజియిం
ప గ ధాతక్రొ ఁగ౯। ౧౮. సీ॥ ముఖరా బిరుదప్రముఖచామరలరీతిధ ధ్వ
బులలర। గా భర్మాచలకలితశృంగ ప్రతిభచేనెగుభుజా తిశయి
ఱు కొను గంబుచేఁజిక్కకవదంతితుండంబు న గఁబెంవొడలుమెఱస। దేహ
మ వాటములీలనొమ్మగావెడఁదఱొమ్మొ మ్ము గాంచె। డాసిపదకాం
బూ। తొల గడంపుపేర మముమెఱసఁ। గా టిలే
దనమ నూనవిభ ప్తిఁజెందెఁబో యందె॥ ౧౯. మును

త్రిశంకుని। నందనుఁడాకారవిజితనలినాస్త్రుఁడటం।చుందగనతఁడేనోయీ।యం
మనుజులకుగలదెయది గాదనుచుఋ॥ ౫౧. క॥ వడిలేచిచూచిచూడని। కుడియెడమ
గుడుకన్నుఁగొనలమెఱుంగుల్। బడిబడివెడలఁగనటునిటు। నడయాడుచునుండఁజూ
చి రవరుఁడంతఋ॥ ౫౨. సీ॥ తొలుఁడొల్తఁగనుదమ్ములల విప్పగుతెప్పకవనాచి తప
కఁగాంచికాంచి। కడఁగియావెంబడిగాటంబుగానాటిచెదరనిడెందంబుచిక్కిచిక్కి।
అఁగి యెన్నఁగరాని మదనసామ్రాజ్య బంధుర సంపదల కాసమెట్టఁదొట్టి । ఆ
జెందునవశతనాగిమల్లాడుచుఁబటులీలధైర్యంబుపట్టిపట్టి। సతిమనోహరిరీతులస్ఫు ము
జేయ। మంటవిల్దంట ంటకవెంటనంటి। కొనెడిచులువ ముపరాకుజేసి । మమ నిటు
నెయారాచకొమరుఁడపుడు॥ ౫౩. మ॥ఇదిమున్నంటిమయాశ్రమంబపుఁగదాయె చ
గఁగుఃదోల్లస। ద్రదనారత్నమిదెవ్వతోమునితపోరాజ్యేందిరోసద్రుచి । ప్రదగొంచ
కన్నిరాకుమారియిఁటకుఋ రాఁగారణంబేమియా । త్రి శేంద్రప్రియ తా లాస తివ
ర్తించంగనేతెంచెనో ॥

చంద్రమతీసతీవర్ణనము.

౫౪. క॥ స్మరబాణములైథునునా। ౯ ంగూర్చిమెఱుపునుశికంబుగను।
శశికళామ్య । మొఱపుగఁబదనిచ్చిజేసెనఁ ధిదీనిఋ॥ ౫౫. క॥ కాకుండినసిగ
ముఋ। నీకళ్లుకుస్మైమిఠారమితేటకళల్ ।లోకములఁగలవెచెలువల। కాకమలజునేర్పు
బాగడఁగా దరమగునే॥ ౫౬. గీ॥ వర్ణితాంగప్రభూతలావణ్యకం । యందుయావ
నోర్మి లచే డుగుముట్టి। ప థవిలుకూర్మమౌక్తికప్రభలనంగఁ। జెల్లునా దీ మీ
గాళ్లగ ళ్లు। ౫౭. మ॥ రుదుఋగంటలుగట్టిసుంకువెలయఋ ంకంబులోనెం ఁగా
అకుల్జూపెనుబోదుడనీ సిస్రిక్కన్వ్రాలుచుఋగంకిగాఁ। బరుచాందనైగునంతెగా
గలమగర్భంబు ౯ యమై। సరసీజాననజం కాప్రతిభకెంచన్నాటిరానే నే
౫౮. ॥ గట్టి పట్టలెత్తవలిగా తరట్లనుగొట్టిసారెకుఋ । భాట్లలుచీ మ
పా దె నే పోవనిచ్చునే। నెట్ట దీనినున్దొడల గలకు ౯రిగాఁబెనంగితా । అట్టుగ
ఁగాంచి య టు నెం గ బెట్టి ఋ॥ ౬౦. ఉ॥ ఈ నస స కు। మి
వ న్నకటాలి ద లిప । రాడఁగ కిలం దును లై పడఁ ద్రోయుచు మారుసా
ఋ । వోడకరూఢిఁగాంచి రుపొంది పొన్మొలనూ ఘంటమా ష్టి మేటినై
టిసీటగునివ్వఘాటి ఋ॥ ౬౧. చ॥ లు లు దుల్కు బులునుభా మ
రు , మ య దలరెడుమ మ ద ంటించెనుధా ం దా । వె
కా దను శ యుం దా కెదుగానిలే దొ ను
యుయ వ యగు సద

నజనువివరంబన। నివ్వటిలెగభీరనాభినెలంతకుభళిరా ॥ ౬౨. ఉ॥ కన్నియయంపావ
గమకంబగుచన్నవతక్కువెక్కువల్। గ్రన్ననజుట్టుఁగొల్చిసరిగాఘటియించి య
జుండురెంటిసం। దెన్నఁగనింతెకానియెడమేదనియచ్చటజాఅపైచులే। సన్నపునీలసూ
త్రమ ఁజానకునారుదనర్చెఁదీరుగన్ ॥ ౬౩. ఉ॥ అంగనయంగరాజ్యమునహస్తియుగా
రణాంతరంబు ం। దుంగొమరొందుచారుకుచదు ములన్వాలరాయలాక్రమిం। చంగ
యించుకాంతిజిగిసంచపునిచ్చనమెట్లులీలఁజూ। డ గనుపట్టెనమ్మరెమిటారి వళీతతి
మాహనాకృతిన్ ॥ ౬౪. గీ॥ వనితగతులుహంసప్రభావంబుఁగరప। సమ్మదంబుననుదు
ఱిక్కిసంతతంబు। కదసీయుపా ంగుచక్రవాకంబులనఁగఁ। బడఁతికిఁజెలంగురంగుగు
లబెడంగు॥ ౬౫. సీ॥అంగుళీద సుపాణ్యంబుజంబులరమ్యమాబాహులుబిసంబులనఁగ
దె। కలితరేఖామహాక్తికద్య ప్రతిభచేఁదనరుకంఠముశంఖమనఁగరాదె। ఆశాస్వ
ంబుగానతిరాగమలరించుయధరంబుమాణిక్యమనఁగరాదె। ఘనసారవిభలాసఁగలఁ
సుదంతంబులనువాండుకెందమ్ములనఁగరాదె। కమ్మపౌజులడాత్తిర ల్గఁదేరి। చూ
డనీడలుదేరుచునీడులేని। మినుకుచెక్కిళులఁ మ్ములనఁగరాదె। దీనికా రయనుచుఁగీ
రించిమటియు॥ ౬౬. క॥ ఎగరిపడిమొగముకన్నులు। తొగరొందంగినియసాటిదొర
యంగలవే। మగువమృదూక్తులమధురిమ। కగడొగడశుకపికంబులగములపాలై ॥ ౬౭.
చ॥ దకసి భ్రమరయుగ్మముఁదోలఁగవచ్చికొ నన్। జవమరియొక్కడి×టి
కిజాలుటశకొము గానఁజిక్కితె। త్ప్రివిమలకాంతిరజ్జువు బాయఁగఁగూడ కట్టుఁ డ్డ
దో ప్రసూనమననాసికయాసఖికందమాఁగదా॥ ౬౮. చ॥ జగములుజూచి
రో ఋవిస తతముల్నిజరాజ్యరాజధా। నిగదగునంచునెంచిచెలినిన్వలరాయలుమెచ్చి
నిల్పున। ట్టిగమకపుంబెడంగుకదబెక్కెములోయనబెకు ఁజూపెనా। నిగనిగగండు
మీస్బెళుకునిగ్గులనిగ్గజయానసేత్రముల్ ॥ ౬౯. చ॥ వి యనుమోఁయుఁ దుంటలగు
సుమాస్త్రమదా శింజినుల్। చెఱకువిలుంగణింపనని చిత్తజుఁడొల్లక యుఁ నా
। గ్రరచితచంపకాంబకముగ్రన్ముకచూపులదేటినారిచేఁ। బురుషులనేయఁబూని
ను మ్మలెచాపముగాధరించెనో॥ ౭౦. గీ॥ నవనిఘలునైనవిలువయెనాతికనుచు। వ
గ జ్ఞానసారస్యతవినుతప్ర। వీణయనిఘాలమునవ్రాసి థియొనర్చెఁ। గడలనవసంఖ
నొప్పఁగర్ణయుగము ॥ ౭౧. చ॥ కడసిశశాంకుఁ సతిముఖంబయివేణితమంబుమీ
నెదు ఁగవచ్చుహీనబలమెంచితనంతనెకన్నుఁదామరల్। పదటిమిగొప్పతెప్ప
సాముజిక్కినన్। నుదురరచందురుండ జనుల్మతిలేఁతనెలం నా
॥ చారునేత్రయుగచకోరముల్వెలసిల్లలాలి ర్ణోత్పలంబులల నా
త్రము ఁగూడమధురాధరాంచితసు దొల క। ఘనశిరోజప్ర గగ బు

నెనయంగఁదెలిమందహాసచంద్రికలువెలయ । విరచితాపాంగసత్కిరణముల్ నిగు
బాల్యచోరాదులుబరచుచుండ। యౌవనక్షీరవారాశినవతరించు। పూర్ణహరిణాం బి
బంబెపోలఁతిమోము । కందెదనుమేనఁగృశతపగల్వెలుంగఁ । జాలఁడను జెల్ల ద
లాచందురుండు॥ ౭౩. ఉ॥ రాలుసురేంద్రనీలమణిరాజఘనౌఘముసారెతుంపురుల్ ।
లుమయూరపింఛముతెఅంగెనయందుదచిత్రవర్ణపుక్ । రాలుయటంచుదాటినవురా
గుబోనెటినొక్కమెత్తపుక్ । వాలుమెఱుంగుకప్పుజిగివన్నె రుల్గొనుదీనిపెన్నెరుల్
౭౪. సీ॥ మానవమానినీమణిగాదురాయిదిపాసఁగఁదీర్చినపైఁడిబొమ్మగాని।పైఁడి
మ్మకుఁబావిపరిధవిల్లునెకాదునవ్యకందర్పబాణంబుగాని। దర్పకబాణము తివెలుంగునె
కాదుమిసిమించుక్రొక్కారుమెఱపుగాని । కారుకొమ్మెఱపైనఁతీరేర్పడునెకాదు
ణింగనూతనరంభగాని। రంభగాదురమదనసామ్రాజ్యలక్ష్మి । గాననీచానఁజూడమా
మా వతుల। నమరగంధర్వకిన్నరయక్షసాధ్వు। లందనుచురాజుపా వ త్మ డ
౭౫. ॥ అత్తఱిఁబ్రేమఁజంద్రమతియానతిన గనయోర్తువచ్చియా । ఉత్తగ
ముపమక్షమమొం యునోరఁజేరియో। చిత్రజరూపభూపకులశేఖరమీరలుయె
యే। యు మవ రాజమ ఘో తిఁజె డెనుదావకాఖ్యపై॥ ౭౬. గీ॥ కోపగించ
మన చేకొనుచునాన। తీయఁదగునేనికరుణింపుఁడీశుభాంగి । ధరణివిభుఁడుజ్యోతిష్మ
తుత యచంద్ర। మతిమయుఁడుజెంచినప్రియకుమారియనిన॥ ౭౭. క ॥ వినియొక్కింత
దలంపుచు। ముని న్యకరైయెనమోహముంబొడమునెనా। కనితొలఁగెనుబోసంశయ ।
తత్సఖిఁజూచిప కెనతిహర్షమునక్ ॥ ౭౮. మ ॥ సకియావిన్ముత్రిశంకుసూనుఁడ
శ్చం ండునాపేరుబా।యకసైన్యా శితోడఘోరమృగయావ్యాసక్తచిత్తుండనై।
కటా ంద్రసానువులుజేరన్వచ్చివర్తించుచో। నాకక్రీడంబలయించిచి కరు
నా ంబుగక్ ॥ ౭౯. చ॥ చలమునవచ్చియామృగముజాడయుఁగానక దప్పి
పి । గల గిమయాశ్రమంబి యకావలెమున్వినియుఁదునేకదా । తెలిసెద చు జ
ట దేజనిడిగ్గిజ ంబుగోలుచోఁ । గొల తటానమిమ్మునలికుంతలి చి
బు క్ ॥ ౮ . । ఈచానమోహనాంగ । ప్రాచుర్యకళామనోహ ప్ర
దాఁచ కనేలమరునా। రాచము కు గుపడంగరాపైతిసఖీ ॥ ౮౧. ఉ॥ కన
రా యుగావు భావముజిక్క చఁబో। న్యులటంచుబంధువులకాత్మద
దుచై। న్యముసర్వసం లుత శకుందెడు ర వంశరా జ లమా
సత్యమునాం డుమ దగామి । ౮౨. । శ్రీనా గాం। గ్వ నా
మి యు ధు ర్వా డెఱు గు దయ వ న్మ రే
అ వియాచె గ ధి య రురారుయె డీ నట

మరిఁటుకువచ్చుటక తమందియీావిధం। బనఘచరిత్రవేడఁదెలియన్వినిచుట్టరికప్రసం
ముల్। ఘనమతినుగ్గడించితిరికావున నేమనివిన్నవించెదన్ ॥ ౮౪. క॥ అంగనభావ
దితెలి। యంగనఁగావలెనటంచునదియునుదనుడా। యంగనకాంగినిమరుఁడే। య
నలియు గుట్టుకొంత నాత్మనునిల్పన్॥ ౮౫. చ ॥ సకియనుజూచినవ్వడఁచిచంద్రమ
తిబల్కెనన్నియున్। నికటముగాఁగవింటిఁదరుణీమణిపెద్దలచాటుదానస్రు। కక్కగు
నాజ్ఞమీఱఁగులకాంతకుధర్మమెవేడినంతఁబా। యకమయుఁడాత్మకోర్కెవెలయ
కూర్చునువేయునేటికిన్॥ ౮౬. వ॥ అనియన్నరవరుండువినంబల్కి పెక్కుమాటలా
నోడి చంద్రమతీవ్రీడావతీలలామంబుచంద్రప్రభానుగత తారకానికరంబు తెఱంగున
గనామణులనుసరింపగ్రక్కునగిరుక్కునమళ్ళి కంకణాంగదఝణఝణత్కారంబులు
ల్లన లంబగుసిగ్గుతమకంబులిగ్గులాడ నంచలంచల నించించుకతిరిగితిరిగి చూచుచు
న్నమా పొన్నగున్నలనల్లుకొన్నయేలావలిద్రాక్షపంది మందమ డగతులనరిగి సురు
చి సౌరభాభిరామంబులగుదామరకొలంకుటెంకులరయుచుఁ గప్రంపు టనంటులనంటి
ఋపగుపూజప్పరంబులకుప్పళించుకమ్మతావితెమ్మెరలకుంగంటుగింపుచు వెంటఁబడురా
చ కదరుచుఁబదటిమి టి సోపాన ఘటితశో త సౌధంబెక్కియంతః రం
బు కేగె ॥౮ ఉ। ఫ సామ భటాదులునార కొ చుమ నీ।
తు జుడవెంట గుతు ంబ ర జను దేర జూచియ తంతముఖే కాపట ధాణ
తూ సోపమా। శాంతములందు దీటుకొన నవ ని చెంతదిగెన్ నృపాలుఁ
న్। ౮౮. గిజరతాజిగాపటుకుటీరములెత్తగఁబంచిసైన్యముల్। బగులఁగడి
యవ్వనికుపద్రవముల్ఘటియింపకుండనం। దొగినిజయాజ్ఞఁజాటి విభవోన్నతినుం
త్రిశంకుసూనురా। కగరిమ శి కోటిగనిగ్రక్కునఁదెల మయు డువేడ్కతో ॥
౯. క॥ అపుడునదీతటిసత్పైడు। పముంజాలించివచ్చుతటిఁదగవినుచున్।నృప యొ
ర్కొ నతులిడి। విపులమతిన్నర్ఘ్యపా విధులొనరింపన్॥ ౯౦.క ॥ వేదోక్తమగు
దా। ర్వాదంబులనాత్మఁజెలఁగి వరమణి రిన్। మోదమునన్నిల్పి రాజును। నా టవ
పఁబ్రేమననియెన్మయుఁడున్॥౯౧. ఉ॥ నెట్టనరాజ్యమున్విడిచి నెమ్మదినీజ కుండ
కుం।బట్టముగట్టిచన్నపిదపన్ధరనీగుణకీర్తిచంద్రి ల్। చుట్టువెలుగుచున్నని
జుచుప్రియంబెదఁదొట్టి యుండఁదా। నెట్టితపంబుపేర్మిఫలియించెను కనొనఁగగ్గె
నరా। ౯౨ నావుడుయావిభుండుమునినాయకధన్యునిఁజేయనన్నుస వ
చి శ్కెదరెల శుభంబులందఁగాఁ। దావలమెన్నఁ వ పదద్వ
వా ం। గావు మీ పా హిమ ల్గినమ భాగ మెట్టి । ౯
మీ వ రుహహి ంశ చం వచ్చి కా ం। నుమానింపక
ం డ నుమ మంత్రియనియె డ్కన్॥ ౯ . ఉ తా వర్గవేఁటతపః

దప్పుగవచ్చినృపాలుఁడి రన్ । దాపసమీయునొక్క వనితామణి నిచ్చటఁ గాంచిమా
నస। తాపసమేతుఁడయి మమతల్వోలిఁబుచ్చినచో నఘాఘమా। తాపసరంచుబుద్ధిమ
నితన్వికిఁ జిక్కనెయంచునుండెడిన్ ॥ ౯౫. చ॥ ఇఁకనొకమాటయాకువలయేక్షణ భా
వివివాహలక్షణా। ధికయఘబాదయాగుణమతిన్ సుతకంబెనుగారవించిబా। యకయి
టమీరుపెంచిననృపాత్మజయంచుననొండువింటిమా। సకియను బెండ్లియాడఁగరసాత
నాథుఁడుమదల్చె సంయమీ ॥ ౯౬. క॥ నావిన్నపముం గైకొని। భావమునను గహించి
మ ప్రీతిన్। భూవల్లభునకుఁ బట్టపు। దేవిగ నిప్పించవలెసతీమణి ననఘా॥౯ . చ॥ ..
నిసచివుండు బల్కనధరాధిపుఁ గన్గొని మానియిట్లనెన్ । మనునిభ కోసలేశు నికుమా
యాటిదినిశ్చయంబునె । మ్మిని మముఁ జేరఁగా నొకనిమిత్తమునన్ దయఁబెంచినట్టిమ ।
త్తనయలతాంగి కిపుడ దానినొసంగెడు భా.. మబ్బునే॥ ౯౮. ॥ ప్రసాతిసనిఁట వా
హంబొనర్తు। న భములడంగి శుభములు నా హిల్ల । సరగనేఁ మమేది చ మెల నా
నితసీకుఁ ట్టంపుదేవి గాఁగ॥ ౯౯. క ॥ అనిచంద్రమతిహరి ం। మునినకుం .
ంగుదు నుచునచటన్। ము గణములు న ।య। మొనరించుచు మంత్రిఁగనిమయ్యుం
టనియెన్॥ ౧౦౦. చ॥ వినుమిఁకస ృ పీపతి నెమ్మదిఁ గోరినట్లు యిం। దను
గ బెండ్లిసేయుటకు యత్నము జేసెద నెల్లి లగ్నమీ । వనినిలుఁ జంచుఁ గావలయు వస్తువు
దలరందపంబు పెం । పుననొనరించి శిష్యగణముల్ గొలువంజనెఁ బర్ణశాలకున్॥

సాయంసమయాదివర్ణనము.

౧ చ॥ జగమున సందెవేళయను చైత్రుని రాకకుఁ గ్రుంకుగట్టుతా। నగము గుగానన
తా పపల్లవరాజి జేర్చి బా। గుఁ గఁబరిపక్వమైన ఫలగుచ్ఛము నిచ్చ గరాలు వైఖరిన్।
గ గదాయన పరతోయధి మున్గెను గుంకుమచ్ఛవిన్॥ ౧౦౨. గీ॥ కాలవశత ను
నుగడువఁబ న । విడిచి తన్మధ్యమునను౦డి వెడలివచ్చు। ధర్మమయుఁడైన శ్రీవిష్ణుభ
క్తా । రహిని దనరారెఁ బోసాంధ్య రాగమపుడు ॥ ౧౦౩. ఉ॥ కో ముఖోల్ల
హికోటు నేయుచువచ్చు మారుడే హాకర కాంతులున్ గుణముదాళుల డాల తేక్షు
ర్మకో। ద్రే రుచుల్మహా నిసితేషుచయంబగున గల్వపూ । తేకులనిగ్గులంబె
రేకచు। గమ్మెను జిమ్మచీఁకటుల్॥ ౧౦౪. క॥ పటు రసాం తా డ । ట
ధు కల్లోలో। త్క జ తపరంప లన । నటుచ ం న గ రె
ల మ॥ తొలు బూ దిశాంగ గల చ ం దురా దల్చెనొ
న్ప చ లేయనుమ బూ రే। లిరుంబోఁ య డనై
వ ము । పు నాథన ంబున్ దో చె బాి

---

౧౦౬. గీ॥ రాజవై నట్టినిన్నునిరాకరించి । యినుఁడువచ్చునుగువలయంజెల్లఁగల చి
౧౦౭. మరవిడాఁగుననికోపమెనయవచ్చె । ననఁగఁదొలిదిక్కుశశిదోఁచెనరుణరుచుల ॥
౧౦౮. శా॥ రేకల్ యిన్మనుబాసిదాల్చువిరహోద్రేకాగ్నితత్సంగతిన్ ।పీఁకంబుచ్చుచుఁ
కదంపతుల ద్వీధింబడన్ వై చెనా। జోకన్నారక్తిమవీడఁగాశశిదెగంబుభ్రి విన్మిం
౧౦౯. సీ॥ హరు
టియా। కాకన్నందినమచ్చనాయెడఫయింగప్పండమైమెుప్పఁగన్ ॥
శశికజుండోషధీశత్వంబు
తలదిగివిధుండనెడఁభగీరథుఁగదసివచ్చినవియన్నదియనంగ ।
గాలమంబరమనుగనినెత్తుహంసాంక పటువజ్ర
నక్షానర్చుకలితాభిషేకదుంబనంగఁ ।
వనినెలపావివెలయులాంచననికుంజచ్యుతవిచికలచవియనత్రి
మణిభవపభయనంగ ।
కా చీందాగ్రి
గ । గా చం శడిండీ కాశతార।కాశరత్నమోదచయనికాశహంసి।
౧౧౦. వ॥ అట్టిసాంద్రచం
తరు క తగుణ।భూలనిస్తంద్రసాంద్రచంద్రాతపంబు॥
ద్రాతపంబునహరిశ్చంద్రభూపాలుపైమోహాతిరేకంబునఁ బరితాపంబుత్కం వై చం
దమ శుభాంగిరత్నమందిరాంగణో నంబునసంగనామణులుపటీరసిహా ర్పూరక
రసారసమల్లికాది ప్రశస్తవస్తువా ంబులనొనర్చుశైత్యోపచారంబులకుఁ గంట
పుచుఁబ్రసూనశయ్యాతలంబునంజరిమెండుకొనుగండుమీట్టైక్కెంపు తెక్కపక్క
పచ్చ న్నె తేజి డివా పూదీవెద భాండమ యలయందంపుటందలపుపొన్నగు
లామిడుగా సద్దుగద్ద వలరాయమ సైన్యంబు ముందటిభి కిం డుముకనె కో
డ మిగులన్గోయిలయెలగోలుమూకల గగ్గోలురే లకుఁ జీకాకు డు డెఁద బు
ఖలలాఘంబిట్లనియె॥ ౧౧౧. ఉ॥ ఏటికినాగతిన్వనికినేగినచోటి రాజనం నుం ।
డేటికివచ్చెవచ్చినను నేటికిఁజూచెనుచూచివేడఁగా । నేటికివేడనామ సుయేటి చిక్క
నుచిక్కనంతనే। యేటికితానుసందుకొనెనిత్తు సనుఁడేమిసేతునే॥ ౧౧౧. ॥ కం
నెవానినిం నగర ముచూపుమనోజుడిందుం। గందునా నా మి మకటా భుచ
మేనువెన్నెలన్ గందునాయాసమా తిరుగాఁబురికేగుచునాపయింబదా। ందు
ననుపాపమతినట్టిమనోహరుఁజెందనేర్తు న॥ ౧౧౨. క॥ గాంధర్వ ధిననునను। బం
నఁ యించుటకునుబతివే నసం। బంధముగవిరుద్ధప్రతి। బంధంబై సిగ్గునడ్డ డజెల్లునా
౧౧౩. ఉ॥ రునెతాపమాసమదిదీరఁగవెన్నెలకాఁకచిచ్చునం । దూ కమీ కుం
డయమధు మరానిలశంబరారులన్ ।దూ కవానికాత్మదయతోఁబ్రిలనోచి నేని ంధు
జే యిరుక మునజెల్వునిబోరకయూరకుండినన్ ॥ ౧౧ . ఉ॥ పుట్టితినెల్లచే
కు బుట్టినయి ఁదల్లిదంద్రులే। నెట్టనవీడనాడిరఁటు నేసుఖముల్మదిగోరఁగ
నె వ నదయన్మయు య్యఁదలంచిరాజుకేఁ । బట్టుపుదేవినై వెలయు
చు న్॥ ౧ ఉ॥ఇ యు బ నేమివినియిందుకునమ్మ యూ
గ మ మకోర్కెగరిమన్సమకూర్చునొవా చి మె। ట్లు దాఁచూ

పంచనునయోమదినోర్వ్వగవచ్చునిప్పుడా। కొ౧్రిన్ననవింటిపువ్వులలకోరుల వము లి
న్న నా॥౧౧౬.క ॥అనునెడనొకచెలివేగం। బెనయఁగఁజనుదెంచియిుఁక ని మీరలు
చ్చినపిమ్మటనమ్మయుఁడుక్। వనమునకరుదెంచిశిష్యవర్గముతోడక్ ॥ ౧౧౭. ఉ।
ఏుకరాకుమారుఁగని వేయువిధంబులసన్నుతింపుచుక్ । దోడనెనీపయిన్సమతతోఁ
వేఁడినసమ్మతించిని। స్నీడనెయాన్నృపాలునకునిచ్చివివాహముఁజేయఁబూనెవ ।
డుముహూర్తమీపలుకున కని ంబుగనంబుజాననా॥ ౧౧౮. చ ॥ అనుచుఁబయి
జేసి చురయంబునసివిబి ంచిముంగురుల్ । గొనబుగఁగూడ దు చును గొప్పిడి
భూ .ణాళిమై।ననువుగ దాల్చిప్రాణసఖులప్పుడుమోమునసవ్వుఁదొల్కఁగాఁ।గ
దమందుచంద్రమతిగ్రక్కునఁదోడ్కొని తెచ్చిరింటికిక్॥౧౧౯. చ ॥ తెలతెలవారెవా
కె దెమ్మెరహర్మ్యగవాక్షజా ముల్।మెలపునరెదూర ిమికి చు లుదాం
దారకో। లచపకా ్రతిన్విధుఁడుజాఱుచునె లబాతెబాు ।య నిక బు ౧మవి
చాబ్జము ంధనరారెన డక్॥ ౧౨౦. చ ॥ ఇలన్నృపమౌళిచంద్రమతికి కగ
ట్టి నేరిక్। దె యఁగ యుండుశుభ పిత మంగళదివ్యభూషణం । బెలమిని
డుఁడి ్వడనియె జను ంపఁగామయుం। డలరుచుమీఁదికెత్తుగతినర్కఁడు
చెనుగాంచన క్॥ ౧౨౧. క॥ అప్పుడుమయనిర్మితమై । యుప్పరిగలరత్నదీపి
న్నతగ హముల్ మెప్పగుభువనేశ్వరముల । నొప్పగనాత్రమము పురము నోజ
గక్॥ ౨౨.మ॥ ❋కలి ంబొకడ లేక్షుకాండములజోకన్మందిర రముల్ । జెలు
చ్చులతోరణంబుబుభయ ణీగ స్థా మై । తెలిముక్తామణిరంగ ల్లికల వెం
ణ బుల్ శుభో। జ్వలితంబైదనెఁదత్పు ంబుమయుస జ్ఞప్రభావంబునక్ ॥ ౧౨ .
మేరుమందరగుహాపూరితభేరికాపటహ మ్మటమహా టులతోడఁ। జండక ప్రభా
ద రుచ్ఛత్రపటుచామ ధ్వజపటలితోడ। ధరణికంపి పను తిమీలమ త్తేభ రథఘో
కాఘ పెరా తోడ। దిక్కు ధగధగోద్ధితదీప్తులడరించు వ రత్నభూషణోత్క ము
డ। వచ పా్రి తోషులగుచు। సకలబాంవభూపాలసంఘమం
నుదె చి రిచ్చం రా । విను వైవాహికోత్సవ భవమునకు॥ ౧౨౪. । బ్ర
షిగణదేవతాపరమమునులు। వేదవేదాంగవిదులై నవిప్రవరులు।రా కాంతలుభూ
వ ఖులు। వైభవానందకలితులై వచ్చిరపుడు ॥ ౧౨౫. మ క్రముమొపన్న
డంత దెముహూర్తంబ చువేఁదెల్ప ద। ౧మదార ముభూసురాంగ
జా । వ చి టి య .ందొద ఖ్యా ద్విమ రా
చ్చనె ము । ।న గా ణమ

భముఖీ రవంబొప్పఁబాడఁగ । దోరంపుం బెండ్లిపీఁటనైలినిడి మఱియుందామ్మి గా
సంచు । సారెన్సంపంగినూనె న్సతియొక తెశిరోజంబులంటంగఁదోడ్తో । నారూ
ంగందమందంపటకలిడుచునీరార్చి రాకొందఱింతుల్ ॥౧౨౭. ॥ నెఱిచల్వఁ డియొ
ఁడుచందురుకావిజిలుఁగుఁబావడమధ్యసీమఁగట్టి । నెఱులార్చిజవ్వాదిమెఱుఁగిచ్చిదు
చునొరపుగాఁగొప్పిడివిరులుజుట్టి ।బంగారునెత్తమ్మిపనికమ్మిసరిగంచుజిగివాఱఁతవ
యచీరగట్టి । చిన్నిగొజ్జంగపూవన్నెలపైఠాణిరంగుకంగులజంట అవికదొడిగి । క
కస్తూరిచేఁదిలకంబుదిద్ది।రత్నతాటంకనాసికాగ్రఘనమౌక్తి।కాంగదకరకంకణభూ
ణాదికాంతి । సహితగాఁగశృంగారింపఁజంద్రమతియు॥ ౧౨౮. క ॥ లోకైకసుంద
తి । జోకఁ ఙ్షీరా కన్యసాబగుఁజెలఁగుచుఁ బ్రాకటముగగౌరీశుల । శ్రీక
గఁబూజసేయఁజెలఁగెడునంతఁ ॥౧౨౯. గీ॥ వ కదలివచ్చినదె పెండ్లికొడుకనం
గ । సకలపటువాద్యతూర్యఘోషములుజెలఁగఁ । గదిసె సుముహూర్తమ విప్రగ
ణముదెల్పఁ । దరలెనాహరిశ్చంద్రుఁడుదలఁచునపుడు ॥ ౧ ౦. । ంగారుకొనఱె
పకెంపారనెత్తమ్మితూఁడులఖాణంపుతురికినడువ । గండురానిగ్గుచౌకాటంపుమో
ఘుట్టుతొగరీకలపఠాణిదుమికియాడ । మూపురంపుగఱికిమేపరిముకుమచ్చతత్తడివడి
దుముదారుజా । నెఱ పా మున్నీటిమీఁగడనిగ్గుదేల లచౌపుటాలుదొఱక్క ।
నెక్కికాంతులు కుక్కలఁ క్కటి నంబుజాసనహరిహ రిహాయసు । ర్యులే
తెంచిరఖిలదేవతలుగొల్వ । వసుధకాహరిశ్చంద వివాహమునకు ॥ ౧ ౧. ॥ మ
హితమందారకు మదామములరత్న । భాషికంబుహరిశ్చంద్రుఫాలమునను । నెలమిగ
ంచుచునునిర్జరేంద్రుఁడపుడు । వేడ్కనిజగజారూఢుఁగావించెనంత ॥ ౧౩౨. సీ ॥
ఋషులునాశీర్వచోరీతులనుతియింపసౌభాగ్యశుభాగమస్వస్తిజదువ। దో గతదేవబృందు
లు మోఱయుచునుండఁగలితరంభానా గరిమజెలఁగఁ।జతురంగబలములసంఖ్యలున్నే
తేరహరిహరుల్వడిబరాబరులొనర్ప । గం ర్వవర్యులుగా ముల్ ఘటియింప సకలభూ
ప్రజల్సందడింప । వితతకరదీపికాకోటివెలుఁగుచుండ వచ్చిమయరత్నమందిర
ను । సి రిని గ్గిదేవభూపతులతోడఁ । బెండ్లికొమరుండుకళ్యాణవేదిఁగదిసె ।
. క ॥ కన పుత్రీహరిశ్చం । నినిడిశుభలగ్నమిపుడుదోడ్కొనివేగఁ। జను
ద ెండ్లికూతురి । ననివిప్రులుపుణ్యసతులనను ఁగవేడ్కన్ ॥ ౧౩౪. ॥ ముఖ
శ చి ప్పమొగడతన్ములరీతిఁదెలిత్రై లోఁగుచ బులుదలంకఁ । గుచకోకములకు
మీను ఁ రశవిశాలనేత్రములువా లఁ । గలితనేత్రచకోరకములను లరిం
ద్రకా తె వ్వగులుక। లేనవ్వువి కిలసూ మా గతినుదుటిముత పు రం
॥ రుచూపులతో, ండయుంషి తు ల । దగిలికుదియించునోజమ
। వచ్చునాచంద్రమతిన డి। తెచ్చిరంగనలాపెండ్లి న్నెశెల

౧౩౫. చ॥ నెఱిబురుసా బెడంగు తెరనిల్పఁగ సుస్వర లీలనై దువుల్ । బరువ గా పెండ్లనుచుఁబాటలుపాడఁగనాగ మో క్తభా । సురశుభమంత్రతంత్రములసూరెలనార్య పురోహితు న । ర్వరహినిజాత్మజాతతనపజ్జవ ంపమయుండువేడుకన్ ॥ ౧౩౬. ఖ్యాతిగశాస్త్రరీతివెలయన్మధుపర్కమొసంగికట్నముల్ । జేతికినిచ్చియాత్మసతిచే వ ణికలశ తంబులో । శీతలవారిఁబాదయుగసేచనమున్ఘటియించివేగఁబా । మాతయు త్రిశంకునికుమారు కున్నుతధారఁబోసినన్ ॥ ౧౩౭. క॥ మా లుతెరవంచినసా । నుతపతివతాంక ద్గుణమతియా । కన్యయురాజన్యుండును । న స్యన ముఖావ లో ధికులై రి॥ ౧౩౮. క॥ సమచంద్ర జ్జ్వలా ం । తములనుభేదంబు కదా చ నా క్రమముననిర్వారదృక్కిరణములపుడే భ ంచె లువమరం బ॥ ౧౩౯. చ॥ మయు ఘటించితెచ్చినసమంచితదివ్యసువర్ణపున్నవో । దయ విబిం సామ్యలలితస్ఫుటమ ళసూత్రచిహ్నమున్ । యమునఁగట్టెఁ ంద్రమతిర జిల దద్గళ మభాస్కరా । నయ ల కుండుభవ్యగుణవా త్రిశంకుకుమారుఁడింపు న ॥ ౧౪౦. గీ॥ ధరణివ ల్లభు శక రు స్త । క మాతాళిమటికంఠగతముగాఁగ । జంద్రమతిఘటించినపూర త । కాయములకాయువులుకంఠగతములయ్యె ॥ ౧౪౧. చ॥ హరిహరధాతృముఖు లు గాఢ్యులుమేముశుభావహంబుగాఁ । గరముల ంటసేవిభుఁడుగట్టినమంగళసూ మా । గరితలమిన్నచంద్రమతికంఠముఁజెందినయంతనేరికిన్ । గరమరయంగఁగన్ప గామయుభవ్యమహత్వమెట్టిదో ॥ ౧౪౨. క॥ అత్తఱిజవ నులిరుగడ । హత్తుకకెలకి గుచు ందియ్యఁగమే । ల్మత్తెంబులఁదలఁబ్రాలల । చిత్త నిభుఁ డెలమినింతి శిరము చె ॥ ౧౪౩. చ॥ త్రివళులుమాయఁగానదరఁదేటకనీనికలెక్రాలెప్పలన్ దవులగ గుళ్ళా .ములుధారుణిమోవఁగనిక్కిచక్కఁగా । ధవునిశి ంబుమీఁద వ తామణి సలఁబ్రాలుఁబోసెనం । దవిరళబాహుమూలనిబిడాంచిత చారుకుచప్రభోన్నతిన్ ౧ క॥ ఆపిమ్మటన వుపురి । నేపమరవివాహపీ నిడియంతస్థా । శ్రీపాకహాంమస త ధులెల్లనడ దేకువతోడన్ ॥ ౧౪౫. క॥ పెంపొందఁగఁ దానట్టి । ప తు టిం ఁద హ హారులు । సా పున జుఁడింద్రుఁడుదీ । వింపంజె త్మల కో ॥ ౧౪౬. ॥ త్నభూ ణ వా ంబరంబులెసుట । భ క్తినుం చు ద లకును । నయభయములమయుఁడువం న లుజేయఁ । ంచియ తో తు గుచు ॥ ౧౪౭. చ॥ హరిహరధాతృని రగణాధిపులి నిరోతపోధ । చు ంచి గావుననీదగుభ మెచ్చుచున్ । ధర ఁ జప్రవర్తియగుధ వ డ్డి డ గా గరుణద ర్పవచ్చితిమి న్నల ండువు ॥ హా సో మ య పాయులు దైవసా భౌమ మ గ గ ము నే మరు డన్ ॥ ౧

నువిప్రపర్యులునుముఖ్యధరాధిపబంధుకోట్లుభూ । జనములుకోరినట్లులన ంఖ్యలనమ్మ
యు డాదరించిభో। జనములనంబరంబులనుసన్మణిభూషణవస్తువాహచం దనములవి
డి నుంబులనుద యుఁదృప్తిఘటించెనిత్యముక్॥ ౧౪౦. శా ॥ ఏరాజన్యునిపెండ్లియైనను
వ యీయాత్మింపనిట్లుండునే । యారూ న్నతితోడవేడ్కనుసుయజ్ఞాపోయికన్గాంటిఁ
క త్పౌరోహిత్యముమామకీయమగుటఁబ్రహ్మాదులంజూడమే । మేరాణింపఁదదుత్సవం.
బ డునెమ్మింవీర్చినారంగదా॥ ౧౪౧. ఉ॥ సాంగముగాఁగనేనుదివసంబులనొప్పగుత
వాహముక్ । సంగతిగానొనర్చిమతిసన్మణిభూషణదివ్యవస్త్రమా । తంగరథాశ
త్యవ తామణులాదిసమస్తవస్తువుల్ । పొంగిమయుండునల్లునికిఁబుత్రికిఁదానరణం
ంగుచుక్॥ ౧౪౨. గీ॥ శక్తినొక్కటిజంద్రహా ంబునొకటి । మును పెస్పృజియించి
టినిజన రే । వినుము నాసుతమందోదరినినా ంగు। నప్పుడిచ్చితిశక్తిదశాసు
రను॥ ౧౪౩. ఉ॥చంద్రమతిందయామతినజప్రముఖామరకోటిసన్నిధిక్।జం దినేం
పావకులుసాక్షిగనిచ్చితినీకునోహరి। శ్చంద్రనృపాలయిప్పుడిదెశ నిరాస ఁజంద్ర
హాసముక్। జంద్రరుచిప్రకాశమనిశంబుధరించుమటంచొసంగుచుక్ ॥ ౧౪ .చ॥ గతి
మనుబో చియాత్మసుతకన్ననుమిన్నగదల్లిదండ్రియుం। జిరముగదానెకాగబ్రతికించి
రు బాయలేకపె। క్కురువెఁఁజెందుచంద్రమ న్గొ ను నుఖే మొందుచుక్।
గ ణమయుండుధీరమతిఁగన్యనుహూర లంగఁ చుచుక్॥ ౧౪౫. ఉ వచ్చె ఁ
సారెకునువంతవహింపకుమమ్మఁజెందితా। నొచ్చములేనిమేల్మనుమనుర్వినిదేనిజమా
నోటునే। నిచ్చినదీవెనల్దలఁపనిప్పుడయప్పగిదిన్సుఖీయిఁకక్ ।వచ్చినఁగానియాపద
లవశ ముపిచ్చుహిమంబుచాడ్పునక్॥ ౧౪౬. గీ ॥ అనుచునిజపత్నియును దానునాదరిం
శి ముమూరొనిబుద్ధులుచెప్పికొన్ని। చంద్రమతినంతటనుహరిచ్చంద్రపతి। కొప్ప
చెనునమ్మయుండుల్లమలర ॥ ౧౪౭. వ ॥ హరి ం డునునత్య త మా హు
పురస్సరంబుగానతనిచేతననిపించుకొని భార్యార ం తో మణియ స్యందనా
ండై వందిమాగధపాఠకస్తోత్రంబులును భేరికాపటహ కాహళ తూ సంగీతవా
ద్య ంపరాఘోషంబులును, రథనేమిధ్వానానేకపబృంహిత తురగ హేషప్రఘో
ష ములును సుభ్భటభటమహోర్భటులును దిక్తటంబులఁబిక్కటిల్లంజర్లి దినదినప్రయా
ణ బు పరిణయవైభవోచితాలం ంబగు నయోధ్యా గరంబుఁ జొచ్చి రాజను
ది ప్రదేశ బునరథావతరణంబుగావించి మంచిలగ్నంబున నంతఃపురంబుఁబ్రవేశిం
పు తప్ర పా శువిశేషనిషేకముహూర్తంబున జాంబూనద మాణిక శోభి
గుకే కాసా ంబు ప తూ కా ల్పంబు ఁజంద్రమతీ లామ గ డ
య బు నా ం వారా ంచేలుచుం కుమ
ర్థి కు ంబును గాంచిలా చు స రాజ్య ం

సత్యవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండెననియు తెఱంగున నంతయునుహరిశ్చంద్రుండు సఁల్కిమతీయసుయజ్ఞుతోనిట్లనియె॥ ౧౫౭. క॥ గాథేయుఁడు మేమునుసుర। నాథుభకలహమొందినదిహేతువుగా। భూధవుఁడు సతియుసుతుఁడును। బాధలపడికెరెఱుగుపట్లమహాత్మా॥ ౧౫౮. గీ॥ అనుచుఁదెల్పునాసర్వజ్ఞుఁగనిసుయజ్ఞుఁ। డలరివినయంతోడనిట్లనుచుఁబలికెఁ। జంద్రమతితెఱఁగువింటిసతియుఁబతియు। నిలనునట్లార్తిఁజెందఁ హేతువేమొ॥ ౧౬౦. క॥ ఉత్తమసత్యదయాసం। పత్తినిదగువీరికాయపారశుభ వో। ద్వృత్తినటువంటివేధలు। హత్తుకొనుటపూర్వకర్మమదియనవలెఁబో॥ ౧౬౧. నావుడునవ్వసిష్ఠమునినాథుఁడుయిట్లనియె యజ్ఞుతో। నోవసుధామరాగ్రణిమహోన్నతభాగ విపత్పరంపరల్। దావలమౌట ప్రాక్కృత ధర్మదురాగతకర్మబంధముల్। గావునవీ కట్లుబడఁగావలసెన్వినుసావధాన ౯॥ ౧౬౨. గీ॥ శైలజాపతికృపనునీసలలామ। కిట్టిసౌభాగ మమరెనీపుట్టువందు। నఘువీరలపూర్వ వృత్తాంతమఘుహ। బవివవించెదనుసకల బుఁధెలియ॥

ఆశ్వాసాంతము.

మ॥ కరిరాజావనచక్రచక్రభరణాంకస్ఫారదంష్ట్రి ప్రభా
వరభాస్వత్కిటిరూపరూపవిభవప్రాంచద్యశోదంచిత
స్మరదారప్రథితాబ్జమబ్జజశిరోమాణిక్యకోటీరన
- రమారంజితపాదపాదభవరమ్యాకాశగంగాపగా॥

క॥ కాళీయ ఫణిఫణామణి
శాలాంతరనాట్యచలితచరణాంభోజా
కాళిందీమానససర
సీలాలితరాజహంస శ్రీలకంసా॥

ఇంద్రవజ్రవృత్తము.

స- మనఃపంకజచంచరీకా
- ప్రమోదా చి ని లాత్మా
సత్యప్ర ం వచఃప్రవీణా
య శ్రి ప్రసాదా॥

గద్యము.

❊

ఇది

శ్రీమద్వేం

కటేశ్వరవర

ప్రసాదా సార

స్వతవిచిత్రహారితసర్వ

త్రపవిత్రాపస్తంబసూత్ర

శృంగారకవిత్వవైభవతక్కె

ళ్ళపాటివేంకటపతితనూభవసర

సహాం త్యలింగనామాత్యప్రణీతంబై

ననుత్తర హరిశ్చంద్రకథయనుమహాప్రబం

ధంబునందుహరిశ్చంద్రుండు మృగయార్థంబు

గాఁజనుదెంచి మయాశ్రమవనాంతరంబునఁ జం

ద్రమం జూచుటయును మయుండుచంద్రమతిని హ

శ్చంద్రునకు వివాహంబుసేయుటయు భార్యా సహితుండై హరి

శ్చంద్రుండయోధ్యాపురంబు ప్రవేశించుటయుఁ గుమారోత్పత్తి

యయనుకథలంగల తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. ❊❊❊❊❊❊

శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్రభాషానిలయము
సుల్తాన్‌బజార్, హైదరాబాద్. 1
2.667
2.5.

శ్రీధరాయనమః.

ఉత్తరహరి ౧౦వ ఆశ్వాసము. పద్యకావ్యము.

చతుర్థాశ్వాసము.

౧. క॥ శ్రీశో తతతశుభవ। క్షాశ టా ౹రవి క్షుసక భు ర। క్షాశంకరవా వవా। గీ స్తుతసుగుణబృందకృష్ణముకు దా॥ ౨. గీ॥ అవధరింపుముకుం సుతాగ్రజు కు। నియె ట్లుమార్కండే ‹~ పఁయూవ। స్థమానీం ‹డ ,డుకా కు శిష। వరు తోడనుబల్కెభావంబుజెలఁ ॥ ౩. క॥ దం తురగమ ధభటు। సంతాన గ్రంబు త్నస ధవి సీతా। త్యంతరుచివిభవమగుచున। వంతియనానొక్కపురమువసుధ అ ...॥

చంద్రమతి గార్వాజన్మవృత్తాంతము.

ర గీ ఆపట్టణంబునకధిపతియైభుజాటోపప్రతాపమహోగ్రకరుఁడు। చాప శౌవేది త్రుభూపారణ్యపావకుండుశశాంకభావజనిభ। కాంతిమనోహరక తసౌం దర్యుండు లలోహితచారునిరుపమాఖ్యుఁ। డనరురాజన్యుఁడాతని మన్ననఁజెలంగి ర ఁదత్పురిజవభద్రుఁడనఁగఁ। గోట్లసంఖ్యలధనధాన్యగోగణములు। నవ్యభూషణావ ..నములుమొదలు। సంపదలుగల్గి సరిలేక సంతతంబు। లీలఁదగియుండునందొకహొ ండు॥ ౫. క॥ కంధరసమానకచ్ఛదర। కంధరలోకైకరూపకాంతులకడువీఁ। కంధ ఁగఁదగుకల। కంధరయనుకోడలొకతెగలదాతనికిఙ॥

కలకంఠరాభివర్ణనము.

౬. క॥ వింటెయిటువంటిదిమ్మరి। పంటకులంబుననెకాదుపాటింపఁగవా। ఇ గ దానసౌబగుల। పంటకొటూరంబుకళలపంజరమనఘా॥ ౭. మ॥ చిలుకాయాప పఁగఁ దనుశ్రీనెంచఁ గొంకిమ్మించులోఁ। దళుకాకన్నులకాంతికెందలిరుని ౹జీ డాల్। బెళుకాయాకలికావిటాళిదిటముల్ భేదించుడెందమ్ములోఁ। లు కా .. కా, ంతదగుమెచ్చేకోటియుందిటనఙ॥ ౮. క॥ కరమాచెలిమో ధా। ర ..ురర ప్ర మామధుశీ। కరమాపల్కులుసామజ। కరమాయూరు .. తటి ర మె డా ।గా. । మొగమాతమ్మినాసల్కశి। సగమా డువాలుజడయు

తళితవరయ । న్నగమాదానికిసాటె । న్నగమానినిగలదటన్న నగమాజ తిక్ ॥ ౧౦. ।
ఝులాయలకలు నెలరా । చరులా చెక్కిళ్ళుపూలసరులాకరముల్ । గిరులాకుచములు
తిరులానుందొడలుయలతెతలులాచెలికిన్ ॥ ౧౧. గీ ॥ రెడ్డికొడుకైన యొకయెాబ్బ
గీఁడు । పొలముదొఁకరికాతెను బోతువంటి । వాఁడయోదానిమగఁడఁటవా మ ని ।
తచెడిపోయెనోబుద్ధియెట్లుగూర్చె ॥ ౧౨. సీ ॥ జొన్నవిత్తుటకుపోచ్చగజా చేనికిఁ
న్నముందటియేరుమన్నిదున్ని । పాలివాసికి గ్రొత్తచేలుదీర్పఁగబీళ్ళఁజెట్టులుగొడ
గొట్టికొట్టి । యడుసుదుక్కులనుమళ్లెడలఁగాఁబాఅలదురుసై నగనిమలునటికినటి ।
రుమునుఁగఁగాదబలసిన చేలలోఁదెరలకఁగలుపులుతీసితీసి । పొ్రిదుగూకంగ లుఁజే
ద్ద తెలెను శెట్టుసంకటిమెక్కుచుఁబొట్టనింప । జెప్పకా నుగు కపైఁజే గులు
డుచునిద్రించునారెడ్డికొడుకురేలు ॥ ౧౩. క ॥ మగఁడనుచువానినెన్నఁడు । మగువ
గ. నదువాఁడుమదిలోఁదనప । త్నిగదానిఁజూడఁడౌరా । తగవెఱుఁగకఁగూ
ఢా ననవలెన్ ॥ ౧౪. గీ ॥ పొ్రిదలొకవేళఁబోరాడఁబోలఁతివాని । పక్కజే గ
నాదుక్కిమచ్చు । గుటుగుటులుదొట్టఁబులిఁబోలెగుఱకఁబెట్టి । నిదురబోవఁగ గ వళ్ళి
జె రియిల్లు ॥ ౧౫. సీ ॥ నిడుసోఁగ కురులుకీల్జడనల్లు నొకవేళఁబూలవా ంచుఁగొ్రి
ఘటించు । నుదుటఁజెందిరముఁజెన్నగదిద్దు నొకవేళ బెడఁగుగ స్తురిఁబెట్టు బి. బొటు
ండౌరువా్రఁతవన్నియఁదాల్చు నొకవేళ జిగిపట్టుబొమ్మంచుచీరఁగట్టుఁ । బగడాల
ఁహొంచు నించునొకవేళఁజౌలేమ్చుముత్యాలసరముజేర్చుఁ । గ్రిక్కిరియఁబవికఁగి ంచు
నొ క్ర వ । బటువుగుబ్బలడాల్ రేచుపైఁటవైచు । దినదినంబును నొకయమ్మె
యగు । గడచినడచుమిటకరించుఁగాఁపుపడుచు ॥ ౧౬. చ ॥ పొదిగిఁటఁ గాంచు
గా చితమిఁబూనిగిరుక్కునమళ్ళిమళ్ళిచోఁ । బదటిమివచ్చువచ్చిచనుబంతులుకొంత
జాఱుచుండఁబ । డవడిఁజేర్చుఁజేర్చుచునొకించుకఁజూడకజూచుఁజూచుచున్ ।
దియఁగఁగొంకుపిధివ కాఁడెవఁడైనమెలంగెనేనియున్ ॥ ౧౭. ॥ కోఁడెకాంద్రను
మర్లుకొనివిభు గికురించితిరిగెడుబోంట్లనేమరకఁగూడదు । ధికుండుజారవిద లకం
డిఁగన్నసాగ కాంద్రనుజాలఁజూడఁ వురు । వడిరెడ్డినరయుచు వచ్చిన భటులతో
లఁ లమాటలాడదొణఁగు । నగరిదాదులువచ్చినను ముచ్చట రాజరేఖా వ
డుగుఁ । దనదుపా్రియంబునైటిజక్కఁదనముఁదానె । కాంచివిటకా పొ దు
కేక పొ లు । బట్టజా నితమిఁదొట్టిగుట్టువిడక । హా కునికోడలౌరార జా
డ । । ం నొకనా డుమ రాభ బుఁ । ఱచి యన్యాస్థాస
వెడ ివేడ్కతో చి ఎమ్మము దు టియించి తే
దుటన ా్రి మేల్ప న్ దనా
నా రా జీ పవడం న్యాగ

చున్ । మిన్నాతేజి తెచ్చిననృభుఁడు నెమ్మింగాంచి యెక్కె సన్ ॥ ౨౦. ఉ॥ ఎ క్క
గుచ క్కసేనలురహి డువంగమృదంగసంగతిన్ । ధిక్కిటధిక్కుతోంగ ణ త్తరితా
మితాధికో త్తధిం । జక్కనివారకాంతలుహుషారుగనాట్యము సల్పుచుండసాం । పె
క్కఁగ రాజవీథులమహీతలనాథుఁడు రాజసంబునన్ ॥ ౨౧. ఉ ॥ వచ్చుతఱింబురాంగన
వారకనాండ్రొరులాజ్ఞ మీఱి మేల్ । మచ్చులు జేరియుంగృహసమంచితగంధవహాయనం
బులన్ । విచ్చుగహ త్తియున్ వెడలి వీథులరచ్చలుబాఱుదీరియు । న్మచ్చటమీఱఁదద్విభ
వమున్మది మెచ్చుచుఁజూచునయెడన్ ॥ ౨౨. క ॥ ప్రొఁదిగ రాట్నములందగ । సాదర
గనిరుగుపారుగుచానలుగదియన్ । జౌదరికోడలుదానును । మోదంబుఁ జెలులఁ
బాడిమును పేవేడ్కన్ ॥ ౨౩. ॥ నెఱిచూ, పెంబడిజరుగుచు డెడిపోఁగు తనూ నా
లనెసఁగ । నేకుతో రెఁచై కెత్తెడుభుజమూలకాంతలం గణముబంగారుజే
ఁ డ ద్రిప్పెడు నేగము జాఱు లుఁగు బ దూయువ గుబ్బ రుజెంద। వె
మ్మితేకు లెక్కతొక్కుడు లకఁ ఁచి గుటులుగద । దూ పా లతేని
ల్ దుముకుచుండఁ । ఉదొడలనంటఁగాఁగోకనెఱి క్రిక్కి। ఱియ డంచుచుఁ
ండి రెడ్డిపడుచు । ఱంగుఱంగునరాట్నంబుద్రిప్పుచుండె ॥ ౨౪. ॥ ఘమ్మ దం
నదము । లిమ్ములనాదమ్ముగ్రమ్మియి పుగఁజె కిన్ । గమ్మఁ మెసఁగ దుల ।
మ్మహిపతివచ్చు వ కాత్మఁజె ంగన్ । ౨౫. ఉ ॥ ఉగ్గెడ ంచిపై నెఱికొప్పిడిముం
దఱగుంబదాంగుళిం । మొగ్గతిలన్ దగుల్పడఁగమూపునఁగ్రొమ్ముడివేగహత్తుకో । ది
ముదీటుకుచంబులునాచలేకఁదాఁ । బగ్గెకుఁగొట్టుమిట్టిపడు బైఁటచె
ంగఱ నలజాఱఁగన్ ॥ ౨౬. ఉ॥ అంటిఝుళంఝుళధ్వనులనందెలుమ్రోయఁగవేగవ
చ్చియా । పంటవలంతి తేనిముఖపద్మముగన్గొనుపంటుజాతివా । ల్గంటిని దుంటవింటిదొ
రంటినిగంటినటంచునమ్ములన్ । జంటచెడంగుచంటిజిగి ందమరంజుఱు కంటనే
॥ ౨౭. ఉ॥ కన్నులువ్రాల్చియవ్విభునికౌఁగిటుమన్మథరాజ్యభోగసం । పన్నతనొం
మచ్చి లపారము గామదిఁబిక్కటిల్లఁగాఁ । బన్నినవాగురిందగిలి పాయనిలేఁటివి
ండెఁబో । మున్నెగడంగిపొంగినృపముఖ్యనిదృక్ప్రభలాక్రమింపఁ న్ ॥ ౨౮
రి కలలోనినిండునెలరేక తెఱఁగునరత్నరాజిలోఁ । జొక్కపుమా కంబుగ
లోమిటారమౌ । చక్కనితమ్మి తూపువలెఁజానలలోననమూన కాంతుల ।బ
పి చులలనంగలకంధరఁ గాంచియాతఁడున్ ॥ ౨౯. క॥ ంధురతురంగరథ
భు విభ నులమీఁదిబాళిదొలంగన్ । గంధేభయానయగుకల । కంధర
జు హ ంధి డిగెన్ ॥ ౩౦. ఉ ॥ నాటినప్రేమతోడ నాథుఁడు ందన
టి నబాణముఘునంబగు వేదనసంఘటింపఁగా । నాటి
బు ర మ తినే । నాటి యప్రసి యునునా ముగా టూ

గణాత్ముఁడై ॥ ౩౧. చ॥ నగరికి నేగుదెంచి నరనాథుఁడు సేనల వేగఁ బంచి గు ।
గ గియం పురికర్మిఁ జేరి రహస్యసీమకున్ । దగ నొక ప్రౌఢదూతి మమత లు
కదా వల్లన । మ్మగువ తెఱంగెఱుంగుచు సమస్తమెదన్న మకించి యిట్లనెన్ ॥
శాఁ దియనఁ దఁగు నాయది। క్కాపదియా వ్వెన్నెనలరుకనకముఁ బుటముల్ ।
నడా ప్రతిమయొ। క్కాపదిఁ బదిగను నుతింపగాఁ దగు దానిన్ ॥ ౩౩. క॥ సరగు
గూర్చిన । గుఱుతుగ నీకిత్తు మదిని గోరిన దివ్యాం । బరభూషణధనరాసులు ।
యముఁ దోఁ బంపెన్ దూతిన్ ॥ ౩౪. ఉ॥ రాచకుమారు పొందు గుఱువిరట్ట
క నైజవంశముల్ । నీచత జెందు నంచనక నెమ్మది మామయశోవిలాససా । ర
త్రియుం దెలియనోపక మళ్ళెను నీలలోహితుం । జూచిన జూపె భావమునఁ జూచు
పమిటూరియేఁ ఫున్ ॥ ౩౫. సీ॥ అలుకుడై నువేగఁ దలవాకిటికి నేగు నాదు
బల్కకూరకుండు । నెచట నిల్చిన తర్లకచట నెవ సీయించు దిమ్మరిగతి సారెఁ ది
డు । నొక పనిఁ బూ వేఱొక పని ఘటియించు బెడిసి మాటలను దబ్బిబ్బులాడు ।
చెలి చిసీ వెవ్వర వేడుపలు మాఱుఁ ప్పకబయలుఁ గాంచు । బా సే
ముడు । కోడలాహారని లఁగోర్కులుడిగి । నీఅలోహితుపై భ్రాంతిసిమి
ల మన బు ్రీడలేక ॥ ౩౬. క॥ పకఁ బవళించియొడనా । చక్కని విభు
సామ్రాజ్యంబున్ । దక్కబెనంగఁగ యక । నక్కట మగనాలిఁ జే నావి
అ చునారు కుఁ దెలుపరానట్టి విరహ । మెంతో మది నే ్ర నిశలను
నా ఁ గ రామ మా ంగణముల । సంచరింపుచు మరుతాప మంచుఁ
నాయ యోయి మదనా । మాయన్నను గూడి నెసరు మది నెంచక ।
ను సె చెడుచల । మాయె ఁ గల నెనీదు మాయన్న నలక్ ॥ ౩౭. ఉ॥ స ర ఁ
ర తృతికిన్నుతుండవై । రుఁ డుపిఁ డటుంచు సను బరయింతు రె
తు । ఁద చినేమమతఁ జెందుట గాంచియు మచ్చరించినన్ । బో స కు
గు బూర పు నెఱుంగుమఁ గజా । ౪౦. వ॥ అనియుం జయా
రా డ పద మండలాగ్రపాండు తుల బొండుమల్లి లతోండంబు
కొనుచా గాయు పండువె ల డిమి కోడి సలువంకలం డొంకిశ శా
యె ॥ ౪ . ఉ॥ చందురచంద్ర కోదధి నిజాసలము ంచిన మంచివాఁ
నా ను క టనేఁ డిదె పాపకర్మి నం । చందురసీమ కాఁకలకు
ందురము టించెద వాశౌ్యము చేగ ధబూ వౌగ
ను రా న్నుఁ లుకఁ దగ దుధ త్రిన్
దుసల్ప గున ।
। స భ జా వ

దా ౯ బ్రసవ ప్త వ ఋతువహాళికిన్నదా । లోలతగుట్టుపట్టుగఁలోఁగి చి పుచు
నా ఁజెండఁగ౯ ॥ ౪౮. ఉ ॥నంటునరాజదూతికదినంబును నొక్క సెపంబుఁబూ వా।
ంటికిరాకపోకఘటియింపుచుఁబ్రియపుంగాపకాఁవ । వాల్గంటిని ల్మిజేసికుతుకం
బునఁబాటలు నేర్పులీలనా । తంటులమారిమ ,ముగదానికినానృపు ప్రేమ దెల్పఁగ౯ ॥
౫. గీ ॥తెలవయానందవా లోఁదేలి మొక్కి । వేగఁదెమ్మ నఁజని తెల్పవిని జెలంగి।
హంతి శా గారమునకునాథూంత లఁ ప్రేఁ ।డొంటినిశివేళ రాఁజూచియవిద జేర ॥ ౪౬. క॥
యొండొరు మొకములు ।ముద్దుగఁగనుఁగొనిరొ లేదొ మునుకొను లెవరో । పద్దుగ
వునఁబెన గొన । నిద్దఱు నేరనుచుమనుఁదుయేయ న్వెదకె౯ ॥ ౭. ॥జా గుణేం
తంబులునుస ం సెుఁతెంగి జా ఽగావు ౯ । భూ లనాథుఁడుబ్రతులపో ది లో
ంచుఁ ంథవి । ్యా చమ ృ ౯గళరవాం చః ప్రవీణత౯ । జేతమురంజిలం
గ జే కళల్ సకినేలెనిత ము౯ ॥ ౪౯. సీ ॥ పాలిం కెమ్మో వి చ్చిదేరెడునఖ
ద క్షు బులడాఁచిడాఁచి । మనచు ము ఁ న్ను ఁజెక్కి ు డెస్ని
దు ఎతుడిచి । లివహ బిగిక్తా గిలింతల వా. నుపట్టు మ్మేను ఎకప్పి వి
త బంధోపరీరత భేదములను బెట్టులతఁ వొ ట్టెను యా ప్పులడఁచియడఁచి । యొందుబో
యితివనివేడుయిఁదుముఖుల । తోడఁదగఁజెప్పఁ బ్బిబ్బులాడియాడి । శం
బుదనపోవుజాడదెలిసి । కుందుస్వజనాళిగనిదిగు ందిచెంది ॥ ౪౯. ఉ ॥ స ంటిలో
ముదుసళ్ళుచెలుల్ మగవారెఱుంగనీ । కొ కజె వ్వబుద్ధులకునోడకరాపడి కాఁపబోటి
ల్ । పద్దువ ంకనేల కె ఉపాయొరుపంచలనంచు నెంచియే । పొ ద్దునృపాలు కేళిఁ
హాముద్దమిఁజో ్పవసించువేడుక౯ ॥ ౫౦. మ ॥ నగరంజెల్ల నెఱింగి ఘొల్లుమనఁగానా
నాటికిన్నాఁటివా । రుగణింపందలవంపులై స్వజను లేపొద్దుంగ్పు ంచ గఁబొం । దుగనా
సుద్దినిబుద్ధివించుజవభద్రుండా గ్రహఁబంధుచోఁ ।దెగువందా వ ంచుడంచు లికె౯
దండి ంచురోసంబున౯ ॥ ౫౧. మ ॥ వినియా ంతమహాభయ బునను నుర్వీనాథుతో
జెప్పె నె। ట్టనదిక్కెవ్వరుయింక ట్టులనియేద్వంగాంచిలాలించియో । వ తాదిక్కిఁ
.నెనీకుఁదగజీవంబిచ్చెదన్నమ్మ తెం । పునని౯ జెన్కఁదలంచునందటి ర్మాల
గా పనే ॥ ౫౨. క॥అనవినిభయమును నభయం । బెనయఁగనింటి ని చ్చియెప్పటి
౯ । వనితజరింపఁగనిక్కవఁ । గని ప్రత్యక్షంబుజం ఁగావెరవడ ౯ । ౫ . ఉ ॥
టివారునపక్షి ర్తికినోర కసిర యూత్మలై । యన్నములోవిషంబి న ంగ యు
ంచిలేచిమే । గన్ను లా ఁగ్రమ్మిపడఁగావిషమంటెనటంచుఁబొర్లుపొ । డ
మం డివిషాన్నము వెల్వడఁ జేసిర డ౯ ॥ ౫౪. క ॥ అంతటజీనము నా।
ఖ ో ఁజనిదెల్పినచో । నం ంగతినాథరణి । కాంతుఁడుకో ం
లి త్మ ॥ ౫౫. ॥ పదరిపశుపంచలో హాసంపదలతోడ । గొల్లలెట్టి చి

యూరె ముల్లుఁగాల్చి । చెఱిచితత్కులశిశువులస్త్రీలనుమగ । వారినందఱిఁ ...
వాటికమ్మ ॥ ౫౯. ఉ ॥ కొందఱుజిచ్చునంబడిరికొందఱునమ్మడుబోయిరాత్రిచే
గొందఱుద్రుగ్గి రంతమఱికొందఱునంత్యజులైరియక్కటా । యందలిహాళికాన్వయ
లందఱుతప్పకనిర్జిమిత్తమా । నిందలఁబొందకామరితనిష్ఠుఁడుభూధవుదుష్టబు చే
౫౭. క ॥ ఓడ్డారంబునఁదులుపై । యడ్డిషకారెడ్డినామమణఁచిమనమునన్ ।
లముఁజెఱుచునా । బో నిరాజంతయంతిపురమునకనిచెన్ ॥ ౫౮. చ ॥ ఉవిదకు వ
మష్టగుణమొప్పగుసాహసమెన్నవడ్గుణం।బవనినటన్నమాటతనయందెజెలంగఁగవ
థ థా । త్వవివశతాత్మయైశ్వశురవంశముధ్వంసముజేసిమాపణల్ । చెవికినిగాంచ
లై గనుజేరెనుకాపవిపాపప్రుఁజియై ॥ ౫౯. శా ॥ ఆరీతిన్నృపుఁజేరియాస
పారసక్తాత్మయై । యూరాజ నికొఁగిటన్ క్షణముబాయన్లేనిమోహంబెద
గీరంజిక్కిసుఖింపుచుండఁబురిలోఁగే రగా వ్రతం । బారూఢింజనులాచరి నా
నాఁడావైభవంబెన్నుచున్॥ ౬౦. గీ ॥ ప్రేమనాసతివిప్రులఁబిలువనంపి । ప్ర నే
డాచరించునీవ్రతమదేమి । యెట్లుసల్పఁగవలెదైవమెద్దిదీని । ఫలము దె ...
నాద్విజుల్లక్కరపుడు ౬౧. క॥ కేదారగౌరివ్రతమిది । వే మదురితహర
వివిధవరై వ । ర్యోదితహేతువునరులం । బోఁదిగదేవ లుసలుపునోమిదియబలా

కేదారగౌరీవ్రతనిర్ణయవర్ణనము.

౨. । ఆశ్వీజమాసంబునందువిజయదశమిమొదలమావాస్యమితిగనేక । వింశ
...లువేడ్కని...వహిం చిమొదటిజామునరేయిఁబూజచేసి । యన్నమంటకఫలాహా
సేయుచునిరత బుధ శైపైనియతిఁబవ్వ। శింపుచుభోగముల్లీలవర్జింపుచుసతతంబుఁ
జలు ల్పుచుండి । ధౌతవస్త్రంబుతోశుచిదప్పకుండ । నింటవసియింపుచునునోమియేట
ట । నిరువదొకయేటనర్చింపనిచ్చఁగోర్క । లన్నియీడేరునత్తెఅంగాలకింపు॥౬
। వ్య కాంబరంబులదివ కుసుమ । మాలికలనిష్టదేవతామందిరమున । మేలు
ల్లుచప్ర బు ర్మి యసఁటి । ంబములునిల్పితోరణాల్గట్టియందు ॥ ౬౪. క॥ తోల
వస బు ను । కలశంబుఘటించివస్త్రక ముగనును । జ్జ లకాంచనరజతంబు
న గ ఖ (నిల్పియందతివేడ్కన్ ॥ ౬౫. ఉ ॥ పోకలునాకులోడపసప్రుమడ...
థ త్రమె । తేకొమరాయపూపములుయెన్నిదినంబులకన్నినిల్పుచున్ । 9
ము ...చుఁజందనాక్షతల్ । జొకనలంకరించినవసూనచగాంబు
ము ...సంగుచు ...పాపూపా ...పాయసా
...డా ...మిచ్చి ల్ల ల ॥
తులు। ప్పి ...సున ... వె మ త్రి

మ ... నెనసియేక వింశతియగుదా । నసమపూర్ణంబగుము । స్నానుపమసా
... రన ంచికడకా ॥ ౯౯. ఉ ॥ ప్ర నిఁబో్రఁజుచుకా వడికి బ్రాహ్మణుఁ చు
త్రతంతువుల్ । కొ్రత్తగనేకవింశతియుఁ గూర్చిదినంబొకగ్రంధి ట్టులో । వా త్త
మై నపూజఁగొనుచుండెడు రాదియొక్కము న । వా త్తమమైన రముశుభోన్న
హ స్తమునకా ధరింపుచుకా ౦. ॥ గంధమిచ్చితాం లదమిం తోడ । నపుడు
రువ యొక్కలాయతిరస లు । వాయనం చ్చిభూదేవవర్యునకును । వినయమతి
డఁ త్కఫవినఁగవలయు ౭౧. క ॥ ఈ ని నేటేటను । సారమతిన్నిరువనో
కస వత్స ముల్ । వా కనోమినమది జే । కూర కోర్కులునుగ వెలయ శ్రీ
౨. ॥ ఉద్యా నఘట పకున్నసే తమై ఫలమొ ం మనుమ్మ పార్వ శు । ప్ర
నా ౪ ప్రథమ లశమతోడనా యే యిరువదియొ కలశ । ములునిల్పి పూ
లు లు చుహా ము బు గా ల్ప కా నను । బ్రాహ్మ త్తమ హ బు
మ రాధ జే రణ్య త । మ తగోసంచ ములతోడ । ఫ
... శముల్దానమిచ్చి । సేయవలయునుదా ప జెలువయు । పుడమినిది
ంబునోమెడువిధంబు ॥ ౭౩. సీ ॥ ఈ। వతంబునఁ దా ం రచక్కనిమారుఁడకా ము
నుమారుఁగాంచె । వ్ర ంబు గదా ండుచేరోహిణి తు కన్ననుజనువుఁగాంచె ।
వ్ర ంబు గదాయంచఁగాఁబౌలోమిసు ప పట్టంపురాణి య్యె । నీవ్ర ంబునఁ
దాయి సూయసారపతివ్రతాశిరోరత్నమ । నీవ్రత బునఁగా దేవా శవిష్ణు ।
ణ్ముఖు సృష్టిక ర్తృత్వసకలభువన । రక్షకత్వ గ్జరగణాధ్యక్షమహిమ । లొందిరి
లలోకంబులందు వెలయ ॥ ౭౪. గీ ॥ సంపదలుగల్గినోమినసకలకామి । తములుపే
యొనరింపనమితసంప । దలువహింతురువింటికేదారగౌరి । వ్రత క ను త్య
వ్రతముగలదె ॥ ౫. వ ॥ అని తమహత్వంబు ద్వి సత్త చే తి ళి
కా గ ప్రియుననుమ నానోమునోమ ం చి యపర స్మంబున లో రా
జను జ జన్మించి తనకుఁబతియైనసత్య ధార్మికని లంబ త్రిలుఁగా తానాయ ప
సద్గుణవతియును బుత్రవతియునై మనియెద గాకయనిడ ంచి ధా నావాహ
శోపచారంబుల సద క్తింగారీశులంబ్రా ంపుచు శాస్త్ర తి నేటేటఁ ప ం
ర్ష ంబులు సాక బుగాప్రతో ప స గోదా భూ
బులాదిగాఁగల డశమహాదానంబు నేక బులు ఎ స
మా రా ంబు భూదేవత ఁ స్త్రీంజేసెంగావున నాకల లలో తు దా
వ ద్ర శ్చ దురైయుట చం్రదమ శు ంశనా జే
ష్ట ల ంబు జ బును
వ శ శ బతిరిహి య నియు చు

గానమ్ముడు బోవుననియుఁ బుత్రశోకంబువహించుననియు జో తిశ్శాస్త్ర జ్ఞులుదెల్ప దండ్రిచేతన త్తైలంగునఁద్యజియింపంబడియె, హరిశ్చంద్రుండునుతనకుఁదావిద్ర య యునీచసేవలంబ్రవర్తించె నింతయునాదంపతులు మయుకటాత్ముంబున సేకాబ్దంబుల నుభవించి సుఖంబుఁచేకొనిరనినవిని యత్యంత తోషిత స్వాంతుండై సుయజ్ఞుం డ యంబుననమ్మునివరునితోనిట్లనియె ॥ ౭౬. క ॥ మునివరచంద్రమతీసతి । జనన బూర్వదురితచర్యయురాజ । న్యనికథవినిమదిరంజిలె । వినుఁడీదయనింకనొక్కవి మనఘా ॥ ౭౭. గీ ॥ చాలభువిర పడిహరిశ్చంద్రుచేత । లీల భూచక్రమెల్ల నే చుటకును । లఁడనదుపు మటుఁబంచియిచ్చుటకును। గారణంబేమిగాధికుమారు

హరిశ్చంద్రునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

కును ॥ ౭౮. క ॥ నావినియరుంధతీవిభుఁ। డావిధమునఁ దెలిపెదనుసుయజ్ఞధరణీ విభుఁడుసర్వజిత్తన । శీవిజనస్థానపురి ం గవె యుఁ॥ ౭౯ శా ॥ నానా కములన్జయింపఁగలవిస్నాణంబు జెం న్జన। ఘ డు దే ద్రిఁద మున హరుఁడై । యానాగాధిపభూషణాం యుగళంబాత్మఁదమి ల్పు । నుద్దేవతలెల్లఁదల్లడిలఁగావ త్తిల్లి ఘోరాకృతిఁ ॥ ౮౦. శా ॥ చణ్డుద్వంద్వమువిచ్చి స్థిరవిపైసంధించిబాణాగ్రము । నిక్షోణిన్నిలనూర్ధ్వబాహుఁడయి వేయేం జంబులో । రక్షోనాథుఁడుప్రాణవాయువులనిర్బంధించియుండంగఁబ్ర । త్యక్ష హరుఁడిచ్చె మెచ్చివరముల్ తాస్వేడినట్లారయఁ ॥ ౮౧. క ॥ దానమతిసర్వజిద్ర నాథుఁడుహెచ్చియసురకోటులసం । నూనబలోద్ధతి గొలువఁగఁ । బూనెను గ ములుజయింపభూమిచలింపఁ ॥ ౮౨. ॥ ఒకనాఁడుజంభారినుద్ధతివారించునొకన డుపావకునుక్కడఁచు । నొకనాఁడుశమనునివికలతనొందించు నొకనాఁడు నై ను ణించు । నొకనాఁడు నుదధీశు నోటమినొందించు నొకనాఁడుపవనునినొద యు । నొకనాఁడుశ్రీదునియురుపైభవమడఁచునొకనాఁడు యీశానునుగ్రమడ ద్ధచారణగంధర్వసాధ్యగరుడ । కింపురుషయక్షపన్నగకిన్నరులను। నుక డంచు గడ గునొక్కొక్కనాఁడు । గర్వపటువిక్రమోన్నతిసర్వ త్తు ॥ ౮ . నిప ర్యులనుహ మొ లులుచెట్టఁగమొ త్తిసాధించుఁదపములుసల్పకుండ । సవన శా జొచ్చిసం తంబునుపచ్చిమాంసరక్తములువేమాఱునించు । నుప తములు చి సురులనొంచియగ్రహారములుకొల్లాడికాల్చు।బహురూపులనుమీఱిపర్ణశా డ గిమునిస్త్రీలగాసిపఱచు । సతతహితమైత్రినీలల హితుఁడుదక్క । ది నీరాజవరుల । పేరడంచుచునెందునుమాఱులేక । గరిమఁజె డు నందు। రార ఘ । వనోద గములెల్లమా పముల్ జా చి

ద్రహ్మ లుష్ఠ భ్రష్టు ములె జె ।

శా మి ంజేరియో భువ మహాతపోధనదయాంభోరాశి కుంపవే ॥

౫౦. ॥ వేయేలనీవెదిక్క । డాయం నుడెంచితిమి ట బుగదనుజుం। డీయెడ
జె దుటకును । పాయంబుఘటింపవ పరమమునీంద్రా ॥ ౫౬. క ॥ అన నికా
నె । ననునిటు బ్రా ంపవలసెనాయెఱుఁగనాకో । దనుజుఁడుహరువరగర్వం।
బ్రబలుడువానిఁ ంపఁబోసఁగునెజగతిఁ ॥ ౫౭. వ ॥ వినుఁడె రికసాధ్య
కొకటియుర్విం బా కర్మంబులేఁ । పునగావింపఁగ శంకనొందఁడెవఁడా భూమీశు
నివాఁ । డనిలో గ్గడునీలలోహితుఁడుగాఁడాఁ యట్టివాఁడన్నన।ద్దనుజా
డు మిత్రుఁడాతని ఁగాఁడా చాల ఁంతిఁచఁగ ॥ ౫౮. క ॥ అఁటకునువేఁ
యానృపుఁ । టుమతిబోధించియసురపాలునిఁబరిమా । ర్చుటకును కో ద
టముగ జ డంపు ంపి రాత్మకుఁడై ॥ ౫౯. ॥ గాధేయముని ృగణము
ర్లియఁట వ తీ ।రి రుగు డే । విని నృపాలుండెదుర్కొనినతుల్ఘటిల్లు
గుభ క్తిఁదోడ్తె రత్న। బుపైను చిప్రియముతో ము. ం
ధి య । ము మీరు చ్చిన ని దే డేమి చినఘటి ,ఉ. బలు
ఌ ంబుననీకా మతముఁదెలిపి । సమ్మతించనిజనపతిస్వాం మలర । ధర.
ఘనఁజేయునత్తవిసితోడఁ । గూర్మినిటనెమదిలోనికోర్కి దెలియ ॥ ౬౦. గీ ॥ ప్ర
తాచక్రవా ర్గం భూమి । నేలుట పుగను చ య్య । స గరావ
ఖు ద్ద స ఁ కాదుప మార్చెద ట్టి నునినై ॥ ౬. ఉ వి గ
ను డుమ బుననీభువనంబులన్నియు । గావఁగడంగుకంటె నుపకా ము
త్తప ధనం బీవిధివెచ్చఁజెట్టకిఁకపె టికంచుదలంచిబల్కె భూ । పా వ
నీకుసులభంబునఁదన్మహిమంబుగల్గునే ॥ ౬౧. చ ॥ ఘనమతినా వేఁడితివి గ వు
కల్గఁజేతునీ । తనువనగాదుచాలదురితంబులుచేసితివింకనొక్క । జననము దు
గుణచర లనాదుత ంబులోసగం । బ ఘుయొసంగఁగైకొని యంబు నేలుము స
ధా।తియుఁ ॥ ౬౨ క ॥ అనియాదైత నిననిఁబో ఁ। గో ఁగానొఁ రచిన్నృప
గో నయట్లా । ఘనదివ్యాస్త్ర చయంబులు । నువుగనుపదేశమిచ్చి య గె ము
యుఁ ॥ ౬౩. క ॥ అంతర ద్యుక్తుఁడయియు। వంతీ ధుండుగూర్చ్యి ని
డఁ ధతురగసద్భటు । స తానముభయదముగనస
ర్త జిత్తుసర్వారుఁడగుచుఁ। బా వ నేస్త బు బటుతే । క
ం జు డదా గా ల్లముచ్చు । మాయమాటలు చె పో నుచు
నుడ చి య్మటుచితమగునె । హితు డనుచుగా లాహితు నాయ । హి
తు డొటనె గనైతి । నేనెఱు గునె గా నము ।
భా గా లో దను

యఘోరె | బలిపించెక్షోణితలముసంక్షో ంచ || ౯౭. వ || అంత త్ర ప్రళ
యకాల లలోహితుండగు లోహితధరా లేందు్రిండు ప్రయాణ ౩ ధణం
దిగంత ములుబగుల సగణ చతుర్విధ చమూసమూహంబులతోఁ దర్లి నిజాటో ం ని
రాకరించుచు జనస్థానంబుఁగడచి స జప్రక్షోనాథుండ క్షీణరాక్షసబలంబులతో గ
డంగినంబాఁకి, సముద్రంబుసముద్రంబునుం దారసిల్లి సవీఁక, మనుజదనుజ సేనాసం
హంబులుద (పడి దండసెంజినీటంకారంబులును నుద్దండభట హుంకారంబులును
ను త్తుంగ ంగద్రథనేమీఘోషంబులునుదురంగహేషితంబులును మదద్విరదఘీంకారం
బులును రోదసీకుహరఁబతిక్రమిం (దరంబులనేసియు గదలవే యుఁ గుంతం
గ్రు యు బట్టసంబులఁదట్టియు శూలంబులనొత్తియుఁగరవాలంబులమొత్తియు నా
ప్రకారంబులందొమ్మిజగడంబులఁజిమ్మిరేఁగి యహర్నిశంబులు ం స బు లెడతెగ
క పూర ంబునర్ణింపనలవిగాని సుధానిమిత్తంబు ప్రవర్తించిన దేవ వ యు ం న
ను రించి భద్రదుంమభిరుద్ర కార్ముగర్జితంబును నానావిధాయుధ ద్వాదశసూ . స
కాశ బును గరుప్రహోజ్వల శిలీముఖ మహావాతంబునుమదసింధురకళేబర భూ న
దాన శ ర మహామీనశిరోరుహ శైవాల బృంగ యా పాత్రసేక తు గ
యు శోణిత సాగరంబుపొరల బె యు ర యంబావహిల్ల యతిరథమ
థ యోధా సర సేనానాయక సహితంబుగా ననేకాక్షౌహిణీ సహస్రంబులు,
శా ఘాత తా సీ ంబులు నోలలాడ నుభయప ంబులు నిర శేష బుగాఁ
యొ బు మా హా హా ఉలు పా సి బంటు నంబున
యోగంబు యుచు ద్వంద యు బు నాథు డతిక్రమి
యు మాయాడం రఁ డించి హస్త్ర ప్రయోగ బు ర త్తుందెగటార్చి
గా. | కురిసెంర్షులు ంగిమూని రిచిన్కల్ దేవతాదుండు ల్ | మొర ం
తులవేం ంబోంట్లయాటల్ ది ం | చెరసెదైత్యునిచేజగత్రయము
బెట భ భ్రాంత | ంగాంతిజితాఖ్యనా జయ ర్థ్వీనాథుయ
గా. హ కజాసన రా ము లువచ్చిమెచ్చిభూ | వరుసా
మును వే ద మగ్నభ | సాధువ క్యములవ న
నవామరుల్ | మతి నేఁ సగా బ్రతుకు దల గంటి మటంచు
ర వ శిష కోటిగొలువ వడిగాధిసుతు డు | రుణ థ
గా గిటఁజేర్చుచువే థ బు మను నా గా మా
చే వె గుగనే మేయమ న థ చిమె |
హ హ ముఖ్యులు నులుం మ్రొక్కు పేర్మ
| ను మ భ న

cగాంచి జగత్పవిరక్షణార్థమై । దా విభ ంచి యాత్మను తంబు నొస .. ద్రి క తికా। భూవిభుపావనంబయినపూ భవ బున నేదయామతిణ్ నావుడునా ము నాథునితోడసుయజ్ఞుcడిట్లనెణ్ ॥ ౧౦౩. క ॥ రక్షింపcగc గుబాలుని । నక్షయ తు లోహితా నదేలా । తక్షకుcడుగ అచెనాశిశు । క్షితి ర్తిcబొందు మి ందా ॥ ౧౦ . వ ॥ అనినcగౌశికునిశిష్యునితోమను శదే స్తా ఖా మూండి

లోహితా నిపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

యె ॥ ౧౦౫. ఉ ఆదియుగాదిని కసురాసురులందఱుమందరాద్రిదు । దధి పై చిద్రచ్చ సుధతో రమతో, మణితో, శాంకుతోc । పాదపపంచకంబుతో యిభ సతో, సి వ ఘోటి c । బో గను వి చి టుపొ దుగన వేచ్చ ॥ ౧ ౬. ॥ అ దఱులోకై । ందర్యశ్రీకళా శారదు జ పొం వెలవెలcనులయుcబు । ందను గొల్లుకట్టిరమణులలోనణ్ ॥ ౧౦౭. రం సె మరుచు । ణ్మా క్తిక రహి గు ర భూసుమమ ంభాయ మ్యతరంబై । ౧ ౮. చ ॥ వ త నందఱుణ్ దేవవిటాలికూటమిణ్ । దినదినముణ్ సుఖింపcగమదిందనదృష్టి కినింపుగామి నే । ఘనునయినందగుల్ప కగరcముతోcదనకా తిరూపయా । వనములమూఱు లేక వి విన ర్తిబెరంభమ హ బుగణ్ ॥ ౧ ౯ ॥ ఆకుకొకయిం లేకవ నాజిధ ణా ట్టిశౌర వం । తుని న్నముల్ నియతితోఘటియించి సోమయాజి ం । బులకుcబొక్కుచుcజి త్తముకcటగించనం । దులసుఖలే మందకవిభుcతుద వ డణ్ ॥ ౧౧౦. ఉ ॥ అక్కడయక్షరాజసుతుcడచ్చరబోటులలోనరంభమే ల్ జక్కనిదంచునచ్చటిభుజంగులసంగతిcగోరదంచుcదా । క్కముదిcచు మోహ మె నెక్కొనియుండcగనొక్కనాcడుతణ్ । గ్రక్కునc దంద్రి దుర్నిసగూఖన్ముక కు జనిరమ్మటంచ ణ్ ॥ ౧౧౧. క ॥ అ పించు cటు ంభను । నుc గొ గా ంచుcగడుదమకముతో । నదజుcడుతర్లి వేడుక । ననిమిషపు cజేరవచ్చె తి భూ నణ్ ॥ ౧౧౨. ఉ ॥ ముందఅనాహరిగడలుమోదియభటూవ వెంట ంటిరా వం బుగ్రమ్మికయివారము జేయcగcగుంద ంపు మే । లందలమెక్కి వేడ్కc దనున మెచ్చిచూడనం । క్రcదనుకొల్వు కేగనమరావతి వీధులcగాంచెరంభయు ॥ ౧ . ॥ కాంచిన్న రసనసానాగడ । కెంచపుమాష్టిcదుబెట్టు గెరలుచుcజె ౖ । ఱు నదcదటాయిcచణ్ । గొంచించక మొగలితేకుగుమ్మితిcజిమ్మెణ్ ॥ ౧౧౪. ఉ ॥ ము ద చెం శ్రీమణిcగాంచివింటిసే । తన్ములదాయరూపు సెఱతా న । మ్మని కోపుcజె కంగ చక్కని మోహనా గు ఱ కూ రు డాయిత డ బు న..। ౧౧౫. ॥ చం క డా

కళంకుఁడు వసంతుని చెల్వము రెన్నెలల్ పరమా । నందనుఁడాయనంగుఁ డు
గవారల నెంచ నేలమో । మందము నిత్యమై భవమొయారపుఁ జక్కని ముద్దుడా
పొందెను వీని యందె సరిఁ బోల్పఁగ రాదు జగత్త్రయంబునన్ ॥ ౧౧౬. ఉ ॥ చక్క
వేల్పు వెలచానలకన్నను నాటఁ బాటఁ జెం । పెక్కనటంచు దేవవిటు లెవ్వరి సోయ మెం
చనట్టి మేల్ । పెక్కులకత్తెనంచు దివిరీ వినుతింపఁగ నుండు నాకమో । మక్కువ
గౌఁగిఁటను మత్తి యుండినఁ గాక జెల్లునే ॥ ౧౧౭. సీ ॥ బహుబంధరతికేళి పటిమ
నిపోని పుంభావ సంభోగముల బెడఁగు । బాలయల్క బెడఁగు నగ్గలికను సుఖవారి
వేళాద్వైన్య కాశలంబు । బరిపరి పారావతరవాప్తిఁ జెలరేగి కలయుచుఁ గులికెడు
వంబు । శుకము పండొడియు మచ్చికఁ జుక్కలేర్పడ నధరపానస్ఫూర్తిన డరు సొంపు ।
సకాకోక శాస్త్రప్రసంగ కలన । రూఢిగాంచఁగ నేర్చు మత్ప్రోఢిమంబు । సీ
ఁటు ప్రకటింపలే నాఁడు । జన్నె పట్టిన ప్రియంబు సఫలమగునె ॥ ౧౧౮. మ ॥
పెందు ప్రేనిఁ గోల్వ నచ్చరలు రాఁగా వచ్చితా నచ్చటన్ । దనివారంగను చుండె శ్రీద
తన్ వాఁడు షి చియూ । వనితా సంతతికెల్లఁ దాను సిరులివ్వన్ జాలి వర్తించుచ ।
యాబోటి యొరంభ గావలయు ... బ గాఁ జూడఁగన్ ॥ ౧౧౯. మ ॥
నవ్విన వ్వ, జనకుఁడు ... బు ంజేర । కవడిన్ ద్రోచినఁ ద్రోయనీ,
కా ఉండునన్ జుల్కఁజే । యువగన్ జూచినఁ జూడనీ, గృహిణి దానుల్లంబునన్
మూ । ఎతన్ బొర్లినఁ బొర్లనీ, డుతు నేరంభాప రంభముల్ ॥ ౧౨౦. చ ॥
శ్చయింపుచు య.. ర ల్లభు డాదర బునన్ । నిచినసేగ వేవిడి విపజ్జకునం
చ్చియూ । నిమిషభ యుల్ జ యెన తిపురంబు నప్సరో ।
లతోడ భయనుజ ననాత్మ హ బుజే యున్ ౧౨౧. ॥ హో త్రిని ంల
పుచుఁ । బ తా ంజే తనకు భయమానలకూ । బరు మ్మనిస్మరకేళి । రమతిఙ
తుననుచు రాత్మకమై ॥ ౧౨౨. ఉ ॥ శ్రీమ త్ప్రభావునకు । వ మా కై
తో । వేమఱు మ్రొక్కనేయఁగల విన్నపమో విమలాత్మ నీపయిన్ । నా ది
నంబుగ నమ్ము మరమ్మ గమే । యీమెయి నీదు సొమ్ము సుమి యు వడెక మ్మ
క వ్రాయుచున్ ॥ ౧౨౩. ॥ చెలియొ బదిలముగా నిడి । నలకూబరుచే కొ
గీ భా ంచే । బిలుచు మ్మనిప చిన । వెలఁదియుఁ జనె వేగవాని డి
. మ । తలకున్ జెక్కిటఁ గేలుఁ జె సఖి జెం ంగ కొట్లుంచుఁ జిం । లుచు
త డుదా గ నా. వ । వె మ్మయొసం ర బ ను బ
... । చ్చి ట దాయ ౧
క వ చు వా

చతుర్థాశ్వాసము

౦బునఁబి క్రీటిలంగఁగన్మయుక్ । భావమురంజిల జది ల్మ గ న్న నో
గాంచుభూ । పావళిలంబరంబులురయంబునబోటికినిచ్చివేగమె । తేవ

నలకూబరశాపకారణము.

సొగసుదీటకనుంగవనుల్ల సిల్లుచున్ ॥ ౧౨౭. వ ॥ బురుసాకోకలుతై కజో వ
బుల్ పుష్పజవ్వాజికి । సురియుక్ గుంకుమ సర్వవస్తువులు భ ల్ గొంచు పెన్నా లు
ర చేఁదర్లియత డునాత్మ సదనద్వారంబుదాటం న । త్తటిఁబామెుక్కటితి
శకాత్మజుఁడునుద్దండోగ్రగాత్రో ॥ ౧౨౮. ॥ దురదురనడ్డము దుం
నంబ డీనిఁజంపివేఁ। దరలినమంచిదంచుదయఁదల్చ ఁజేతిమహాసిదూ బ్బ
బడిక్ దళమిపం ముతో రుతు లై డక్ । టి చ ం కాఢనద ందను ఉ
౦భయింటికిక్ ౧౨౯. ఉ ॥ చ్చన రంభ నెదురు చ్చిప బు ద
వ టగాఁగుచంబులెదమున బెడంగునగాటపు దమి గు చుచు గా
ఁటగా కుచుమోమ వాంచివే గరం । బిచ్చి టూ డ ట ద
ప్ర పోపాన్పునక్ ॥ ౧౩౦. క పరమా ద బుల రు కు దగ మా
సంబులో ప్ర తెఅంగై । పరిరంభణసరసో క్తుల । నరమరయి చుకయులే య గజా
కేళిక్ ॥ ౧౩౧. సీ ॥ కులుకుగుబ్బలజొమ్ము గుర్రుమ్ము లేర డఁగుర్రి వా ఁ ట
ఁగి జెనఁగి । లసంపుక ప్ప ఁపుచునధరోష్ఠ కలితా తమచు అ
శికంబులకుజొక్కి మాటికిమాటికిఁగొ సరుచోఁజెక్కి గొట్టికొట్టి । క ఇటిహ
కన్ను దేలఁగానత్యంతదై నో క్తులాడియాడి। పర శతఁజెందిచేష్టప్ర రముడి
। జవముసళ్ళభూషా ముల్ సన్నగిల్లఁ। బరగుసా ౦బుధినలకూ రునిఁదేలె
సంభోగమునఁగ దుజృంభణమున॥ ౧౩౨. చ ॥ ఉపమ టించుబంధములకొగ్గ
గ్గలి క్ గడంగున । ట్టిపతిచమత్ర ృతుల్ పెరవు ంచఁగని నె మెట్టిన
మానియంగభవసంగరమూ యుంచుకొంచె । నుపం కేళిబా యు
టిమిటారిమాటికిక్ ॥ ౧౩ . గీ ॥ అటులనెడఁబాయలేనిమోహము వా లు
రానాఁడుమొదలదియుండనిమ్ము । తనయువృత్తాంతమావేల్పుమునివచింపఁ । దక్
దువించుదుఃఖించితక్షణమున ॥ ౧౩౪. చ ॥ సురపురికేగి యాధనదసూను
ల క్ । గుటిఁగొ నఁగాంచియోయినలకూబరనాసుతుఁ డేమిజేసె క
చ్చినోపొగరునంగనితిట్టినావట్టిహామికక్ । దెరలనిరాపరాధి న చినకా
శ మిదె మా ॥ ౧౩౫. ఉ ॥ పౌర వ ంపఁజేతు లెటులాడెను బాలు ట్టిగా
య గా ల్ గడపునట్టియనా లుపేదలంచయో । యూ యపై
గుడు ంగఁగట్టఁగాఁ । రగుఁగాం ట్టయునఁదిట్టి రె
చ ॥ మనుజుఁడపై జనించుమిఁకమ ర్త నంద తీ

పయిఁ జగద్గృహారహితాయని తిట్టి యేగుచోఁ । దనయుఁడుబుద్ధవైఖ పెల

లమ్మణించదనం । తనబ్రతికించి దోడ్కొనుచుఁ దక్షుకుఁడందెను నా

ముక్ ౧౨. ఉ॥ తత్తకుశాపవేదనకుఁదల్లడమందుచుదిక్కుఁగానకా । యత్ర

శనందనుఁడు నార్తినిఁజెందఁగరంభఁగాంచుచుక్ । దక్షుఁడుకౌశికుండతఁడుఁద

లెవ్వరుదిక్కటంచుఁదా । నక్షణమంజెమేనకగృహంబునకుంజనె నాథుతోడు

నలకూబరశాపానుగ్రహము.

౧౩౮. ॥ ఘనవక్షమునసఖీస్తనకుంకుమముమానసము దేలుకరుణారసంబునంగ ।

చ్చితేరెడుమో పలుగంట్లననిశంబుసల్పుచుండెడుజపసరమనంగ । మొనయు కం

గోటిమొనఁ ఆఘోషించునిగమవిద్యారేఖనీటనంగఁ । బ్రియకాంగిలింతలమెయి

జనౌకృలపలజుట్టుకొను మోక్షవల్లులనఁగ । నలరిగద్దియఁగూర్చుండివలపుమీటి ।

మ్మ చేమేనకావధూటి । వలుదగుబ్బలమకరికల్ వ్రాయుచుండఁ । గాం ర ట్

ళాపరహితు గాధిసుతుని ॥ ౧౩౯. చ ॥ అంటగనుచుక్ బటూరబయలైన చను వ

టి ర్పన । ట్టిటకురయంబుతోడఁద్రపయిూష్వఁగఘుల్లిన నంగదంబులు । త

ముగమార్రియది నముదంబునమే కలేచివేగన । చ్చటనిలకేగమున్నెగనిసాద

ము ర డు డన ॥ ౧౪౦. క । వినయంబునుభయమును నె। మ్మనమునఁబెనఁ

గ గమా ందుర్రినకుక్ । ధనదసుతుఁడుసాష్టాంగం । బెనయఁగదండంబుఁబెట్టి

పక్ వక్ ॥ ౧. చ ॥ గుదులుపిఱుందుదాక సమకుంచితజానుయుగంబు ద్ది

యం । గ యఁ మోడ్పుకేలునొడికంబుగజేర్చినఫాల మఁద । త్పదములుసో

ల్లియభక్తి మొర్రిక్కుచులేచిరంభయుక్ । గొదుకుచుబా వారికనుఁగోలు

గుర్రిక్కుచునోరగాలక్ ॥ ౧౨. చ ॥ ఇరువురునిందువచ్చుప యేమనిమానియు వేడ

ర దా । గు బల్కెమానికులచంద్రమనాదురదృష్టమెంతయుక్ । పెఱ కవిన్న

చెద విటవ లపొందుఁగోరకే। నరయుచునీకుబేరతనయాగ్రణి దగు

గొర్రెత్తగక్ ॥ ౧౩. క ॥ పగవారిఁగూడిదైవము । జగతిన్నరుఁడగుచు

యి గబె । గ క్షకు డు శపింపక్ । దగనొకటిఘటించెనేఁడు దగాశె

॥ . ఉ ॥ ఈ బా యెట్లు తరియింతువియోగపయోధిని దు మా

యిుఁ ల్లి యునుదైవముమీ నినమ్మివచ్చితిక్ । భూతదయాసు లనుల పు

డ మచు । భా లాక్షి వేగఁగడుపాదములంబడి లేవ నక్ ॥

లయ్యి గ దక్ష జ్ఞాగ నల్పిం గరాసైన క్ । జాలంపడితిగా

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౦చి బాల్యంబుననే తత్తుకుశాపం బనుభవించి మగు ౦ బ్రతికి బహువత్సరంబులు
౦బున ల్లి నిన్నుం బెండcగలcడుబొమ్ము రంభాన భోగంబునశాశ వైభవు
వై యుండుమనివారలంబనిచి కౌశికమునిసార్వభౌముండు మేనకం జూచి ౖ ప
జనని కాcగిcటలాలించి తపోవనంబునకుం జనియెనుయజ్ఞా: లోహితాస్యునకు జం
తత్తుకోపద్రవవృత్తాంతంబు తెలిసెcగవాయింప నేమైన నడుగవలయుదేయని ముకు
ళితహ స్తుండై యంతకునకుంజండాలత్వంబు బా ప్తంబైన కారణంబేమియనిన ్తి

వీరబాహునిపూ ఒన్న వృత్తాంతము.

కుండిట్లనియె ॥ ౧౮౭ శా ॥ సాకేతాధిపుండౌ త్రిశంకుండుహరిశ్చంద్రా ౦
..రకా । రాకాచ ౕ భాస్య డు వై గ్యంబుతోబాలు । స్తోకప్రా వు
రాజధానికిని చ్చో ట్టముింగట్టు ॥ నాకాంతామణికొప్పగించిమ రా కా తు
ర్జి ్రచుక ॥ ౧౮౮. చ । అను మశాంతశీల మదాశ్రమభూ ౦ ఛ్ భ ్తి
నువునమత్పదంబులకుసాంc లి మ్రొక్కుచులే ్రయో । మ ర బ్రహ్మ
మూ దయానిధిదే నేను గ్ర । క్కునమెయితోడస్వ ్మునకుంజనున్ లను హిం
పవే ॥ ౧౮౯. తే. గీ ॥ గురువనెడుమాత్రమేకాదుహరిహరాది । మేటివే లంహి
మమల్ మీ న, । డ ౦ జా । తమెయితోడ
ను ఱ గఱ ి చు ఱ లునూ ను cడి వ్వి
వె. । ౕ తువులునుంటోనర్చినధ ్ బ త్స ముల్ ప బులు ర్థ టి
౦ స లదానమధర్మములెంత జేసినక । గుతుకముతోడ నాకమునకుక మెయి
తోcజనcగూ దేరికిక ॥ ౧౯౦. క ॥ ఏపుణ్యంబులు జేసితి। మాపదములకెర గి ౦ మ
యితోనేగక । బ్రాపించునాకొ స్వర్గము । పోపొమ్మునృపాలవెఱ్ఱి పో వేలా ॥
౧౯౧. చ ॥ మదిమదిరాజ్యముక విడిచిమంకు నంబునcజెం రా ల్ । పంవులుగో
రcగల్గునెతపంబుఘటింపుమొనర్చిమే తోc। గదియc cగూడకున్ననుసుఖ cజె దేవ
పూర్వ లోకముక । దుదియదిగా టంచనినcదుండెపుడు కేటికెc బొమ్ము... టి క
౧౯౩. మ ॥ అనుచుక యుcగూర్మి యుక గనుపడంగానాడుమాపల్కులక ।
మా ౦బున నాత్రిశంకుడనునుర్వీక మాకు మీవంటిపా । వనుcడౌ సద్గురు డు
యుక పముతేవంసల్పcగానేలమి । మ్మనినే మ్మిcట చ్చి ౦దులకు బా...
యు టూ । ౧౯౪. క ॥ విశ్వామిత్రునివేcడిన । వరముఖులెల్ల మెచ్చ ౦తకుడ
తో స రస్వ । నైశ్వర పాప్తింపదనకునలవరచ డో ॥ ౧౯౫
రౌ నున । పాలుcడు ను c చి నసుక
వి ఖ ఱ మ గ పమ న ఉ తు సీ ।

కునామముకుడిపంకవంకరసిగకత్తియారెయుఁదోలుఁగరమునందు । నల్ల నిపట్టి
లుగాలునుసారెఁబడఁబడబోయెడునాడలిమత్తు । మసిమంగలముచాయనైమొగ ము
ంగునినుపక డెంబులునింగలంబు । గుబిసెడుమిడిగుడ్లు నెఱచూపులను నేఁపుమీటెడు
లి గొన్నకోఱమీస । లల్లనల్లనదిండితాలెల్లయచుడు । మేటిజవనిక జవనీటుపా
కెలి । తోడఁజఱుచుకొంచుబల్ కేకలిడుచుభయద । సరణిచండాలుఁడయ్యెఁ
కుఁడపుడు ॥ ౧౫౭. శా॥ మాతంగాక తినున్నవానివిధముల్ మాకేయస ంబు గా
గాతత్సన్నిధినుండకేగనతఁడుల్ గర్వ బుద్వేషంబులెం । తేత్రుళ్ళింపఁగఁగౌశికా స
ముకుల్ దీ ంబుగాఁబోయియా । ఘూతాఘప్రకటాత్ముఁగాంచిచలముల్ దుఃఖించ
ట్టింప గల్ ॥ ౧౫౮. ఉ॥ సాఁగిలిమ్రొక్కి యిట్లనెఁద్రిశంకుఁడు సేనువసిష్ఠుఁజే
న్నో గురువర్యనాకమునకున్నతిఁబంపవె మేనితోడనా । నాగడముల్ ఘటింపఁగ యి
యెుకౌశికుఁజెందనిఁతకుల్ । వేగమ బంపఁడే దివికి వేఁడినయట్టులనంచుఁ ।
ల్ ॥ ౧౫౯. ॥ మండిపడిజూచియోరీ । చండాలుఁడవగుమటంచు శపియిం ను
ను । ద్దండతమా అికంబును । దండిగననుఁజెందెనిట్లుతత్క్షణమాత్రల్ ॥ ౧౬౦.
శ శరణయ యీయతిసార్వభౌమ । నీవెవిక్కనివచ్చితి నేఁడుదివికి । మేనితో
పెడవా కహీనజాతి । నైధరఁజరింపఁజేసెవో యార్యచరిత ॥ ౧౬౧. క॥ మీ త్ర
మునాభాగ్యము । యేచంగఁబందనన్నునిడేర్చెదవో । పౌరిచర్యమహత్వంబున । నాచె
గుచూడయనుగాధినందనుఁడనియెన్ ॥ ౧౬౨. ఉ॥ పేచనుతెంచిభక్తితనువేఁ న
చో ఖే టికి । రాచ రిల్ వెలంగుమెయిరం లరల్ నినుఁబంపలేకనే । నీ
చెఁ రుఁడోయిత్రిశం చూడు । నాచ నిట్టిరూ ము నం ద
స్వర్గవాటిల్ ॥ ౧౬ . క॥ పొమ్మ మం్రమునుపడే । శమ్మొనరి ల
డుమో । దమ్మనఁజనైనతుత్రప । దమ్మునమునిసంఘమడు తమ్ముఁజూడ ॥
ఉ । ఈ హిగా సూనునభయంబున నేగుచుస్వర్గపట్టణ రసమీ మొ
వుకొ ను యప్పుడే । నీరభటూ తోడఁ నుదెంచుయముండు
। రో నా పో యభుకొ నేడను చ్చె చ ంల్ ॥ ౧౬౪. వ॥ తరువ
వా గుమ ఁగడుభయి బు క్కనమ్రొ యా మను
ము డనువాఁడమరుండగు ఘంబ్రా నుస్వర్గ గ
ము ందగ చం లు గా పించినఁబ్రా జై త కృతా
చి మిప్ర సన్మైత్రినాదరించి నా నే
నె గ కనవి

మాని నికౌరాచలంబు। రాచబాప మాటకు రాఁ నునాకొ। రాచజడధారి లీల శా
మాల ౧౬౭. క॥ సీని మెడఁబట్టి నె ఁడు। పోసికుండ న ం మునన్పు యు
। కున్నను గాశికు। నానసుమియనుచు మునంతకుఁ లు ॥ ౬ ఉ॥
గా క ంకగాశికుఁడపో దొరయిచ్చటికాము ంద్రిపై। నానయి దడంబడ నక్కు
టయీ పెనుకొ త్తమాలయం। తై నుదప్పరా మనక చు వికావికనవ్వియుగు దై।
రాష్ఠలింబడఁగవే బడఁద్రోయుఁడటంచుఁ బల్కి ॥ ౧౬౯. ॥ కద భ
యతని । గుదియం గాఁబట్టికొట్టి గుద్దుచు బలిమి । బమగురు గూడుక వేడు
। బదటిమిఁదల ందుగాఁగఁ డద్రోయు నైడ ॥ ౧౭౦. సీ॥ శరణ కా వే
రగవి మిత్రరక్షింపవే గాధిరాజతనయ। పాలింపవేన రమతపోధ తామ
చకఁబ్రోవవేము ద్ర। మొనసి స్వర్గ దా రముననుండి పో ఁబడఁద్రోయించె
యముఁడు। ద్రొప్పచుకుయ్యో మొ దిక్కు లేదిఁటనీమాటఁ సమ్మితినిక్కమనుచు
నాలించి కౌశికుఁడా హముసఁ తి పమ్రాలనటుపై చిజింకతోలు। పై భ
ల్చుచును లేచి తెరలి జూచి। దండమండిత టు బాహు ం మెత్తి ॥ ౧౭౧. చ। ని
ఖ లుమ భ్రివిధి ధరణీవరరాకుమటంచుఁ బల్కి నన్। జలమున నిల్పియచ టఁ త్రిశంకు
ఉయో వి ను। యి కునుజెం ందుగతి మిము ంవచింపవే నన్। గ
గ బ్ర సృ ప్ర గాసృజి వమి స ముక్ ॥ ౧ ౨. సీ॥ అ తుణ న
న మి హ ము నా ంపఁగాధు నూ లో జెల్ల త్త పడ
ల్ తా ము కుఁ। గం భవాడఁబుగంపి మెరు గడగడవడ కఁగా ఖ
మిగు గ ంగిపయోధులు పొరలంగఁ బరికించి వనజసంభవుఁడు వేవచ్చి నిలచి।
గాధినందను బ్రార్థింపగగనవాటి। నతఁడలతిశంకుకై స్వర్గ మలవరిం। సమ్మ ల్లి
చుఁగొన్ని నక్షత్రదివిజ। నికరములు బరివే ంప లిపిచ మె ॥ ౧౭౩. మ॥ అలరన్
శఁ సౌఖ్యలీలఁదలక్రిందై నంత్రిశంకుండు। ల మింటఁ జెలంగుచుండు నదె
మిత్రమాహాత్మ్య ముల్। దె యన్నింటు ము ం ఁడప్పుడె దా ప్రభావంబు
చే నిలబ్రహ్మాదుల సృష్టికిం బ్రతి నెంతే సృష్టి నిర్మించుటల్ ॥ ౧౭౪. ॥ ము

శమనుని విశ్వామిత్రుఁడు చండాలునిగ శపించుట.

న్న కౌశికుఁడత్యంతకోపోగ్రమానసుండై రవిసూనుఁబిలచి। నాయ నెంచకనన్ను
దూ ంపుచు శంకింపకౌరత్రిశంకుఁబట్టి। కు డదివి కేగనియ్య ద్రోయునె
వు ట్టకొ్రివ్వినావా। ఫాలాక్షు చేతి దెబ్బ మా ంకనునిం ప సెగగ
। యో చండాలయో నినుర్విఁబుట్టు। వడిననిశ పగడగడవడఁకియుమ
మా పొంద ద్మ ములక్షీంచఁ। దె ను లి లేవ పలు ॥
ి పగర్వో త్తుడ। .. ధుణ్య బుకథి

శమియింపవలెన్ । ధారుణీనంత్యజుండఁగాఁగఁదగుదు నయనిసన్ ॥ ౧౭౬. క
రుణించి లేలెమ్ము తరణినందన యింక ధరణిలోనఁ ద్రిశంకుతనయుఁడతుల । సత్య
హరిశ్చంద్రుఁడు తద్రాజ్యసంపదల్ బాసియసంఖ్యమైన । యప్పు పైఁ బడన నత
కాపురములోన నమ్ముడు బోవఁగలఁడు । గాన నాగరంబుఁ గాఁచు తలారియై కీర్త న
కీవు వీరబాహు । వననిజాంశను జన్మించియందు నృపతి । పెలకుఁ గైకొనుమంత
లఁగు శాప । మెపుడు దేహంబులోడనె యెప్పటట్ల । నాత్మపురి నుండు మాధిపత్యంబు
వెలయ ॥ ౧౭౭. వ ॥ ఇంతటనైన ననుగర్వంబు మాని బుద్ధిమంతుఁడవై యుండు పొమ్మని
యానతిచ్చిన శమనుండును లేచి మ్రొక్కుచు నిజస్థానంబునకుఁ జనియెనని చెప్పిన
జ్ఞుఁడు మఱంద్రా శనైశ్చరుండు కాలకౌశికుండగుటకుఁ గారణం బేమొకో య

కాలకౌశికుని పూర్వవృత్తాంతము.

ప్పుండిట్లనియె ॥ ౧౭౮. గీ ॥ ఓరి త్వష్ట ప్రజాపతి సారమతిని । నాత్మపుత్రి సంజ్ఞా
బ్జబాంధ । వునకుఁ బరిణయ మొనరింపని నుఁడు గాంచె । నా వనితయందు సమవ
ఘమూర్తి ॥ ౧౭౯. ॥ రవియంతనత్యంతరాగాత్ముఁడై చిక్కుతుఱుమైనఁ బాయ ంజ్ఞ
తోడ । భోగించుఁ డనప్పాలఁతియాతని మేఁ కాఁకలకోర్వఁగా లేక యోర్చి । ం
డియుఁ బుట్టి నిల్లోకనాడు చూడనివ పును రేపమగని తోడఁ । జెప్పక త నే జ
లుగా నిర్మించి నే నెనీవై సుతుపైని నెనరు । నుంచి రక్షింపుమని యొప్పగించి తంత్రి । ం
టి నిబోవ త్రైజఁ గెల్లఁ దెలసి । నీతియే యిట్లు చను దేరనాతిక నుచు । నాత్మ ను
త ప్టయునా . హము ॥ ౧౮ . చ ॥ తురగివిగమ్ము పొమ్మని నదుఃఖము చ
శ పై । నాఁఱగియయ్యో డస్మమత నొందియె యుంగక మందబుద్ధినై । త్వ ప పు
...చు వచ్చి భోజనకుండ యు నన్ । గ అక అతో శపించితి విగానిఁక దిక్కేన చు
నన్ ॥ ౧౮౧. ఉ ॥ పుత్రిని నెత్తి వేమన సుబార్ల్ల దయన్ వ్రతఁ జెండకే టి।
శపించితి తప్పదు గోడిగవై సదాకురు । క్షేత్రవనాంతరంబుల వసిం . మునా
...వచ్చి న్ । మి ఁడు ఘోటకంబయి రమించును శాపము రు తట
౧౮౨ ॥ ఆ ను దు ద్రైయెఁ మది । సనెర యన్ జాయ పస
సె స చుసు । శ యనునా జునిఁ గాంచెఁ జాయయయున న్ ।
మ ాయయన్ ద యు డైన నైశ్చరుఁ చ ట్ల । ర్మని మెడ ద
ండును త్రైజఁ గెంచియె నాఁ । డనువు కను డు నా
గాఁ । గ లుచు నయ్యనుజు కాల్వియుగ డ య యమున్ ।
చితా గు య । ఱను నెడ
। జు బ ఉచు త
ని ప ను

వ్వతెపీవుదే హరిణేక్షణయ చడుగఁ భయంబుచే । జ నిబల్కె దేవవినుస
ముకురాంతరంబునఁ । టిల గఁదోఁచుతననీడస్సృజించిన ాయ మీ ।
గఁ దెల్పఁబోకుమనియె గెనునాంటిగఁ బుట్టి ంటికిఁ ॥ ※ . ౧౮౬. శా సంజ్ఞా
భావనసై ననిచ్చరతికాంక్షంగూడి స్నేలఁగాఁ । బ్రాజ్ఞత్వంబున జెందితిఁ దగదునఁ
ణేశరక్షింపునా । యజ్ఞానంబుసహింపవేయనిన నెయ్యంబొప్పవీక్షించిన । ర్వజ్ఞం
య్యునిజాంగనఁ దలఁపుచుఁ రంజిల్లుమోహంబునఁ ॥ ౧౮౭. శా ॥ ఆజ్ఞోల్లంఘన
మాచరించెననిభార్యాదు యంబెంచకే । యజ్ఞానుండునుబోలెనుండెనవురాయర్కు
డు కామాతురుల్ । బ్రా ంబుఁ దలందఁజాలరుగదా బ్రహ్మాదులందైనస । ర్వజ్ఞు
డుఁ దనమేనుసాము ఁగ దేవామాత్కీ స్వేదుకఁ ॥ ౧౮౮ శా ॥ లోకంబుల్ ద
యిం ఁజేయుకడఁకఁ లోలత్వముఁ జెందకే । సాకల్ప ప్రభ ఁ వెలుంగు ఘను డా
వియో గాగ్నిబల్ । కాఁకఁ డస్సిమనోజతేజమునకుఁ గంపించుచుఁ వేగనా।
ఁ వె కందలంచెమరుబాళిఁ హోళిదై త్మఁడై । ౧౯౦. సీ ॥ అఁటనిల్వసై
చ ్రడెతమమాయగు ష్ట గ హము రుగుదె చ । యతనిశాపముచేత శ్వా
మై తెఱంగుసుదతివసించినచోటు దెలి । వచ్చి కురుక్షేత్రవనవాటి గో సై తెఱవ
యుండఁగ డ బ గా దక్షిణము ఁగవలునా త్వ
లుగ త ప చ స డుక తత బువేడు ర।
సా కే న త బు । ను చె మ ర
నేనే నివ గ ప్ప చుకొంటిపాటించఁగ । ద స భా
య । ద ముడుకొనె తంబుననంతఁ ॥ ౧౯౧. చ । కరక నా వ
గన్నశసై శ్చరుఁబట్టిసఁ స । వ్వరముగసై మిశాటవి వైచినచోసమ ర్తి తముఁ
విఱిగినకాలుపిడిపడివేవ చేతఁద పించుచుండఁగాఁ । గరుణనుబ్రోచిరచ్చటి గ
సంతతులాదిసేంద్రజుఁ ॥౧౯౨. ॥అచ్చటికేగిగా తనయాగ్రణిగన్గొని బాలు డ శ
ఁ । హెచ్చగుప్రేమతోడఁబడ నుఁడుభానుని నుఁడించుదఁ । బొచ్చ సేక
మ మతఁబోషణఁజేయుచువానిభ క్తికిఁ । మెచ్చిసమస్తవిద్యలను నేరి సర్వ
ప ణుఁడై ॥ ౧౯౩. సీ ॥ సకలమంత్రరహస్యచతురజ్ఞుఁడగుచుగు జేశము భ
గా యర్వి । నతినిష్ఠతో నిరాహారుఁడై బహువత్స మ్ములు పమును ముగస
లచేవరములుబడయుచుగ్రహములలోమేటి . హముగాఁగ త్ర
డ బుననుండురాశిముప్పదినెలల్ హివసింప । టులనాశ వ్యమ
త ఖి ను కుఁజాలశుభాశుభంబు । లొసఁగు నునున్నవాఁడ దే

మమందుఁ । బురుషభాగ్యంబు దెలియంగఁ బోలదెందు ॥ ౧౯౪. ఉ ॥ మంకుదనా
గౌశికుఁడు మాపల్కు నిచ్చలు మచ్చరంబునన్ । శంకవహింపకెంతయుఁ ద్రిశం కు
రకుఁ డెన్నిరీతులన్ ; బొంకెడునట్లు గాఁ జలము బూనుకఁ గ్రైకొని రాజ్యమెల్ల బల్ ।
కపుటప్పు రాజుపయిఁ బెట్టుచుఁ గ్రైకొనము న్నెదల్చుచున్ ॥ ౧౯౫. మ ॥ శనినిన్
నవచ్చియాతఁడు నమస్కారంబుఁ గావించియో । మునిచంద్రా పనియేమి దెల్పుమ
నన్ మోదంబు సంధిల్ నీ । వనఘా మాకుపకారమొక్కటిదె సేయంగావలెన్ వింటివే
యనితాఁ దల్చి కా మెల్ల విన నేకాంతంబుగాఁ దెల్పుచున్ ॥ ౧౯౬. మ ॥ వ తన్
త తుఁ బాయునట్టి తటిఁ దా వాంఛింపఁ డే బొంకఁగా । జన థాగ్రణి గావునన్ ది
నినోజన్ గాశిలోనుండి నీ । వనుమానింపక రాజుచేత వెలగా జ్ఞాతి ంబు ద్రుఁగ్రై । .
నియేలన్వాలెఁ గాసిఁ బెట్టి కరినో క్తుల్ మీఱఁ గానితఁ మున్ ॥ ౧౯౭. ఉ ॥ నావినిమంచి
దంచుఁ జ , నా నొక ర్తుకఁ గూ్రరచిత్తనెం । తే కృతాంగి భార్యగ సృజించుకకా కి జే
రియుండఁగాఁ । దావెలమున్ శనై శ్చరుఁడు తప్పకఁ గ్రైకొనెఁ గాల కౌశికుం । డై భునే
తఁ ంద్రమ నప్పుడు నాత్మతనూజయు క్తగాన్ ॥ ౧౯౮. సీ ॥ ఛాయాత్మజుండైన
దొ ల్తనట్లుం హీనుఁడై కౌశికానూన కరుణఁ । బ్రబలుఁడై యున్నత పదముఁ జెందె
నయుఁడై సం కుజననమైన । సమవర్తి పుణ్యపాపముల సేర్పరచు చుధ న
నేఁ దక్షిణాశ । తు గియాయా సంజ్ఞతోఁ గూడి తపనుండు నశ్వాకృతి రమింపనా వ
యు । లుదయమగుచును వెజ్జులై త్రిదశకోటి । తముభ ంపఁగవి తిఁ న ను
వా లగణింప యే వారిజా ప్త । సుతు మహిమాతిశయము ఘూసు వరేణ్య ॥ ౧౯౯.
చ । అనుచుసుయ వచ్చి డవాయెను యెదమ చు లేవ । క్క వడి లేచి సాగి
ల గఁగౌశిక ష్యుఁడు మ్రొక్కన నే జ పతియుక్ సభా దులు త నుష
ఘటింపఁజ । య్యఁ జనియెన్ వసి ఁడు నిజాశ్రమభూమి మేయతేజు ॥ ౨
ఉ । అ తనృపాగ్రణిన్ గని సుయజ్ఞుఁడు మదుమచెంత కేగెదన్ । ఁతమున దుమా
యి శ ముమీదయమఱ్వకుండుఁడీ । సం తమంచు దీవనలొసంగి లేచినమ
చిరా ంతోఁ ప్రియో క్తిఁ బంపవ నేగుచుఁ గౌశికుఁ గాంచెన య్యెడన్ ॥ ౨ ౧ చ

విశ్వామి నిమ ః ోవ బుసుయజ్ఞుండు డుపుట.

పము ంబు మానికడు జాడ్య ఁగ లు మూసి యొక్కపా । దపము మెల్ల నే యొ
తాపము చేమ జంత జేయునా । తపసీపదా ముల్ నా లుదా గసాఁ
యె మా తేజమ మతన్ గనవేమి చా మేమకో ॥ ౨ ౨ ఉ
నాయి హుమా ె యున్ జె
నా వె గ గ బనమిదె
వి । అ నితె

గానుతిఁ జేయుసుయజ్ఞుఁ జూచి । వినయసుభాషితంబుల, వివేకముఁ [illegible]దెనువ
[illegible]ప్పుడా । జనపతిసు [illegible] యిరసాంతలమేలుచును [illegible]వాఁడెనర్ । జె [illegible] ఖేద
డుచెప్పినదెద్దియుఁగాదువింటివే ॥ ౨౦౪. ఉ ॥ [illegible]స్ని నే సంబ్రయమె త
నృపవరాళిఁ బొంకఁడ । ట్లున్నను దక్కువేమి యదియుండఁగనిమ్మువసి [illegible] పంత
స్నెకు నెక్కెనెల్లి దమువచ్చెనటంచును జూడుమాత్మనే । వన్నిటు గుందుచుంటి
నది [illegible] యనుపాయము లేకసద్గుణా ॥ ౨౦౫. క ॥ నావుడునవ్వివసి [illegible]ని । భావముస
[illegible] దెలియఁబడదేమీకున్ । దేవగణింపఁగనాతఁడు । యేవిధినిన్మిత్రుఁడనుచునెం
వలయున్ ॥ ౨౦౬. క ॥ బ్రహ్మఋషిశ్రేష్ఠుండా । బ్రహ్మసమానుండతండు ప
మఱు [illegible]స్నే । బ్రహ్మ [illegible] పొగడుచుండెను । బ్రాహ్మణులకునధి [illegible]మై [illegible]ర ముగల
[illegible] ॥ ౨౦౭. ఉ ॥ ఇంద్రు బోటిపీటిఘటియించినస్వర్గము దాల్చుమిన్నవా । [illegible]ద్రు
[illegible]ష్టికి [illegible] బ్రతిసృజించినవస్తుస [illegible] యున్ దయా । సాంద్రు డపై [illegible]యె [illegible] గునెడ
ర్ఫధరాత మేలు నాహరి । శ్చంద్రు [illegible] వైభవ బును [illegible]ంబు మీమహిమ బుడల్ప గన్
౨౦౮. క ॥ సూడొక్కటియనుమతిదాఁ । గీడొక్కటియనుజగంబు [illegible]ర్తి చుటకై
యాడొక్కటియనుగలదే । పోఁడిమిగామీకటంచుబో [illegible]ంచవలెన్ ॥ ౨ [illegible] ।
తెండనుశిష్యునిగ [illegible] వృ [illegible] దె [illegible] య రెడుమ తో । వేలేచి ప్రశ
తు దై [illegible] ధి [illegible] డు [illegible] ౨ [illegible] వ । అ [illegible] ం
[illegible] జు [illegible] యు [illegible] తరం ౨౧ [illegible]
[illegible]వసర్వది [illegible] యభూచక్రంబుఁబంలి చె [illegible] । [illegible] థ [illegible]ము నా [illegible] పాదము వ
చన్ [illegible] ంచివా । రిరుహాస్త్రాక తిఁజక్రవా గిరియే, క్రీడాద్రిగా గే కా [illegible] సర
ఖా [illegible] ంత్యవారిధిహరిశ్చంద్రుం ఖండోన్నతిన్ ॥ ౨౧౨. ॥ ఋ [illegible] జు [illegible] మ వ్ఫ
[illegible] త్రనినదమ్ములు మహస్తనితముగాఁగ । దక్షిణా [illegible] వ య [illegible] త గా [illegible]
[illegible] ంవళితటిన్నికరములుగ । వరయూపబంధబంధురపశూత్కర ఘోష [illegible]
రవముగాఁగఁ । బ్రోఁదిగ వ్రేల్చు స్వాహాదిశబ్దసహితా నూనాజ్య [illegible]
వా [illegible] । హోమధూమౌఘసాంద్రపయోదకలిత । సరణిసంతతవర్షర్తుక [illegible] నా
ప్పు । నెడపకడవిప్రవ [illegible] లునుడుపుసవన । తంత్రబహులత కతనఁ దద్రాజ్యమునను
౨౧ [illegible]. సీ ॥ జారుండుజోరుఁడాచారహీనుండునుదుర్మార్గచరుఁ డస్య దూషకుండు
[illegible] ఁడుకూరుండుగుటిలాత్మకుండును బాపుఁడుఁడునుగోపరోషమ [illegible] యు । పి [illegible]
చకుఁడుసామిద్రోహియుఁగృ ఘ్నుఁడునుదరిద్రుఁడుడంబుఁడునతిలోభి [illegible]
[illegible] బుఁదప్పెడువాఁడును బ ధనాపేక్షచేఁబరఁగువాఁడు । లే [illegible] డో [illegible] డె
లేగద [illegible] । సాంద్రకీర్తిహరిశ్చంద్ర [illegible] వర్తి । లీలనా [illegible] చెల్లి [illegible]
[illegible] రా [illegible] మేదినీచక్రమునను ॥ ౨ [illegible] . ఉ ॥ చిన్నలు, పగ

ఉత్త హరి ంద్రోపాఖ్యానము. ద్యకావ్యము.

టలుఙ బతిభ క్తినాథుక । న్నన్న మెలంగకుండులలనామణియుఙ విత్రువాక పా
భ్యా న్నతిఁ జెంపకుండుతనయుండునుగల్ల రినెందుఁగానమం । దెన్న త్రిశం న
షుయే లెడుసర్వథరాతలంబునఙ ॥ ౨౧౫. ఉ ॥ ఎక్కడఁజూడ శ్రీహరిమహా
వమహాత్మ్యవంబులే । చక్కనిగాంచఁగోటిశతసంఖ్యలబ్రాహ్మణసత్రముల్ మఱి ది
క్కునజూడమార్గమునదిద్దినచెల్వగుచల్వచప్రముల్ । తక్క నొప్పునెప్పుడును
భురాజ్యమునందుఁబొందుగఙ ॥ ౨౧౬. సీ ॥ సమయంబుఁగోరివాసవుఁడువా ట
వీ హోత్రుండుదీవించిచనఁగఁ । దనయాజ్ఞభానునందనుఁడొదలనుడాల్పనురు
నై బుతియొదుగుచుండ । ఘనమణుల్ మకరవాహనుఁడిచ్చిపొగడఁగననిలుఁడు
మమరవీవఁ । దనపుష్పకంబిచ్చిధనదుఁడిచ్చుకఁడుగా హరుఁడుపల్మాఱుసఖ్య
న । న తుండునునజుఁడా పుత్రులగుచువచ్చి । నయముతోడఁ గా లోచ
ఘటిం ఁ । బాలుపమరెహరిశ్చంద్రుప్రభుత్వమారు । నీతిధై ర్యపరాక్రమ తు
౨౧ . ఉ ॥ ఆకడగట్టుదాట్టి సకలార్ణవవేష్టితభూతలంబుశౌ । రుఁడౌ
క యా ణిక్కై వశమందియుండుట । స్తోకచరిత్రయెక్కువెఖమహా తుఁడౌమను
వ చం కి । ల్లాకునఁబ పసేతురుమహామహీసురాసు లో కుల్ ౨౧౭ మ
వనజాప్తా. యచంద్రునాజ్ఞదివిబర్వఙ లోఁగియే చేటఁడా । తఙ లెక్కకు మి
తౌప దిరొ ంబుల్ సమర్పింపఁగా । ధనదుండయ్యెనురాజరాజురవియుఙ దత్తే
ద్వ త్రిగ్ర । మ్మి చె ఙ గూ ల ఁగఁగదామిత్రాఖ్యఁజెన్నొందుటల్ ॥ ౨
మ తు గ ం ద స చము- దు ఘో బుగాఁ । దరలం లేదో నా
గలందాటి చ గా యు । ఁ భ ధణ ణా టు కైక ంబులో
నో వేఁ । బరిపంథుల్ శరణంబు లుదురు ప్రదాం జా ఙ ॥ ౨౨ .
మసుఖ తిఙ వనజపాళిఁజెలం ముకుంద ందిరా । స సవినోదకేళి న బుగ
ం ంచుఁబో । సురపతియాత్రిశంకవర సూనునితో నతిమైత్రిసల ని
ల జ ఁగా వెలచి రాక్షసకో లడఁగిపోవఁగఙ ॥ ౨౨౧. వ ॥ మ మహాత
బుండ కాత్మచంద బు సక రక్షకుండై త్రిలోకాధ్యక్షుండును లె
ల పుడుననుస ఁచుచునుండమథ మలోకేశ్వరుండగుహరిశ్చ డ డవి
పట్ట ణరాజంబురాజభ గా భూచ ంబుఁ చు నెః ।
స టిబహుసూ । ప్రభలంజెన్నొ
యుఁడా । భునకుఘటియి యిచె లుమెచ్చఙ
గ ప థగ మా ద్రే ంచిత
ధి వ స
బ పు ద్రా దీ

భాసు ంబు । గాంగ(బ్రా)కారగో ౹ర లితశి । వేదికా వాటూ గణ
ఘట । పితాభ్య ప్రదే విత । గాన న భ దే ప్య మానమగుచు।
॥ ంతింత పరిమితమా । ద ంతము లెంచంగ దరమె ంబుజభవజం। ఘాం
భ యున్నతు । లెంతనుచునుధి (ర)రించియెుసంగు ధరణిక ॥ ౨౨౪. గీ ॥
మా క కాంతులం జే రిల్లు । కలి కి రాళి రేం గల డె య క । స్వర్గ లమె
లు ం జాలునయ్య దానియా త మె చంగాందరమెయధి । ౨౨౫. ఉ ।
భలో వేడ్క సకలా నిాధులుగొ వ్య ం । హాసన ం తుండగుచు ంబు
స వృషైఖరిం దా । భాసు లధర్మప పాలనం చు ర్వ శ్వవ తా సం
। తా మ టశౌర్య ఎం లుం డై । ౨౨ . ॥ ధర్మప చ మ తో
ణి వెక్క మేధముల్ శ జదా ముఖ్య। సవ లొనర్చుచు హ శ్చ
ను డె నాత్మ ద చెసురా సూయ బు జేయ । ౨ వ । త చివ రా
చి మ ంబు భ యుక్తు చ ంబ నుదె డ
సడ నాజ్ఞా ంచినం బోయినిజతేజ బు ని త్రిభూయిష్ఠంబుగా చు త
రాజసూయంబు కు సకలవిశ్వంభరా శులు కప్పంబులుగొనుచు నేతె చి ౨ .
మేరుసమా చాగీ దీప్తస్య ద ంబులుపద్మసం । ంటికా ణ
నా రం త మ సామజ టల్ ంఖసం । ం దశా ట్టిగ ధరంజా ం
ణ ా ంబుక్షోణిసంఖ్య । భృత్యవ సుంద రిచారవధూటికా కో
ఖ్య । సారథ ది రత్నకోశంబు లెన్న । నగణితంబగుభూరిసహస్ర ఖ్య।
జరిలుసర్వమేదినీరాజవరులు । గరిమ జను దెంచియరి ంత్రి కాన్కల డు ౨
ఆరూఢిహారిశ్చం డు । దారారత్నంబుతో డం గ షితుండై వా ౖ
చెను । దా మ శాలధ త్మకుం ॥ ౨౩౧. ॥ వామ భ వ
లఖిల్య । కాస్యపాగ స్త్యనా దకణ్వకుత్స। పిలదూర్వాసజమద కు
నుమొదలు నఖిలమునీంద్రులెల్ల ॥ ౨౩౨. । చనుదెంచితిమ ట వ జాతు
శా క టవాణీశులునా । యనిమిషనాథుండు క గ । చరులేతె చి క
హాలుతై ॥ ౨౩౩. ॥ కౌశికమునిబ్రహ్మ గాంగవ ండధ్వర్యుండు నుభ
యు హొతగా గౌతముండుద్గాతగాబుషులెల్లబు క్కలై ంగ ర
ఘో బులు ంగిముట్టననూనమంత్రతంతో దీర్ణమహి మగుచుం । రిపూర్ణ
భ మైదేవతల్ ప్రత తుముగహవిర్భా చయము । వేడ్కం గైకొనుచుం
గ । గణి ధరా రగజఘటాశ ల్యం । దాసదా హి
ల్పె యాగమాచక్ర ॥ ౨ । ప్రం
బ ట్టె ల్లి ము । నా యకు ము

ఉత్తరహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. పద్యకావ్యము.

లో భుజియింపనందొక్కశుకముగోవిందబెట్టు। శుకములర్బుదసంఖ్యనొకసారిగో
యనమ్రోయును భేరితనకుఁదాన। భేరులర్బుదమొక్కపెట్టిగావడిమ్రోయనొకఘు
ఘణఘణానరమ్రోఁగు । నట్టిఘంటలునద్భుతమధ్వరంబు । నెన్నిదినములొరెయె తె
గకన్నిదినము । లింపలరమ్రోయుచుండెవర్ణింపఁదరమె । ధరహరిశ్చంద్రుఁ
న్నదానమహిమ ॥ ౨౩౫. చ ॥ అసమమతింద్రిశంకతనయాగ్రణియిచ్చుమణీ ,
కో । ట్లసదృశకాంతిఁగావలసినంతయుఁగైకొనివిప్రులు । మసలకనెల్లె
గడమమాటిచనంగదరత్నగ నా । వసుమతినాథరా లమువాడుకఁగాంచెను
నిఘంటు ॥ ౨౩౬. వ ॥ అట్టిరాజసూయాధ్వరంబున బ్రహ్మాదిదేవతా తులును,
పాతాళ లోకవాసులౌ పవనాశనవివిధసురానీకంబులును, సకలభూతంబులును
పితృదేవ లును, మహర్షిగణంబులును, పంచాశత్కోటివిస్తీ ర్ణాఖండభూమండల
బునంగలనానావ సంభూతులగుజనంబులును భక్తివినయసంభావనమణిభూషణా
రధనకనక వస్త్రవాహన భోజనతాంబూల కుసుమపరిమళద్రవ్యాదులఁదృప్తిం
వారెందును మందునకుంగా ముగదా దన రంబ ॥ ౨౩౭. సీ ॥ బహువైభ బు
తోబ్రాహ్మణోత్తములతోసదమలమతి కిఁజేరి । సవనాంతమునవేడ్కన
థస్నానంబుసాధ్వీభార్యామణిసహితుఁడగుచు । సురదుందుభులుమ్రోయసుమ ష్టి
గురియంగనపురోగణమునా ంబుజేయ యిరావతారూఢుఁడైఛత్రచామ
ం తులును యువెలుంగ వ జభవ నిపాదులుసం ఁ దువ । మునిజన
ములుభఃటింప । ర మై య పురబు జొచ్చి।చేరెనారాజని గ
మ ॥ ౨౩౮. వ ॥ అ తహ హరబ్ర ం ఁదులు బహువిధంబుల
ని స్థానంబులకుంజనిన సర్వమేదినీరాజన్యులును హర్షంబులఁదమ దే బు
న నంతఃపురంబుఁబ్రవేశించి చంద్రమతీసమేతుండై యిష్టోపభో
ంద్రసార్వభౌముండా ందంబునమేదినీచక్రంబుఁబరిపాలించుసమ బు
౨ ౯. సీ ॥ ఇలమెలవర్షించునెలమూడువానలుసకలసస్యములుదున్న య ।
మొదవులుముమ్మాఱు దుకుచుండునుబాలుధాన్యరాసులుయింకఁ బు
రత్నములుపైఁడినాణెంబులునుబణ్యవీథులఁబోవుగాపెలయు తి బు
స తతంబునుబూవికాచఫలించువృక్షంబులెల్ల । పు త దా భో
మధురవ శుక కనా సహిత । నిర్మలోదకపూ ము । చారు
టు యు ॥ ౨ । తైల గు వే సల
మే సుజు దా
ణ్యం టీ ఏ న్యాపి న
దు నాథమ.